

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
Eesti ja soome-ugri keeleteaduse osakond

Inesa Žogota

ASPEKTUAALSUS SOOME, EESTI JA LÄTI KEELES

Magistritöö

Juhendaja dotsent Heinike Heinsoo

Tartu 2006

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. ASPEKT.....	5
1.1 Perfektiivne aspekt.....	8
1.2 Imperfektiivne aspekt.....	9
2. TRANSITIIVSUS.....	10
3. VERBI OSA OBJEKTI KÄÄNDE VALIKUL.....	10
4. LÄTI KEELE VERBI ASPEKT.....	12
4.1 Perfektiivne aspekt.....	15
4.2 Imperfektiivne aspekt.....	15
4.3 Verbide prefiksids.....	16
5. OBJEKTISÕNA SEMANTIKA.....	18
6. OBJEKTISE OSED SOOME JA EESTI KEELES.....	19
7. SOOME OBJEKT.....	21
7.1 Partitiivobjekt.....	22
7.2 Totaalobjekt.....	23
8. EESTI OBJEKT.....	25
8.1 Osasihitis.....	25
8.2 Täissihitis.....	26
9. KORPUSE ANALÜÜS.....	27
KOKKUVÕTE.....	71
LISA: VERBILOEND.....	78
KIRJANDUS.....	80

SISSEJUHATUS

Käesoleva magistritöö peaesmärk on anda ülevaade soome keele objekti väljendamisest võrreldes eesti keelega kui lähisugulaskeelega, ning indoeuroopa keeltest läti keelega, kus aspekt on verbiparadigma üks kategooriaid. Magistritöö eelkäijaks on Läti Ülikoolis soome-ugri keeleteaduse erialal 2003.aastal kaitstud bakalaureusetöö „Suomen objektin käytön vertaamista venäjän aspektin käyttöön”. Bakalaureusetöö raames uurisin soome keele objekti käändevormide ja vene keele verbiaspekti omavahelist vastavust. Uurimusmeetodiks oli ühe soomekeelse ilukirjandusliku korpuse kõrvutamine selle venekeelse tõlkega. Uurimuse tulemused kinnitasid, et transitiivlause puhul on kõige regulaarsemaks soome keele aspekti väljendusviisiks objekti käändevaheldus: soome keele totaalobjekt vastab reeglina vene keele perfektiiivsele aspektile ning partitiivobjekt - imperfektiivsele aspektile. Ometi ei kehti soome keele partitiivi ja vene imperfektiivse aspekti ning soome keele totaalobjekti ja vene keele perfektiiivse aspekti põhimõtteline vastavus iga lause puhul. Otsustasin neid erandlikke juhtumeid lähemalt vaadelda käesoleva töö raames, kaasates lisaks soome keelele ka eesti keele, kus objekti käändevorm on üks põhilisematest aspektuaalsuse väljendusviisidest. Peale selle kasutatakse eesti keeles tegevuse piiritlemiseks perfektiiivsusedverbe; soome keeles neid ei kasutata.

Soome ja eesti keeles väljendab transitiivlause aspekti eelkõige objektikääne. Intransitiivlause puhul väljendatakse mõlemas keeles aspekti põhiliselt ajavormidega. Totaalobjektiga (ehk nominatiivse või genitiivse objektiga) väljendatakse nii soome, kui ka eesti keeles lause tegevuse piiritlemist, partitiivobjekt aga osutab sellele, et lause tegevus on imperfektiivne (EKG II 1993: 25; Kont 1963: 53). Läti keeles on sarnaselt slaavi keeltega verbiaspekt aspektuaalsuse põhiliseks väljendusviisiks. Kuna läti keeles on mõningad perfektiiivse/imperfektiivse opositsiooni järgi selgelt aspektuaalsed verbide paare, on neid ikkagi palju vähem, kui slaavi keeltes; peale selle ei ole aspektisüsteem nii hästi arenenud kui slaavi keeltes (Comrie 1995: 91). Vene keeles verbidel on kaks aspekti – imperfektiivne ja perfektiiivne, milledele vastavad venekeelsed terminid **несовершенный вид** (*уговаривать*) ja **совершенный вид** (*уговорить*). Läti keeles, kus pole puhtgrammatikalist vahendit lõpetatuse ja lõpetamatuse tähistamiseks, väljendub aspektikategooria vaid osaliselt.

Teine raskus seisneb imperfektiivsete sufiksiste puudumises, mille olemasolu iseloomustab läti lähisugulaskeelt leedu keelt. Leedu keeles on võimalik moodustada erilisel viisil verbide imperfektiivsed vormid perfektiiivsetest verbidest: läti keeles selline võimalus puudub. Prefiksi lisamine lihtverbile võib kas lihtsalt muuta tähendust või muuta tähendust ning lisada perfektiiivset aspekti või ka ainult lisada verbile perfektiiivset aspekti, ilma

semantikat muutmata. Verbide paar *lasīt* (lugeda imperf) - *iz-lasīt* (läbi lugeda perf) on selgelt aspektuaalne, kuna *iet* (minema) - *ieiet* (sisse tulema) sisaldab nii tähenduse kui ka aspekti muutust.

Töö teoreetiliseks aluseks on kasutatud „Eesti keele grammatikat” (EKG II 1993) ja „Suurt soome keele grammatikat” (ISK 2003), kust sain peamised andmed eesti ja soome keele grammatika kohta. Läti keele grammatika kirjeldamisel toetusin põhiliselt Mathiasseni tööle „A short grammar of Latvian” (1997), Endzelīnsi ja Mīlenbahsi toimetatud läti keele õpikule „Latviešu valodas rakstība” (1908) ja Paegle läti morfoloogia õpikule kõrgkoolidele „Latviešu literārās valodas morfoloģija I” (2003). Suurt abi sain mitmetest eesti ja soome keele objekti ja aspekti käsitlevatest töödest (Kangasmaa-Minn 1978; Itkonen 1975; Rätsep 1957 jt.) ning B. Klaasi (1996 ja 1999) ja H. Sulkala (1996) kontrastiivsetest uurimustest.

Käesolev töö koosneb teoreetilisest osast ja ilukirjandusliku teksti korpuse kontrastiivsest analüüsist. Teoreetilises osas käsitletakse soome ja eesti keele aspekti erinevaid väljendusvõimalusi transitiivlausede puhul (kaasa arvatud verbide tähendus, tegevuslaadid ja objekti käändevaheldus). Ka läti keele puhul pööratakse tähelepanu aspektuaalsuse väljendusvõimalustele, kus prefikseerimine on tavaline strateegia, millega ilma prefiksita verbidest moodustatakse verbid perfektiivse tähendusega.

1. ASPEKT

Aspektikategooria on olemas paljudes maailma keeltes. Terminid *perfektiivne* ja *imperfektiivne aspekt* on eelkõige tuntud slaavi keeltes, kus aspektikategooria kuulub kõige tähtsamate verbikategooriate hulka. Aspektimõiste täpse definitsiooni andmiseks on hädavajalik käsitleda termineid *aspect* (aspekt) ja *tense* (aeg) põhierinevusi. Inglise keelsed väljendid *he was reading* ja *he read* erinevad teineteisest mitte ajakategooria (mõlemal juhul kasutatakse verbe mineviku vormis), vaid aspekti poolest. Samasuguseid paralleele on võimalik tuua romaani keeltes (prantsuse *il lut* ja *il lisait*, hispaania *leyó* ja *(él) leía*, itaalia *lesse* ja *leggeva* jne.). Käesolevates väljendite paarides vaadeldakse erinevusi eeskätt aspekti seisukohalt, kuigi traditsiooniline terminoloogia käsitleb imperfektiivset ajaks, mitte aspektiks (Comrie 1995: 1). Sellest lähtudes *tense* (aeg) kirjeldab situatsiooni, mis on seotud mingi teise ajaga, reeglina kõnehetkega, *aspect* (aspekt) aga on meetod, mille abil võib vaadelda situatsiooni sisemist temporaalset jada. Lause aspekti kõrval räägitakse aspektuaalse situatsiooni tüübi väljendamisest verbi abil ja verbi aspektitähendusest.

Aspekt (ehk aspektuaalsus) on universaalsemantiline kategooria, mis kirjeldab suhet situatsiooni kulgemise ja vaatluspunkti vahel. Käesolevast määratlusest lähtudes jaotatakse situatsioonid **PIIRITLEMATUTEKS** (imperfektiivseteks) ja **PIIRITLETUTEKS** (perfektiivseteks) (EKG II 1993: 24; ISK 2003: 1430; Sulkala 1996: 218). Imperfektiivsed situatsioonid jaotatakse *habituaalseteks* ja *kontinuaatiivseteks*. Kontinuaatiivsed situatsioonid võib jaotatada edasi järgnevalt – *progressiivseteks* ja *mitteprogressiivseteks* (Comrie 1995: 25). Habituaalsed situatsioonid on korduvad, ega sisalda mingit muutust (ISK 2003: 1433). Imperfektiivsed situatsioonid on üldiselt kestvad, perfektiivsed situatsioonid aga võivad olla nii duratiivsed kui ka mitteduratiivsed (Seilenthal 1988: 56). Kestvad situatsioonid on pikajalised. Duratiivset situatsiooni väljendatakse üldiselt adverbiaalidega *pikka aega*, *terve aasta*, *tund aega* ja teiste ajamääruste abil.

Aspekti on uurinud Comrie (1995)¹, kes teoses „Aspect” käsitleb aspektikategooria uurimuse põhiküsimusi ja vaatleb aspektuaalsuse väljendusviise erinevate keelte näidetes. Soome-ugri lingvistikas on aspektile tähelepanu pööranud eeskätt Tommola (1986), Rätsep (1957), Metslang (1994), Dahl ja Karlsson (1976), Kangasmaa-Minn (1978), Sulkala (1996) ja teised. Üks esimestest autoritest, kes konstateeris aspektikategooria olemasolu läänemeresoome keeltes oli D.V.Bubrich²: teoses «Историческая морфология финского языка» osutab ta aspektide esinemisele soome deverbalses verbituletuses. Samas teoses

¹ Comrie B. 1995: Aspect. An introduction to the study of verbal aspect and related problems. Cambridge: Cambridge University Press.

² Bubrich 1955 = Бубрих, Д.В. 1955: Историческая морфология финского языка, Москва – Ленинград.

Bubrich eitab tegevuse lõpetamatuse ja lõpetatuse vastandamist läänemeresoome keeltes. Aasta varem kirjutas aspektist E.Päll³, kes oli leidnud aspektikategooria infinitiivide abil moodustatud mitmesugustest sõnaühenditest.

Rätsep⁴ arutleb otstarbekusest paigutada aspektikategooria morfoloogiasse, aga tunnistab, et ka kuhugi mujale ei saa seda paigutada, sest „morfoloogilise kategooriana peab ta kuuluma vastava keele morfoloogilisse süsteemi.” Metslang peab eesti ja soome keele aspekti semantiliseks kategooriaks, sest sel puuduvad regulaarsed grammatilised väljendusvahendid (Metslang, 1994): ometi võidakse aspekti väljendada osalt grammatika abil, osalt teatud leksikaal-grammatiliste vahenditega ja osalt verbisemantika abil.

Soome-ugri keeleteaduses kasutatakse aspekti uurimisel sellega seotud terminoloogiat üsna ebaühtlaselt. Näiteks kasutatakse piiritletud aspekti puhul sageli termineid perfektiivne või terminatiivne, piiritlematu aspekti puhul termineid imperfektiivne, kursiivne või duratiivne. Termineid resultatiivne ja irresultatiivne kasutatakse nii verbide, kui ka lausete puhul. Samuti kasutatakse sellised mõisteid nagu lõpetatud ja lõpetamata, dünaamiline ja staatiline nii verbide, kui ka lausete ja situatsioonide puhul. Kuna kõik mainitud terminid on olulised käesoleva töö sisu seisukohast, käsitletakse need pisut detailsemalt:

Verbidega väljendatavaid situatsioonide tüüpe on võimalik jagada kaheks: *seisunditeks* ja *sündmusteks*. Seisundid on reeglina *staatilised*: sellistes situatsioonides ei ole mingit muutust, nt

So *Hän oli iloinen.*

Ee *Ta oli rõõmus.*

So *Rakastan lastani.*

Ee *Armastan oma last.* (ISK 2003: 1432)

Staatiliste situatsioonide puhul kasutatakse üldiselt tundeid ja seisundeid väljendavaid verbe, mille kasutusala on eesti keeles palju laiem kui soome keeles (Seilenthal 1988: 55). Staatiliste situatsioonide opositsioonina esinevad *dünaamilised* sündmused, mis kirjeldavad protsesse: sellistes lausetes esineb üldiselt mingi liikumine või muutus, nt

So *Juoksen aamuisin.*

Ee *Jooksen hommikuti.* (ISK 2003: 1432)

Lõpetamata on seisund, mis ei sisalda tulemust ega lõpp-punkti. Lõpetamata situatsiooni puhul võib tegevus katkeda, aga situatsioon jääb ka sel juhul siiski täielikuks, nt

³ Päll 1954 = Пяль, Э.Н. 1954: О роли инфинитива в грамматическом строе эстонского языка, Институт языкознания АН СССР.

⁴ Rätsep H. 1957: Aspektikategooriast eesti keeles. Tallinn

So Äiti hemmottelee poikaa.

Ee Ema hellitab poega. (Sulkala 1996: 173)

Lõpetatud on sündmus, mille all peetakse silmas mingit tulemust, mille saavutamise järel situatsioon muutub terviklikuks, lõpetatuks (ISK 2003: 1432; Sulkala 1996: 172-173).
Nt.

So Mies rakentaa huvilan/huvilaa.

Ee Mees ehitab suvila/suvilat. (Sulkala 1996: 173)

Habituaalseks kutsutakse situatsiooni, mis võib korduda mingi ajalõigu raames ja kestab suhteliselt kaua aega, nt

So Minä soitan kitaraa.

Ee Ma mängin kitarri. (ISK 2003: 1433)

So Aikaisemmin hän poltti tupakkaa.

Ee Varem ta suitsetas. (ISK 2003: 1433)

Enne kui hakkame vaatlema perfektiivset-imperfektiivset oppositsiooni lähemalt, peab seletama ka termineid *terminatiivne* ja *kursiivne*, mida soome-ugri lingvistikas kasutatakse nii lausete puhul, kui ka verbi väljendatud tegevuse lõpetatuse ja lõpetamatuse tähistamiseks (Kont 1963: 53; Sulkala 1996: 208). Transitiivse verbi terminatiivsusega assotsieerub eelkõige resultatiivsus, nt

So Ostin kirjan.

Ee Otsin raamatu.

Terminatiivsust väljendatakse selliste soome ja eesti keele verbidega nagu *lopettaa/lõpetama*, *loppua/lõppema* ja nende sünonüümidega, mis sisaldavad terminatiivset tähendust, nt *lakata/lakkama*, *herjetä/üle minema*, *üle jääma*, *järele jääma*. (Sulkala 1996: 209). Kursiivsusega käib kaasas irresultatiivsus: kursiivsed verbid on reeglina ajaliselt piiritlemata, nt

So Hän luki eilen kirjaa.

Ee Ta luges eile raamatut.

On tähtis rõhutada, et kui võrrelda termineid *terminatiivne* ja *kursiivne* terminitega *lõpetatus* ja *lõpetamatus*, selgub, et terminatiivne tegevus on alati lõpetatud (ehk resultatiivne), kursiivne tegevus aga võib olla nii lõpetatud kui ka lõpetamata, nt

So *Hän rakensi talon* (terminatiivne, lõpetatud tegevus).

Ee *Ta ehitas maja* (valmis).

So *Hän rakensi taloa* (kursiivne, lõpetatud tegevus)

Ee *Ta ehitas maja.*

So *Pelaan tennistä.* (kursiivne, lõpetamata tegevus)

Ee *Mängin tennist.*

1.1 PERFEKTIIVNE ASPEKT

Eesti ja soome keelt iseloomustab aspekti väljendamine sihitise vormi abil. Aspektilt piiritletud (ehk perfektiivne) situatsioon on lõpetatud ja vaatluspunkti seisukohalt terviklik. Samuti on perfektiivsel situatsioonil algus ja lõpp: perfektiivses lauses kirjeldatakse muutust või tulemust sisaldavat sündmust (ISK 2003: 1430; EKG II 1993: 24). Nt.

So *Minä löysin hattuari ja panin sen päähän.*

Ee *Ma leidsin oma kübara ja panin selle pähe.* (ISK 2003: 1430)

So *Koira juoksi talon ympäri.*

Ee *Koer jooksis ümber maja.* (ISK 2003: 1430)

Perfektiivne verbi-objekti süntagma väljendab situatsiooni selles totaalsuses. Aspekti opositsiooni on eesti keeles võimalik väljendada ainult siis, kui lause on jaatav, kui verb kuulub aspektiverbide hulka ja objekt on kvantitatiivselt piiritletud. Perfektiivsust väljendatakse eesti keeles ka verbiga seostuvate abimäärsõnadega (nt. *ära ootama, läbi lugema, minema viskasin* jne.). Nende korral esineb objekt totaalkujus (*ootasin sõbra ära, lugesin raamatu läbi, viskasin vanad asjad minema*) (Metslang 2003: 127). Soome keeles väljendatakse perfektiivsust totaalobjekti ja suunaadverbiaalide abil, nt

Kirjoitine yhteisartikkelin.

Kestän loppuun asti. (ISK 2003: 1430)

Nominatiivne-genitiivne objekt määrab kohe mingi piiri olemasolu, mida saab selgelt näha selliste soome ja eesti keele verbide puhul nagu *ostaa/ostma, herättää/äratama, tilata/tellima* jne.

So *Outi osti kirjan.*

Ee *Outi ostis raamatu.* (Sulkala 1996: 180)

Kuna nominatiivne-genitiivne objekt ei näita alati, millist tüüpi piiriga on meil tegu, on võimalik piiri defineerida detailselt. Kui sellised piirid on olemas, ilmub lauses ka kausatiivne tõlgendus, nt

So *Outi luki kirjan kappaleiksi.*

Ee *Outi luges raamatu ribadeks.* (Sulkala 1996: 182)

Sobiv piir on lisatav ka nendele verbidele, mis on algselt imperfektiivsed (nt. *rakastaa/armastama, hemmotella/hellitama, auttaa/aitama, kehua/kiitma, suudella/suudlema* jne.), nende verbide objekt on harilikult partitiivis. Kui mingi piir on lisatud, on objekti käändeks nominatiiv-genitiiv, omakorda iseloomustab verbi sel juhul kausatiivne tõlgendus.

So *Kansa suuteli tsaarin poskea.*

Ee *Rahvas suudles tsaari põske.*

So *Kansa suuteli tsaarin posken turvoksiin.*

Ee *Rahvas suudles tsaari põse paiste.* (Sulkala 1996: 182)

1.2 IMPERFEKTIIVNE ASPEKT

Piiritlematuks (imperfektiivseks) kutsutakse seda situatsiooni, kus kujuteldav vaatluspunkt jääb situatsiooni kulu sisse, situatsiooni algus- või lõpp-punkt ei ole oluline, samuti kirjeldatakse situatsiooni lõpetamatuna ja tulemuseni jõudmatuna (ISK 2003: 1430; EKG II: 24), nt

So *Tyttö oli ~ käveli metsässä.*

Ee *Tüdruk oli ~jalutas metsas.*

So *Minä etsin hattuani.*

Ee *Ma otsin oma kübarat.* (ISK 2003: 1430)

Imperfektiivsesse süntagmasse saab lisada mingi eksplitsiitse piiri, aga mõnikord see ei muudagi objekti käänet. Teiselt poolt, kui eksplitsiitne piir on lisatud perfektivsele lausele, on objekt nominatiivis/genitiivs.

So *Taksi kuljetti Petteriä viisi kilometriä.*

Ee *Takso sõidutas Peetrit viis kilomeetrit.*

So *Taksi kuljetti Petterin viisi kilometriä Oulusta etelään.*

Ee *Takso sõidutas Peetri viis kilomeetrit Oulust lõuna poole.* (Sulkala 1996: 186)

On tähtis märkida, et harilikult on perfektiiivseid verbe (nt *lõytää/leidma, keksiä, lõytää/avastama, kuolla/surema* võimalik kasutada ka imperfektiivsete verbidena.

Lapsi on löytämässä uutta maailmaa.

Laps on avastamas/ avastab uut maailma (Sulkala 1996: 188).

2. TRANSITIIVSUS

Maailma lingvistikas on saanud tavaks jagada verbe *transitiivseteks* ja *intransitiivseteks*. Kui verb esineb koos sihitisega ja kirjeldab mingit aktiivset tegevust, siis on ta transitiivne (nt eesti keeles – *arvama, aitama, alustama, hoidma, igatsema, jaotama, keerama, keetma, kiitma, käskima, küsima, laulma, lubama, mõistma, ootama, oskama, teadma, tänama, usaldama, valmistama*; soome keeles – *antaa, ahtaa, estää, hakea, heittää, jakaa, johtaa, kaivaa, kantaa, laskea, laulaa, lukea, luoda, löytää, naida, ostaa, ottaa, painaa, panna, pestä, pettää, sulkea, syödä, tehdä, tukea, vetää, viedä* jt).

Kui verb ei saa esineda koos objektiga ja tähistab olukorda, liikumist ja refleksiivset laadi tegevust, siis on ta intransitiivne (nt eesti keeles *elama, küpsema, langema, meeldima, tunduma, vaikima* jt.). Transitiivsed verbid võivad aga lauses esineda ilma objektita ja olla kasutatud intransitiivselt (nt *nad söövad ja joovad; laps juba loeb ja kirjutab, isa kündis õhtuni*). Samal ajal võib intransitiivseks peetud verb esineda sageli objektiga (nt *koer haukus oravat; istusin jala päris tundetuks; laps nuttis enda hingetuks*) (Kont 1963: 7; EKG II 1993: 46-47).

3. VERBI OSA OBJEKTI KÄÄNDE VALIKUL

Objekti käändevaheldus sõltub kõigepealt verbi semantilistest omadustest (Sulkala 1996: 223; Klaas 1999: 60). Peale selle on nii eesti, kui ka soome keeles objekti totaalsus- partsiaalsus tihti seotud situatsiooni resultatiivsusega või irresultatiivsusega.

Kui käsitletakse objekti käänat läänemeresoome keeltes, on saanud tavaks rühmitada verbe **irresultatiivseteks** ja **resultatiivseteks**. Enamik läänemeresoome keelte verbe on resultatiivsed. Suurem osa siia rühma kuuluvatest verbidest väljendab konkreetset väljapoole suunatud tegevust (Kont 1963: 76). Konti järgi võib resultatiivsete (terminatiivsete) verbide puhul esineda totaal- ja partitiivobjekt enam-vähem paralleelselt. Irresultatiivsete (kursiivsete) verbide puhul sellist paralleelsust ei näe, kuigi ka nende juures on mõningatel juhtudel võimalik kasutada laiendina totaalobjekti (tegevus muutub siis terminatiivseks).

Soome transitiivverbid jaotatakse järgmistesse rühmadesse:

1. Resultatiivsed verbid (esinevad totaalobjektiga)

Siia kuuluvad sellised verbid nagu *löytää, huomata, hukata, ostaa, myydä, saada, antaa* jne, mis väljendavad lõpetatud tegevust, kui objekt on akusatiivis. Mõnda resultatiivset verbi on võimalik kasutada ka partitiivobjektiga siis, kui sihtis ise väljendab mingit jagatavat hulka. Nt.

Olen myynyt *laseja* (Kontekstist on aru saada, et müümise protsess võib jätkuda).

2. Irresultatiivsed verbid (esinevad partitiivobjektiga)

Tüüpilised irresultatiivsed verbid on *inhota, kaivata, pelotella, varoa, moittia, koskettaa, silittää, huojuttaa*, on verbid, mis ei viita silmanähtavale muutusele. (Inhoan *homejuustoa*; Lueskelen *kirjaa*).

3. Resultatiiv-irresultatiivsed verbid (esinevad nii totaal- kui ka partitiivobjektiga)

Siia rühma kuuluvaid verbe kasutatakse nii resultatiivses kui ka irresultatiivses tähenduses (*kirjoittaa, paikkata, tutkia, ampua* jne.): Kirjoitan siitä asiasta *pikku muistion*, aga: Kirjoitan siitä asiasta *pikku muistiota* (Itkonen 1975: 6-15; Leino 1991: 138).

Itkonen toob esile ka kvaasi-resultatiivsete verbide rühma (*nähdä, tuntea, ymmärtää, käsittää, sisältää, kuulla, muistaa, tajuta, erottaa* jt.), mis võivad esineda totaalobjektiga, kui lauses kirjeldatav irresultatiivne situatsioon jõuab mingi tulemuseni, pärast mida tegevus ei või enam jätkuda (Itkonen 1975: 6-15). Ka Tommola (1986: 62) peab sellised soome verbe nagu *tietää, nähdä, erottaa, uskoa, valaista* jm. problemaatilisteks. Nende verbide objektid võivad esineda nii osa- kui ka täissihitisena.

Eesti keeles jagatakse transitiivsed lihtverbid tähenduse järgi kolme rühma:

1. Partitiivverbid (piirivõimaluseta (imperfektiivset) tegevust väljendavad verbid), mis tähenduse järgi jaotatakse järgmistesse rühmadesse:

1. Vaimset ja meelelist tunnetust ning nende väljendamist märkivad verbid (nt. *aimama, alahindama, armastama, austama, eeldama, haistma, himustama, häbenema, ihaldama, imetlema, kahetsema, kartma, kogema, kuulama, käsitlema, laitma, leinama, maitsma, mõtlema, mäletama, märkama, nägema, oskama, solvama, soovima, tahtma, teadma, tundma, tänama, usaldama, uurima, vaatama, vajama* jt.)

2. Liigutamist ja puudutamist väljendavad verbid (nt. *embama, hammustama, kallistama, keerutama, kehitama, kraapima, laskutama, lappama, lehvitama, liigutama, lööma, müksama, nõelama, peksma, pilgutama, puudutama, suudlema* jt.)

3. Sisult eksistentsiaalse normaali- ja kogejalause sihitisega seostuvad verbid (nt. *ahistama, asustama, ehtima, hoidma, huvitama, iseloomustama, katma, läbima, ootama, tabama, valdama, valitsema, piirama* jt.)

4. Tegevuse kulgemist, väärtustamist jne väljendavad verbid (nt. *aitama, alustama, jätkama, katkestama, kavatsema, nõudma, püüdma, väärima, üritama* jt.)

5. Mitmesugused muud, kitsamate ühistunnusteta verbid, mis väljendavad kestvaid kontrollitavaid tegevusi ja esinevad suunaobjektidega (nt. *helistama, hoidma, juhtima, kahjustama, hoidma, kasutma, segama, parandama, tähendama, õnnitlema* jt.) (EKG II 1993: 50).

2. Perfektiivsed verbid, mis nõuavad enda järel ainult nominatiiv- või genitiivobjekti (piirivõimalusega tegevust väljendavad verbid): *tapma, kaotama, leidma, lõpetama, ammendama, andestama, murdma* (EKG II 1993: 51).

3. Aspektiverbid (mõlemat tõlgendust võimaldavad verbid) (nt. *avastama, jätma, looma, parandama, saavutama, kujundama, tekitama, äratama, sooritama, koostama, leotama, moodustama, keetma, võtma, saama, laenama, tooma, viima, kutsuma* jt.) (Metslang 2003: 128; EKG II: 49-51).

4. LÄTI KEELE VERBI ASPEKT

Nagu ma juba ennist märkisin, on aspekti täpse definitsiooni andmine olnud komplitseeritud ülesanne, sest ühtne nägemus selle uurimiseks puudub. Verbi aspektikategooriat on läti lingvistikas seniajani tõlgendatud väga erinevalt. Läti keele verbi aspekti on uurinud Endzelīns teoses „Latviešu valodas gramatika” (1951), Šmits teoses „Ievads valodniecībā” (1934), Lokmane (1988), Kalnača (1998) ja teised autorid. Kirjeldades läti keele verbi aspekti viitavad keeleteadlased sageli vene keelele, kus aspektikategooria avaldub kõige selgemalt (Comrie 1995: 91; Paegle 2003: 131; Staltmane 1958: 19; Endzelīns 1951: 956). Paljude keeleteadlaste arvates ei väljendu verbi kategooria läti keeles täielikult, sest puudub puhtalt grammatiline viis lõpetatuse ja lõpetamatuse tähistamiseks.

Sellega seoses väidab Staltmane⁵ artiklis „Priedēkļa verbu veidiskās nozīmes mūsdienu latviešu literārajā valodā” (1958), et läti keeles väljenduvad verbi aspekti grammatilised omadused mitte rangete reeglite järgi, vaid rohkem tendentsite viisil; läti keeles pole nii teravat erinevust perfektiivse ja imperfektiivse verbi vahel nagu vene keeles.

Läti keeles kirjeldab verbi aspekt, kuidas tegevus on teostunud ja osutab sellele, kas see on piiritlemata ja duratiivne (*darīt, lasīt, kliegt*) või, vastupidi, aspektilt piiritletud, lõpetatud (*padarīt, izlasīt*) ja lühiajaline (*palasīt*) (Paegle 2003: 130). Käesolevate mõistete tähistamiseks kasutatakse kahte verbi aspekti vastavalt: **imperfektiivne** (*nepabeigtais veids*

⁵ Staltmane V. 1958: Priedēkļa verbu veidiskās nozīmes mūsdienu latviešu literārajā valodā. Latvijas PSR ZA Vēstis. – 1958. Nr.7, lk. 13-22

ehk 'lõpetamata') ja **perfektiivne** (*pabeigtais veids* ehk 'lõpetatud'). Perfektiivne perspektiiv annab mõista, et tegevus on lõpetatud või teiste sõnadega, tegevust vaadeldakse selles terviklikkuses. Imperfektiivne perspektiiv näitab toimingut protsessina, st. tegevus on lõpetamata ja seda ei vaadelda terviklikuna. (Paegle 2003: 130; Endz., Mīl. 1908: 80). Eelöeldudest lähtudes, tekib järgmine küsimus: kas läti keele aspekt on üldse grammatikaline kategooria?

Grammatikaliseerimine sisaldab mingi definiitse semantilise funktsiooni sunduslikku formaalset (morfoloogilist) väljendust. Spetsiifilise vormi ja funktsiooni nõudmine on grammatikaliseerimise võtmeküsimus.

Grammatikaliseeritud aspekti olemasolu kontrollimiseks läti keeles pakub Mathiassen (1997) järgmiseid verbivorme: *rakstīja* (vene *нужал(а)*) ja *uz-rakstīja* (vene *написал(а)*). Funktsionaal-semantilise kuju seisukohast on käesolevad verbid täiesti erinevad, ja neid tõlgitakse inglise keelde *continuous* (kestev) ja *non-continuous* (mittekestev) ajavormide abil, mis omakorda kujutavad aspekti opositsiooni. Formaalselt erinevad verbid eesliite puudumise/olemasolu poolest. Mathiassen leiab, et sedaviisi on nõuded aspekti grammatikaliseerimiseks täidetud (Mathiassen 1997: 116).

Paegle omakorda peab läti keele verbide aspekti leksikaal-grammatiliseks kategooriaks, toetudes sellele, et verbi aspekt esineb läti keeles nii sõna semantikas (prefiksites: *darīt* – *padarīt* ja sufiksites: *stunt* – *stumdīt*), kui ka verbi grammatilistes vormides (verbi ajavormides, kesksõnades) ja laiemas süntaktilises kontekstis (*ieeju: eju iekšā; ieeju istabā: eju istabā*). Nt verbi paaris *kāpt* – *kāpelēt* verb *kāpt* osutab duratiivsele, ühekordsele, lõpetamata tegevusele, samal ajal *kāpelēt* (sufiks –*elē*-) - korduvale tegevusele. Verbid *nokāpt*, *pārkāpt*, *iesaukties*, *nokāpu*, *pārkāpu*, *ir nokāpts*, *tika pārkāpts* tähistavad lõpetatud tegevust, millele osutab ka verbide semantika või verbi liitaeg (Paegle 2003: 131).

Läti keeles on prefiksi lisamine tavaline strateegia, millega ilma prefiksita verbidest moodustatakse verbid perfektiivse tähendusega. Verbid ilma prefiksita on harilikult imperfektiivsed. Verbile *rakstīt* (kirjutada) võib lisada mõningaid prefikseid, aga *uz-* on ainuke, mis ei too kaasa olulist tähenduse muutust. Verbi *rakstīt* puhul on *uz-* peaaegu tühi eesliide, eriti kui võrrelda seda prefiksiga *pār-*, mis kombinatsioonis verbiga moodustab uue verbi, mis erineb põhiverbist semantiliselt: *pār-rakstīt* (ümber kirjutama). Perfektiivse vs. imperfektiivse opositsiooni järgi peetakse verbi *pār-rakstīt* ometi neutraalseks, st. see on biaspektuaalne.

Kalnača nimetab oma artiklis „Darbības vārda veida opozīcijas kontekstuālā izpausme latviešu valodā” (1998) selliseid verbe, mis võivad väljendada nii lõpetatud, kui ka lõpetamata tegevust - *kaheaspektilisteks*. Kaheaspektiliste verbide rühma kuuluvad:

- 1) ilma prefiksita verbid – *dot, definēt, fiksēt, publicēt, reaģēt* jt;
- 2) prefiksiga verbid – *pārbaudīt, pārdot, apceļot, pierādīt* jt.

Keeleteadlane rõhutab, et kaheaspektilistes verbides säilib ikkagi imperfektiivse/perfektiivse aspekti opositsioon, aga muutub selle väljendusviis – morfoloogilisest süntaktiliseks. Juhul kui meil on tegemist kaheaspektiliste verbidega, ei ole imperfektiivse/perfektiivse opositsiooni formaalne väljendamine (ehk prefiksi olemasolu/puudumine) nii oluline, sest selle osa etendab kontekst, kus on tähtis lause tähendus, mitte verbi vorm, nt

Vakar veikalā pārdeva maizi (verb on prefiksiga, kirjeldatav tegevus on lõpetamata).

Eile müüdi kaupluses leiba.

Vakar veikalā pārdeva visu maizi (verb on prefiksiga, kirjeldatav tegevus on lõpetatud).

Eile müüdi kaupluses kõik leib ära (Kalnača 1998: 249-250).

Kui võrrelda läti keele verbi aspekti slaavi keelte omaga (nt vene *непенусать*: *непенусывать* ümber kirjutama) või ka lähisugulaskeele leedu aspektiga (nt *per-rašyti*: *per-rašinėti* ümber kirjutama), siis läti keeles pole võimalik moodustada keskimperfekti sufiksiooni abil. Teiselt poolt iseloomustab läti keelt hästi arenenud formaalselt määratud aspektuaalsete paaride süsteem, mis põhineb järgmisel valemil: prefiksaalne verb (=perfektiivne) vs. mitteprefiksaalne verb + adverb (=imperfektiivne). Käesolev strateegia on siiski piiratud kasutusala, eelkõige nendel juhtudel, kus eesliide näitab konkreetset (=lokaalset või direktset) mõtet:

iet käima → *ie-iet* sisse tulema → (prefiks *ie-* sisse) = vene *во-йти* (perf.)

iet iekšā sisse tulema (adverbiaal *iekšā* asukoha märkimisel -s, -l) = vene *в-ходить* (imperf.)

braukt sõitma, minema, tulema → *at-braukt* saabuma, jõudma, tulema (perf.)

braukt šurp saabuma, jõudma, tulema (imperf.)

slēgt lukutama, lukustama, luku taha panema → *at-slēgt* avama, lahti keerama (perf.)

slēgt vaļā avama, lahti keerama (imperf.)

Mõlemal paaril *iet/ieiet*, *atbraukt/braukt šurp* ja *atslēgt/slēgt vaļā* on täielikud ajaparadigmad, liht-ja liitvormid.

Mathiassen leiab, et opositsioon prefiksaalne verb vs. mitteprefiksaalne verb + adverbiaal pärineb liivi ja läti keele vastastikusest mõjust, mille tulemusena tõi läti keel liivi keelde prefikseerimise strateegia, samal ajal kui liivi keelest tuli läti keelde adverbiaalne fraas, mis on läänemeresoome keeltele tüüpiline. Selle tulemusena on mõlemas keeles kahe

strateegia kombinatsioon, mis omakorda viis embrioonilise grammatilise aspekti opositsioonile läti keeles (Mathiassen 1997: 117).

On tähtis rõhutada, et verbi aspektikategooriat on läti keeles võimalik uurida ainult nende verbi paaride puhul, kus üks verb (reeglina ilma prefiksita verb (nt *darīt*) tähistab lõpetamata ehk imperfektiivset tegevust, teine aga lõpetatud ehk perfektiivset tegevust (nt *padarīt*).

Aspekti väljendamiseks eristatakse läti keeles järgmiseid tegusõnade rühmasid:

1) üksikjuhtumitel on verbi prefiksitel ainult formaalse lõpetamatuse tähendus, nt *tumst – satumst*, *dibināties – nodibināties*, *glābt – izglābt*, *ņemt – paņemt*, *risināt – atrisināt*, *tulkot – pārtulkot*, *drukāt – nodrukāt*, *augt – izaugt*, *mirt – nomirt*, *lasīt – salasīt* jt.

2) verbi prefiksitel on nii leksikaalne tähendus, kui ka lõpetamatuse grammatiline tähendus, nt

bēgt projām (lõpetamatu tegevus) – *aizbēgt* (lõpetatud tegevus), *braukt apkārt – apbraukt*, *dabūt – atdabūt*, *ņemt nost – atņemt*, *nākt klāt – pienākt* jt (Paegle 2003: 133).

4.1 PERFEKTIIVNE ASPEKT

Perfektiivse perspektiivi puhul tegevust vaadeldakse selles terviklikkuses, nt

Viņš izlasīja grāmatu (Ta luges raamatu läbi).

Lāti keeles väljendatakse perfektiivsust erinevate prefiksrite abil. Kõige sagedasem prefiks neutraalsete perfektiivsete verbide moodustamiseks (st. perfektiivsed verbid, mis ei omanda uut tähendust, kui neid võrrelda mitteperfektiivsete verbidega) on prefiks *no-*, selle lisaks on prefiksitel *pa-*, *uz-* jm. sama funktsioon. Vrd. verbid *darīt*: *padarīt* (tegema), *rakstīt*: *uzrakstīt* (kirjutama), *beigt*: *nobeigt* (lõpetama). Prefiksit *no-* kasutatakse ka teistest keeltest pärit verbide puhul, nt. *nofotografēt* (pildistama), *noformēt* (moodustama, vormima), *noregulēt* (reguleerima), *noskanēt* (skaneerima) jm (Mathiassen 1997: 117).

4.2 IMPERFEKTIIVNE ASPEKT

Imperfektiivne aspekt näitab toimingut protsessina, kirjeldatav tegevus on lõpetamata ja seda ei vaadelda terviklikuna, nt

Viņš lasīja grāmatu (Ta luges raamatut).

Mathiassen (1997: 117) leiab, et imperfektiivse kombinatsiooni mitteprefiksaalne verb + adverb võib vaadelda perifraasilise konstruktsioonina, mis kuulub pigem morfoloogiasse. Imperfektiivsed verbid on need, milles puudub prefiks, nt *zināt*, *domāt*, *rakstīt*, *stāstīt*, *runāt*

jm. Liikumisverbide juhul toimib varem mainitud kombinatsioon: mitteprefiksaalne verb + adverbiaal, nt *iet projām, slēgt vaļa, kāpt augšā* jm.

Samas on ka prefiksega verbid sageli imperfektiivsed. Selliste verbide rühmas on näiteks verbid *pazīt* (tundma), *palīdzēt* (aitama), *patikt* (meeldima), *piedot* (andeks andma), *aizstāvēt* (kaitsma) jm (Endzelīns 1951: 957).

4.3 VERBIDE PREFIKSID

Läti keeles on 11 verbiprefiksit: *aiz-*, *ap-*, *at-*, *ie-*, *iz-*, *no-*, *pa-*, *pār-*, *pie-*, *sa-*, ja *uz-*. Mõningatel prefiksidel on ka vastavad prepositsioonid: *aiz*, *ap*, *no*, *pa*, *pār*, *pie* ja *uz*.

Liikumisverbide puhul omandavad käesolevad prefiksid perfektiveerimise funktsiooni: adverbiaalid + mitteprefiksaalsed verbid imperfektiivses aspektis.

Läti prefiksile kahekordne funktsioon on:

- 1) vastavate mitteprefiksaalsete verbide puhul uue tähenduse tekitamine (nagu inglise, saksa, skandinaavia ja muutes keeltes);
- 2) perfektivsete analoogide moodustamine imperfektiivsetest verbidest (ilma leksikaalse tähenduse mõjutamist).

Prefiks *aiz-* tähendab a) ära, maha (off): *aizbraukt* ära minema (sõidukiga), *aiziet* ära minema, *aiznest* ära viima/kandma, *aizslaucīt* ära(maha) pühkima, b) barjäär, raja: *aizaugt* kinni/umbe kasvama, *aizklāt* katma, varjama, *aizslēgt* lukustama, luku taha panema, *aizvērt* sulgema. See vastab adverbiaale *pro(jā)m* ära ja *cieti* kõvasti, nt *aiziet* (perf.): *iet projām* (imperf.) ära minema, *aizvērt* (perf.): *vērt cieti* (imperf.) lukustama, luku taha panema.

Prefiks *ap-* tähendab a) ümber (ringi): *apiet* ümber minema (nt. *apiet ap birzi* salu ümber minema), *apjāt* ümber ratsutama, *apstāt* ümbritsema (*zēni apstāja skolotāju* õpilased ümbritsevad õpetajat). Vastav adverbiaal, mis omandab imperfektiveerimise funktsiooni on *apkārt*, vrd. *apskriet* (perf.): *skriet apkārt* (imperf.) ümber jooksmas.

Prefiksil *at-* on järgmised tähendused: a) (liikumine) poole, suunas: *atbraukt* kohale sõitma, *atnākt* tulema, saabuma, b) ära (a) vastupidine tähendus: *atiet* ära sõitma, väljuma (nt *autobuss/vilciens/kugis atiet pulksten divpadsmitos* buss/rong/laev väljub kell kaksteist), *atņemt* ära võtma, *atvadīties* jumalaga jätma, *atkārtot* kordama, *atspirgt* (pärast haigust) kosuma. See vastab adverbiaale *šurp* siia, senini (vrd. *atnākt* (perf.): *nākt šurp* (imperf.) tulla siia), *nost* ära, eemal (vrd. *atraut* (perf.): *raut nost* (imperf.) eemale kiskuma), *atpakaļ* tagasi (vrd. *atdot* (perf.): *dot atpakaļ* (imperf.) tagastama/ära andma) ja *vaļā* avatud (mittetõlgitav, vrd. *atslēgt vaļā*).

Prefiks *ie-* tähendab a) –s, –l ja sisse: *ienākt* sisse tulema (*ienākt istabā* tuppa sisse tulema), *ieskriet* sisse jooksmas, *iebērt* sisse puistama, *ieelpot* sisse hingama; b) tegevuse

algust: *iemigt* uinuma, *iemīlēt* armastama hakkama; c) ootamatut tegevust *iekliegties* hüüatama, *iesmīeties* naerma hakkama.

Vastav adverbiaal on *iekšā* sees/sisse (vrd. *ieiet iekšā* sisse tulema).

Iz- välja/ära tihti tuleb ette *ie-* prefiksi opositsioonina. Nt *iznākt* väljuma/välja tulema, *izskriet* välja jooksmas, *izbērt* välja(maha) puistama. Selle lisaks osutab prefiks *iz-* mõningatel juhtudel tegevuse lõpetamisele: *izēst* ära sööma, *izsmēķēt* lõpuni/ära suitsetama. Vastav adverbiaal on *ārā* väljapoole (nt *skriet ārā* välja jooksmas).

No- prefiksi abil väljendatakse läti keeles järgmiseid tähendusi: a) alla: *nokāpt* alla(maha) tulema, *nodegt* ära(maha) põlema; b) ära: *noaukt* ära(lahti) võtma, *nogriezt* ära(maha) lõikama, *nolauzt* küljest murdma; c) *nolietot* ära(vanaks) kandma. Prefiksi *no-* vastab adverbiaal *nost* ära/maha (nt *nokāpt nost* alla(maha) tulema).

Pa- prefiksi abil moodustatakse perfektiivsed verbid (vrd. prefiks *no-*: *padarīt* tegema), aga samas võib see ka näidata, missugune on verbi leksikaalne tähendus, nt. natuke: *pagulēt* (mõnda aega) magama, *parunāties* (pisut) rääkima. Sel prefiksil pole läti keeles vastavaid adverbiaale.

Prefiksit *pār-* iseloomustab kõigpealt tähenduste mitmekesisus. See tähendab tihti a) üle: (tähenduses „liiga palju”): *pāraugt* üle kasvama, *pārplūst* üle kallaste tõusma/üle ujutama, *pārstrādāties* üle vāsima/endale tööga liiga tegema, *pārlidot* üle lendama; b) tegema midagi uuesti: (kuidagi teistmoodi): *pārrakstīt* ümber kirjutama, *pārgērbties* ümber riietuma/rõivastuma, *pārveidot* ümber tegema; c) muutmist: *pārmainīt* muutma, *pārtulkot* tõlkima; d) läbi: *pārdzīvot* üle/läbi elama, *pārziemot* talvitama/ületalve elama; e) kodu poole: *pāriet* üle minema/ületama, *pārnākt* tagasi pöörduma/naasma, *pārbraukt* tagasi pöörduma, f) vale, ebaõige: *pārprast* valesti aru saada, *pārrakstīties* õigekirja vastu eksima.

Vastavad adverbiaalid on *pāri* üle (nt *lidot pāri* üle lendama) ja *mājās* kodus (nt. *iet mājās* koju minema).

Prefiks *pie-* väljendab a) lähenemist (*piebraukt* ette/juurde sõitma, *pieiet* juurde/lähemale astuma; käesolev verb kasutatakse prepositsiooniga *pie*, nt *pienākt pie*, vrd. *vilciens pienāca pie perrona* rong tuli/jõudis perroonisse, b) lisamist või liitumist (*piespraukt pie* külge kinnitama, *piešūt pie* ette õmblema, vrd. *piešūt mētelim pogas* nõõpe mantli ette õmblema).

Vastav adverbiaal on *klāt* juures (nt *nākt klāt* lähenema).

Sa- tähendab a) (liikumist) kokku, ühinemist: *saaugt* kokku kasvama, *sasaukt* kokku kutsuma; b) kokkuvarisemist: *sabirzt* maha pudenema, *sagriezt* tükeldama/lõikama.

Vastav adverbiaal on *kopā* (nt *nest kopā* kokku kandma).

Uz- tähendab üles/peal: *uzspļaut* sülitama/sülgama, *uzziest* peale määrima (vrd. *uzziest sviestu uz maizes* leivale võid (peale) määrima), *uzgriezt* käivitama.

Vastav adverbiaal on *augšā* üles (*celties augšā (no krēsla)* (toolilt) (püsti) tõusma) (Mathiassen 1997: 161).

5. OBJEKTISÕNA SEMANTIKA

Objekti käändelise vormi abil väljendatakse läänemeresoome keeltes verbi tegevuse irresultatiivsust ning jätkuvust või resultatiivsust ning lõpetatust, kuna verbi enda vormistik ei võimalda seda esile tuua. Kui põhisõnaks oleva verbi tegevus on lõpetatud (perfektiivne ehk terminatiivne), siis kasutatakse objekti totaalkuju: kui aga põhisõnaks oleva verbi tegevus on tulemuslik ja jätkuv (imperfektiivne ehk kursiivne), siis kasutatakse objekti partitiivkuju (Kont 1963: 53).

Objektikäände valik nii soome, kui ka eesti keeles väljendab tähenduse aspektuaalseid erinevusi (Klaas 1999: 49). EKG II (1993) järgi on objektikäände valikul määravateks järgmised tegurid:

- 1) tegevuse piiritletus (resultatiivsus ehk perfektiivsus) või mittepiiritletus (tegevus on tulemuse või lõpetatuse seisukohalt ebamäärane), nt

Viisin lapse lasteaeda (tegevus on perfektiivne, objekt on totaalne);

Olen turul ja ostan maasikaid (tegevus on imperfektiivne, objekt on partitiivne) (Metslang 2003: 128).

- 2) objektieseme kvantitatiivne piiritletus või mittepiiritletus, nt

Ostsin saapad (objekt on kvantitatiivselt piiritletud ja on totaalne);

Käisin turul ja ostsin tatart (objekt on kvantitatiivselt piiritlemata ja on kasutatud partitiivis) (Metslang 2003: 128).

Kõik nimesõnad jaotatakse kahte tähenduskategooriasse: *kvantitatiivselt piiritletud* ja *kvantitatiivselt piiritlemata*. Ainsuse vormis on kvantitatiivselt piiritletud *asjad* (ehk esemed, olendid, sündmused jms, mis on loendatavad), nt *poiss, tädi, puu, seen, laud, maja*. Kvantitatiivselt piiritletud on ka *komplektid* (nt *sokid, kindad, prillid, malendid*). Kvantitatiivselt piiritlemata nimisõnade rühma kuuluvad nn. *ainesõnad*, nt *raud, vesi, liiv, vein, õnn, kurbus* jms. ja juhusliku hulka väljendavad nimisõnad, nt *poisid, tudengid, lauad, majad, luuletused* jne (Metslang 2003: 125-126).

Soome ja eesti keeles allub objekt totaal-partitiivsele struktuurile. Totaalobjekti käänded ainsuses on genitiivikujuline akusatiiv ja mitmuses nominatiiv, eritingimustes kasutatakse ka ainsuse nominatiivi. Osasihitis esineb nii ainsuses, kui ka mitmuses partitiivis. Totaal- ja partitiivobjekti kasutamine oleneb „kas objekti enda ja tema põhisõna semantika

iseloostust või põhisoona vormistikust” (Kont 1963: 42). Niisiis võiks objektisooa semantikat üldistada järgmisel viisil: objekt on partitiivne, kui põhisoona väljendatud tegevusele allub osa objektisooa mõistest ja objektile suunatud tegevus on jätkuv, ehk ei viita mingisugusele tulemusele; objekt on totaalne, kui põhisoona väljendatud tegevusele allub kogu objektisooa mõiste või lause tegevus on teostatud, ehk tulemuslik (Kont 1963: 42).

6. OBJEKTISE OSED SOOME JA EESTI KEELES

Soome keeles, nagu enamikes läänemeresoome keeltest, kasutatakse sihitise märkimiseks kolme käänat: *partitiivi*, *genitiivi* ja *nominatiivi* (selle lisaks on mõnedel pronoomenitel eriline akusatiivi vorm). Eesti keeles puudub asesoonadel akusatiivi vorm: sel asemel kasutatakse partitiivi ka siis, kui nii objektiese kui ka tegevus on piiritletud (EKG II 1993: 53). Eesti ja soome objekti kõrvutades peaks tähelepanu pöörama ka soome ja eesti transitiivverbide semantilistele sarnasustele ja erinevustele. Soome keeles võimaldavad kahte aspekti väljendada tihti need verbid, mis kirjeldavad aistmis- ja intellektuaalseid tegevusi. Eesti keeles esinevad need verbid reeglina osasihitisega, nt

So *Toimikunta hankki vastausta/vastauksen.*

Ee *Komisjon nõutas vastust.*

So *Emäntä piti yllä järjestyttä/järjestyksen.*

Ee *Perenaine jälgis korda.* (Klaas 1999: 67-68)

Täissihitis võib soome keeles esineda selliste verbidega, mis eesti keeles nõuavad ainult partitiivi kasutust, nt

So *Uskotko sinä sen* (gen)?

Ee *Kas sa usud seda* (part)?

So *Tuon miehen* (gen) *kyllä tunnen.*

Ee *Seda meest* (part) *ma tunnen.*

So *Sen seikan* (gen) *kai tietänee sanomattasikin.*

Ee *Võib-olla seda seika* (part) *teatakse sinu ütlematagi.* (Klaas 1999: 61)

Teine tähtis erinevus soome ja eesti objekti vahel on see, et eesti keeles kasutatakse teatud adverbide perfektiveerivas tähenduses (Seilenthal 1988: 57). Kui soomekeelses lauses piisab totaalobjekti kasutamisest tegevuse piiritletuse/mittepiiritletuse tähistamiseks, siis

eesti keeles kasutatakse sel juhul peale totaalobjekti veel, kas afiksaalset adverbiaali (*ära*, *läbi*, *maha*) või adverbiaali (*lõpuni*, *täielikult* jt.) (Klaas 1999: 50), nt

So *Tyttö söi keiton.*

Ee *Tüdruk sõi supi ära.*

Ometi on ka eesti keeles juhtumeid, kus kasutatakse kõiki kolme piiritletuse tunnust, mis osutavad tegevuse lõpetatusele, nt

So *Minä luin kirjan.*

Ee *Ma lugesin raamatu lõpuni läbi* (Klaas 1999: 50).

Peale akusatiivvormi olemasolu soome keeles ja perfektiveerimise võimaluse puudumise soome keeles, on objektikäänete kasutamise süsteem soome ja eesti keeles enam-vähem paralleelne: eesti täissihitis vastab enamikel juhtudel soome totaalobjektile, partitiivobjekt aga vastab soome keele partitiivobjektile.

7. SOOME OBJEKT

Analüütilistes keeltes nagu inglise, saksa, rootsi jm. objekti harilikult ei märgita spetsiaalse objekti käändega. Soome keel kuulub sünteetiliste keelte rühma, mille jaoks on rikas käändkond tüüpiline (Ingo 2000: 124). Objektikäändena kasutatakse soome keeles *partitiivi*, *nominatiivi* ja *akusatiivi*. Käändevaliku järgi jaotatakse objektid kahte rühma: TOTAAL- ja PARTITIIVOBJEKTID. Totaalobjekt osutab situatsiooni või objektieseme piiritletusele. Totaalobjekti kääne sõltub lausestruktuurist ja objekti NP:st: genitiivivorm on võimalik ainult ainsuses, akusatiiv ainult inimest märkivate pronoomenite puhul. Partitiivobjekt kirjeldab kas situatsiooni või objekti piiritlematust.

TOTAALOBJEKT	PARTITIIVOBJEKT
Genitiiv (ainsuses)	Partitiiv
Kirjailija poltti <i>viimeisen käsikirjoituksen</i> .	Olen juuri lyhentämässä <i>juhlamekkoani</i> .
Nominatiiv	
Annapas minulle <i>sakset ja mittanauha</i> .	
Akusatiiv (ainult pronoomenite puhul)	
Minä voin viedä <i>sinut</i> kotiin.	

(ISK 2003: 881)

Sihitise struktuuritüüpide järgi eristatakse järgmiseid objekti tüüpe:

NP: *Söin jäätelön. Koira vetää pulkkaa.*

A-infinitiivifraas: *Haluan juosta maaliin asti. Annan pyykkien kuivua.*

Referatiivne tarind: *Luulisin hintojen laskevan.*

Että-lause: *Luulisimme, että hinnat laskevat.*

Küsikõrvallause: *Ihmettelin, lähtikö hän jo ~ miksi hän lähti jo.*

Repliik: *Hän vastasi: „Väliäkös sillä”.*

NP objekti saatvad verbi väljendavad nii konkreetset tegevust kui ka abstraktseid suhteid. Mentaalsed ja abstraktsed verbid võivad esineda erinevate objektidega. Nt verb *muistaa* võib soomekeelses lauses saada konkreetse või abstraktse objekti NP, samuti ka A-infinitiivifraasi, referatiivse tarindi või finiitse lause (ISK 2003: 882).

7.1 PARTITIIVOBJEKT

Partitiivobjekti kasutatakse soome keeles järgmistel juhtudel:

1. Kui objekt väljendab terviklikkuse ebamäärast osa:

Aamuisin syömmen puuroa ja juomme maittoa.

Otamme vielä halukkaita mukaan.

Olemme istuttaneet pensaita kesämökille.

Kauppias ostaa puolukoita.

2. Eitavates lausetes:

En saanut kirjettäsi.

Pankki on haluton antamaan minulle lainaa.

Luovuin esittämästä mielipidettäni.

3. Verb väljendab kehtvat, (veel) ilma tulemuseta tegevust:

Hän kirjoittaa parhaillaan artikkelia. (Vrd. Hän kirjoittaa *artikkelin* parissa viikossa).

Tyttö imuroi lattiaa, kun astuimme sisään. (Vrd. Tyttö imuroi *lattian* illalla).

Istuin lukemassa kirjaa, kun ystäväni soitti ovikelloa.

4. Verb väljendab tunnet või arvamust:

Hän rakastaa poikaansa, mutta vihaa tytärtään.

Kadehdin sinua.

Hän ikävöi poikaystävänsä. (Ingo 2000: 128)

Kuna partitiivobjekti kasutatakse mitmetel põhjustel, juhtub soome keeles tihti nii, et informatsiooni kulg pole päris selge. Kui näiteks tundeid väljendav verb mõjutab partitiivobjekti kasutamist, on sel juhul võimatu partitiivobjekti kasutada terviklikkuse ebamäärase osa märkimiseks. See kehtib ka nendel juhtudel, kui partitiivobjekti kasutamist mõjutab see, et tegevust on näidatud protsessina:

Vrd. Johtaja *palkkasi työntekijöitä*. – Johtaja *kiitti työntekijöitä*.

Hän istui lukemassa kirjeitä, kun tulín häntä tapaamaan.

Poika ei edes kiittänyt auttajia (Ingo 2000: 129).

Objekt partitiivikäändes osutab sellele, et lause on aspektilt mittepiiritletud või ka sellele, et objekt on kvantitatiivselt määratlemata. Partitiivobjekt põhineb alati aspektitegijatel, kui objekt on jagamatu. Kvantitatiivne ebamäärasus on võimalik, kui NP tähendus on jagatav, st. NP viitab ainele või rühmale, nt. *jäätelöä, rahaa, energiaa, väkeä, mansikoita, tapauksia* jne (ISK 2003: 888).

Jaatavates lausedes võib partitiivi kasutamist motiveerida lause mittepiiritletud aspekt. Aspekti ja kvantitatiivne (eba)määrasus mõjutavad tihti teineteist. Lause negatsioon on

selles mõttes kõige parem partitiivi kasutamise kriteerium, sest eitavas lauses neutraaliseeruvad mõlemad – aspekt ja määratlus. ISK järgi on partitiivobjekti võimalik kasutada seoses kõikide verbidega juba sel põhjusel, et seda kasutatakse eitavas lauses. Soome keeles pole seega lauseid, kus võib kasutada ainult totaalobjekti, aga on verbe, mis nõuavad ainult partitiivobjekti, nt

1. **Kausatiivised tunde- ja aistingu verbid:** *aivastuttaa, arveluttaa, harmittaa, hävettää, vaivata.*
2. **Tunde- ja suhtumisverbid:** *aristella, epäillä, halveksia, harmitella, hyljeksiä, kadehtia, kaivata, pelästyä, sääliä, vierastaa.*
3. **Tegevusverbid:** *harrastaa, karttaa, lähestyä, matkia, paeta, rangaista, suositella, syrjiä, uhmata, vainota.*
4. **Abstraktsed verbid:** *edustaa, jatkaa, merkitä, muistuttaa, noudattaa, tarkoittaa* (ISK 2003: 888).

7.2 TOTAALOBJEKT

Totaalobjekti kasutatakse, kui lause on jaatav, aspektilt piiritletud ning objekti väljendav sõna on kvanitatiivselt määratud mõiste, nt

*Olen nähnyt **sen elokuvan**.*

*Tapasin **hänet**.*

*Katsoin **elokuvan** loppuun.*

***Talomme** maalataan ensi kesänä.*

*Löysin **hillon** kellarista.*

*Söin **puuron** kokonaan.*

*Huomasit kai **ne virheet tekstissä*** (ISK 2003: 887).

Totaalobjekti käändena kasutatakse soome keeles:

- 1) ainsuse genitiivi (*Söin **kalan***);
- 2) mitmuse nominatiivi (*Söin **kalat***);
- 3) ainsuse nominatiivi (*Syö **kala!***) (Hakulinen 1979: 538; ISK 2003: 892).

Objektikäändeks on ainsuse genitiiv, kui objekti väljendav sõna on nimisõna ainsuses või mingi pronoomen (välja arvatud pronoomen *kuka*). Genitiivi kasutatakse ka siis, kui verbil on peasubjekt olemas või selle olemasolu eeldatakse, nt

*Vahtimestari tilasi **taksin**.*

Genitiivobjekti kasutatakse ka impersonaalsetes lausetes, nt

Sen** huomaa, jos tilaa **taksin (ISK 2003: 892).

Totaalobjekti käändeks on mitmuse nominatiiv, kui NP on mitmuses, nt
*Yhtyneet aikoo rahoittaa **uudet investoinnit** puhtaasti kassan kautta* (ISK 2003: 893).

Ainsuse nominatiivi kasutatakse soome keeles totaalobjekti käändena kui:

1. predikaadi verb on käskivas kõneviisis 1. või 2. pöördes:

*Anna/antakaamme/antakaa **kirja** takaisin!*

*Osta sinäkin **auto**!*

AGA: *Hän antakoon **kirjan** takaisin* (ains. 3.pööre)

*He antakoot **kirjan** takaisin* (mitm. 3. pööre).

2. verb on passiivis:

*Kaadettiin **karhu**.*

3. infinitiiv on lauses subjektina, predikatiivina või nende määrana:

*Kannattaa (subj.) lukea **tämä kirja**.*

*Minulla on (subj.) tilaisuus (inf.attr.) ostaa **auto*** (Ingo 2000: 131-132).

4. kui objekt liitub infinitiivisse, mis on sellise substantiivi määrana, mis ei-lause finitiiverbiga moodustab kindla tähendusrühma (mida saab asendada ühe sõnaga).

*Isä on luopunut/aikeistaan ostaa **hevonen**.*

*Olemme maininneet/yrityksen saada **kysymys** ratkaistuksi.*

5. kui objekt liitub nn. irrallisesse infinitiivi (sellises lauses reeglina ei ole subjekti või predikaati):

*Tervetuloa pankkiin avaamaan **uusi tili**!*

*Miten saada uudistuksille puolueiden **tuki**?*

6. väljenduste tüüpidest nagu

*Hän sanoi nimekseen **Virtanen**.*

*Sille Joosef pani nimeksi **Jeesus*** (Ingo 2000: 131-132).

8. EESTI OBJEKT

Nagu soome keeles, nii eristatakse ka eesti süntaksis kahte objekti tüüpi: OSASIHITIS (ehk PARTITIIVOBJEKT) ja TÄISSIHITIS (ehk TOTAALOBJEKT). Osasihitis on objekt, mida kasutatakse partitiivi vormis, täissihitiseks nimetatakse aga genitiivset ja nominatiivset substantiivisihitist. Piirivõimaluseta tegevust väljendab eesti keeles ainult osasihitis, nt

*Ma alahindasin **Peetrit**.*

Piirivõimaluseta verbid nõuavad osasihitist: neid nimetatakse PARTITIIVVERBIDEKS (vt. lk.11). Kui aga lauses kirjeldatakse piirivõimalusega tegevust ja lause ise on jaatav, siis on mõlemad objekti tüübid võimalikud, nt

*Ma ehitan **suvilat/suvila** (EKG II 1993: 49).*

Tähenduse järgi jaotatakse sihitised **suunasihitiseks** ja **tulemussihitiseks**. Suunasihitis on see, mis tähistab eset, olendit, nähtust vm, mis on predikaadiga väljendatud tegevuse suhtes väljaspoolne, nt

***Tööplaan**e täpsustatakse kuu lõpul (EKG II 1993: 48).*

Objekt, mis tähistab alles tegevuse tulemusena tekitatud eset, olendit, nähtust vm, nimetatakse tulemussihitiseks:

***Selle maja** ehitas isa oma kätega.*

*Õmblesin oma vanast kleidist mõlemale lapsele suveks **pluusid** (EKG II 1993: 48).*

8.1 OSASIHITIS

Eesti keeles määravad objektikäände valiku nii lause tegevuse piiritletus või mittepiiritletus (ehk tegevuse lõpetatus või lõpetamatus), kui ka objekti kvantitatiivne piiritletus või mittepiiritletus. Osasihitist kasutatakse:

1. Eitavates lausetes:

*See kandidaat ei leia rahva seas **mingit poolehoidu**.*

2. Kui objektiese ja tegevus (või mõlemad) on piiritlemata.

*Ta leidis pööningult **vanu kirju** (objektiese on piiritlemata).*

*Poiss joonistas **päikest** (tegevus on piiritlemata).*

*Ema rullis **tainast** õhukeseks, lapsed hõõrusid **mune** vahule (tegevus ja objektiese on piiritlemata) (EKG II 1993: 52; Mihkla, Valmis 1979:63).*

8.2 TÄISSIHITIS

Täissihitist (ehk totaaloobjkti) kasutatakse eesti keeles siis, kui mõlemad – tegevus ja objekt on piiritletud, nt

*Ta luges **raamatu** läbi* (EKG II 1993: 50).

Täissihitis võib erandkorras esineda ka öeldisverbi eitava kõne puhul:

1) jaatavat väidet sisaldavates küsilausetaolistes lausetes, nt

*Kas me ei peaks selle **töö** siiski lõpetama?*

*Kui poiss juba seda **kirja** pole ära saatnud?*

2) mitte ainult ... vaid ka-sisendiga lausetes, nt

*Ta ei avaldanud mitte ainult oma **saladuse**, vaid ka kogu kollektiivi oma;*

3) *muud...kui* ühendi järel, nt

*Ta ei ostnud endale muud kui ühe **kausi**.*

Täissihitise käändeks on ainsuses nominatiiv ja genitiiv, mitmuses aga ainult nominatiiv. Ainsuse nominatiivi kasutatakse totaaloobjkti käändena kui

1. öeldist kasutatakse umbisiklikuses tegumoes, nt

*Suleti **aken** ja magati edasi.*

2. öeldis on käskivas kõneviisis või kui sihitise põhisõnaga esineb da-tegevusnimi, nt

*Anna **võti** siia!*

***Vaidlus** lõpetada!*

3. kui sihitise põhisõnaks on da-tegevusnimi, nt

*Minu ülesandeks on lahendada see **küsimus**;*

*Palun mulle **tõend** välja anda* (EKG II 1993: 52; Mihkla, Valmis 1979: 67).

9. KORPUS

Käesolevas korpus kasutab autor 149-t lauset soomekeelsest ilukirjanduslikust tekstist (soome kirjaniku Mika Waltari romaanist „Sinuhe egyptiläinen”) ning selle raamatu eesti- ja lätikeelsetest tõlgetest. Korpuse analüüsi peaeesmärk on uurida objekti väljendamist soome keeles, võrreldes seda eesti keelega kui lähisugulaskeelega ning indoeuroopa keeltest läti keelega, kus aspekt on üks verbiparadigma kategooriatest. Et näidata, milles kolm keele aspektuaalsuse väljendusviisid erinevad, annab autor iga verbi puhul ülevaate objekti käände kasutusest soome keeles ja vaatab siis originaallause eestikeelse tõlke alusel, mis on põhilised sarnasused ja erinevused aspektuaalsuse väljendamisel kahes sugulaskeeles. Lätikeelsetes lausetes vaatab autor verbiaspekti kasutust ja selle vastavust eesti keele objekti käändevormile. Korpuse analüüsiks on kasutatud transitiivlauseid (ehk otsest objekti sisaldavaid lauseid).

Kuna käesoleva töö maht ei võimalda analüüsida kõiki korpus sisalduvaid lauseid, piirdub autor nende verbidega, mis esinevad korpus kõige sagedamini ja esitab need põhilised verbide rühmad, mida käsitletakse „Eesti keele grammatikas” (EKG II 1993), „Suures soome grammatikas” (ISK 2003) ja teistes aspekti vaatlevates ja analüüsivates allikates (Kangasmaa-Minn 1978; Sulkala 1996; Kont 1963 jt.). Analüüsi on kaasatud nii tüüpilised resultatiivsed verbid (nt. *saada, ottaa, antaa*), kui ka partitiivverbid (nt. *katsoa, ajatella, kiittää, seurata*) ja verbid, mida traditsioonilistes grammatika käsitlustes peetakse problemaatilisteks (nt. *nähdä, muistaa, tietää* jt.).

NÄHDÄ

(1) So Näin (1 sg imperf) *miehen* (O gen), joka oli juonut viininsä kultaisista maljoista, kumartavan kurjuudessaan ammentamaan kämmenellään virran vettä.

Ee Nägin (1 sg imperf) *meest* (O part), kes oma veini oli kuldpeekrist joonud, oma viletsuses kummarduvat, et kämbлага jõest vett võtta.

Lä *Redzēju* (imperf) vīru, kurš vīnu bija dzēris no zelta kausiem, postā noliecamies pasmelt sauļā upes ūdeni.

(2) So Metufer näki (3 sg imperf) *sormuksen* (O gen) sormessani muutamia päiviä myöhemmin <...>

Ee Mõni päev hiljem nägi (3 sg imperf) Metufer *sõrmust* (O part) mu sõrmes <...>

Lä Pēc dažām dienām Metufers *ieraudzēja* (perf) gredzenu mana pirkstā <...>

- (3) So Kun he näkivät (3 pl imperf) **meidät** (O akk), kuului kansanjoukossa kuiskutus <...>
 Ee Kui nad **meid** (O part) nägid (3 sg imperf), kuuldus rahvamassis sosin <...>
 Lä Kad viņi **ieraudzāja** (perf) mūs, ļaužu pūlī atskanēja čuksti <...>

Soome verb **nähdä** on kvaasi-resultatiivne (Itkonen 1975: 14). Kvaasi-resultatiivsed verbid nõuavad totaaloobjekti kasutust ka siis kui viitavad ajas piiritlematule situatsioonile. Lausetes (1)-(3) esinebki verb totaaloobjektiga. Käesolevates näidetes on tegevus resultatiivne ja verb osutab eelkõige tulemusele, mitte seisundile. Kõik kolm lauset on jaatavad ja objekti väljendavad sõnad on kvantitatiivselt määratud mõisted. Eestikeelses variandis esinevad vastavad laused partitiivobjektiga: Konti järgi (1963: 76) on eesti keele verb **nägema** irresultatiivne ja seostub ainult partitiivobjektiga. Lauses (1) lätikeelses variandis kasutab tõlke autor verbi **redzēt** imperfektiivses aspektis, lause on irresultatiivne. Lausetes (2) ja (3) on situatsioonid terminatiivsed (perfektiivsed) ja verbid on perfektiivses aspektis.

- (4) So Mutta **heitä** (O part) näimme (1 pl imperf) vain harvoin, sillä heidän potilaspiirinsä oli laaja <...>
 Ee Aga me nägime (1 pl imperf) **neid** (O part) harva, sest nende patsiendide ringkond oli laialdane <...>
 Lä Taču **redzējam** (imperf) viņus ļoti reti, jo viņiem bija plašs pacientu loks <...>

- (5) So „Mutta **härkiä** (O part) en nähnyt (1 sg imperf neg)”, hän sanoi käyden alakuloiseksi.
 Ee „Aga **härgi** (O part) ma ei näinud (1 sg imperf neg)”, ütles ta nukraks minnes.
 Lä – Taču vēršus es **neredzēju** (imperf neg), - viņš, kļūdams grūtsirdīgs, sacīja.

Lauses (4) esineb verb partitiivobjektiga. Kirjeldatav situatsioon on piiritlemata ja duratiivne, samas on objekt kvantitatiivselt piiritletud. Partitiivi kasutamine võib antud juhul tähendada seda, et verbiga **nähdä** väljendatakse ka kohtumist kellegagi. Samuti on käesoleva lause eestikeelses variandis objektsõna osastavas käändes. Lätikeelses lauses esineb verb imperfektiivses aspektis ja sarnaselt soome- ja eestikeelsetele lausetele on situatsioon irresultatiivne. Näide (5) on eitav lause, see seletab partitiivi kasutust soome- ja eestikeelsetes lausetes. Lätikeelses variandis on verb imperfektiivses aspektis, mis vastab partitiivikäände kasutamisele soome- ja eestikeelsetes lausetes.

KATSOA

(6) **So** Siksi en katso (1 sg pres neg) lainkaan *omaa etuani* (O part), kun sinusta on kysymys <...>

Ee Sellepärast ei vaata (1 sg pres neg) ma sugugi omaenese kasu peale (O puudub), kui sinus on küsimus.

Lä Tāpēc, kad nu runa ir par tevi, es nebūt *nedomāšu* (1 sg fut neg) par savu labumu (O puudub) <...>

(7) **So** Siksi join viiniä enkä katsonut (1 sg imperf neg) *häntä* (O part) silmiin <...>

Ee Seepärast jõin veini ega vaadanud (1 sg imperf neg) talle silma (O puudub) <...>

Lä Tāpēc dzēru vīnu un *neskatījos* (imperf neg) viņai (O puudub) acīs <...>

(8) **So** Tästä mieleni helpottui ja katsoin (1 sg imperf) *häntä* (O part) rohkeasti silmiin ja hymyilin.

Ee See kergendas mu meelt ja ma vaatasin (1 sg imperf) talle (O puudub) julgesti silma ning naeratasin.

Lä Tas atviegloja sirdi un es droši *ieskatījos* (perf) viņai (O puudub) acīs un pasmaidīju.

Soomekeelne verb *katsoa* kuulub verbide rühma, mis väljendavad taju. Siia rühma kuuluvad verbid väljendavad igasuguste tunnede (Pajunen 2001: 56). Verb on irresultatiivne (ISK 2003: 1438) ja nõuab partitiivobjekti kasutamist: peale selle osutavad imperfektiivsed verbid reeglina duratiivsusele. Lausetes (7) ja (8) on situatsioonid irresultatiivsed ja objekte kasutatakse partitiivis. Näidetes (6) ja (7) esineb eitus, objekti kasutatakse partitiivis: verbi tõlgendatakse seisundi-, mitte tulemusverbina. Vastavates eestikeelsetes lausetes objekt puudub, kuid situatsioon on ikkagi irresultatiivne. Lätikeelsetes lausetes (6) ja (7) kasutatakse imperfektiivseid verbe *domāt* ja *skatīties* vastavalt. Lauses (8) on verb aga perfektiivne, mis rõhutab situatsiooni ühekordsust, ega vasta partitiivi kasutamisele soomekeelses variandis.

(9) **So** Myös *minut* (O akk) katsottiin (pass imperf) virallisesti kuolleeksi <...>

Ee Ka *mind* (O part) loeti (pass imperf) ametlikult surnuks <...>

Lä Arī mani likumīgi *uzskatīja* (perf) par mirušu (O puudub) <...>

Näite (9) soomekeelses variandis esineb verb *katsoa* totaalobjektiga ja situatsioon on resultatiivne. Adverbiaal *kuolleeksi* võimaldab käesolevas lauses totaalobjekti ja situatsiooni

resultatiivset tõlgendamist. Eestikeelses tõlkes kasutatakse verbi **vaatama** asemel tegusõna **lugema** tähendusega **pidama**, **arvama**: verb on iseloomult irresultatiivne, objekti kasutatakse partitiivis. Peale selle ei allu isikulised asesõnad **mina**, **sina**, **meie** ja **teie** eesti keeles objekti reeglitele ja on alati partitiivis (EKG II 1993: 53). Läti variandis kasutatakse verbi **uzskatīt** (pidama, arvama). Kombinatsioonis prefiksiga **uz** moodustab verb **skatīt** (vaatama) uue tegusõna, mis erineb põhiverbist semantiliselt. Perfektiivse vs. imperfektiivse opositsiooni järgi on verb **uzskatīt** neutraalne (biaspektuaalne).

KATSELLA

(10) So Minä puolestani katselin (1 sg imperf) **sotaisia kuvia** (O pl part) temppelein seinässä ja ihmettelin sen jättiläiskokoisia pylväitä.

Ee Mina omalt poolt vaatlesin (1 sg imperf) **sõjapilte** (O pl part) templi seinal, imetlesin ta hiiglasuuri sambaid.

Lä Savukärt es **skatījos** (imperf) uz tempļa sienu kareivīgajiem apgleznojumiem un brīnījos par tā milzumlielajām kolonnām...

(11) So Vielä kerran hän katseli (3 sg imperf) **taulua** (O part) tarkkaavasti <...>

Ee Veel korra vaatles (3 sg imperf) ta **tahvlit** (O part) tähelepanelikult <...>

Lä Vēl reizi viņš vērīgi **aplūkoja** (perf) plāksnīti <...>

(12) So <...> ja muuan vanha mies katseli (3 sg imperf) surullisena **tyhjää viinimaljaa** (O part) edessään.

Ee <...> ja üks vana mees vaatles (3 sg imperf) nukralt **tühja veinipeekrit** (O part) enese ees.

Lä <...> un kāds vecs vīrs skumji **lūkojās** (imperf) uz tukšo vīna kausu (O puudub) sev priekšā.

(13) So <...> [hän] tarttui epäuskoisesti käteeni ja katseli (3 sg imperf) **sormusta** (O part).

Ee <...> [ta] haaras uskumatult mul käest ja vaatles (3 sg imperf) **sõrmust** (O part).

Lä <...> [viņš] neticīgi satvēra manu roku un **aplūkoja** (perf) gredzenu.

Soome keele verb **katsella** on sarnaselt verbile **katsoa** imperfektiivne ja kirjeldab situatsiooni tavaliselt duratiivsena (Sulkala 1996: 189). Lausetes (10-13) esineb verb osasihitisega, kõik laused on irresultatiivsed. Vastavates eestikeelsetes näidetes esineb verb **vaatlema** partitiivobjektiga, eestikeelne tõlge vastab täiesti soomekeelsele originaallausele.

Lätikeelses lauses (10) kasutab tõlke autor verbi *skatīties*, mis on loomult irresultatiivne ja esineb imperfektiivses aspektis. Lausetes (11) ja (13) kasutatakse perfektiivset verbi *aplūkot*, situatsioon pole duratiivne. Lauses (12) esineb verb *lūkoties* imperfektiivses aspektis opositsioonina verbile *aplūkot* lausetes (11) ja (13), mis kombinatsioonis prefiksiga *ap-* annab lausele perfektiivse tähenduse.

SAADA

(14) So Kuistikolla aterian aikana sain (1 sg imperf) myös *ensimmäiset opetukset* (O pl nom) isäni suusta.

Ee Rõdul söögikordade ajal sain (1 sg imperf) ka *esimesi õpetusi* (O pl part) isa suust.

Lä Verandā maltīšu laikā *saņēmu* (perf) arī pirmās pamācības no tēva mutes.

(15) So Tällä tavoin sain (1 sg imperf) *ensimmäisen haavan* (O gen) sydämeeni.

Ee Sedaviisi sain (1 sg imperf) *esimese haava* (O gen) oma südamesse.

Lä Šadi *guvu* (imperf) pirmo brūci sirdī.

(16) So Ihmettelin mielessäni, mistä ja miten saisin (1 sg kond) *kantatuolin* (O gen), jossa palaisimme <...>

Ee Mõtlesin oma meeles, kust ja kuidas saaksin (1 sg kond) *kandetooli* (O gen), milles me naaseksime <...>

Lä Pie sevis prātoju, kur un kā *dabūt* (imperf) nesamkrēslu, kurā atgriezties <...>

(17) So *Nämä nimet* (O pl nom) saatte (2 pl pres), jos teidän on kuoltava, ennen kuin poistutte palatsista.

Ee *Need nimed* (O pl nom) te saatte (2 pl pres), kui teil tuleb surra, enne kui paleest lahkute.

Lä Šos vārdus *dabūsiet* (imperf), ja jums būs jāmirst, pirms aiziesiet no pils.

(18) So Joskus sain (1 sg imperf) myös *lahjoja* (O pl part), joita annetaan lääkärille <...>

Ee Vahel sain (1 sg imperf) ka *kingitusi* (O pl part), mida arstidele antakse <...>

Lä Reizēm *saņēmu* (perf) arī veltes, ko dod ārstam <...>

(19) **So** <...> ja he saivat (3 pl imperf) rikkailta *suuria lääkärinlahjoja* (O pl part) palveluksistaan ja asuivat kaupungin ulkopuolella suurissa taloissa.

Ee <...> ja nad said (3 pl imperf) rikastelt *suuri honorare* (O pl part) oma teenete eest ja elasid väljaspool linna suurtes majades.

Lä <...> un no bagātniekiem viņi par saviem pakalpojumiem *saņēma* (perf) lielas balvas un dzīvoja ārpus pilsētas lielos namos.

Soomeekeelne verb *saada* on resultatiivne: kombinatsioonis täissihitisega kirjeldab see ühekordset ja ajaliselt piiritletud toimingut, mis saavutades konkreetse tulemuse ei saa enam jätkuda. Kui aga objektisõna käändeks on partitiiv ja objekt ise väljendab ebamäärast hulka, siis ei viita lause tegevus tulemusele. Laused (14)-(17) illustreerivad hästi täissihitise kasutamist verbiga *saada*: kõikides näidetes on situatsioon resultatiivne. Lausetes (18) ja (19) esineb verb partitiivobjektiga: sihitised väljendavad ebamäärast hulka ja situatsioon on mõlemal juhul irresultatiivne. Eestikeelses variandis on lausetes (15)-(17) sarnaselt soomekeelsetele lausetele täissihitised: situatsioon on ajavahemikus piiritletud ega või jätkuda. Näide (14) ei vasta soomekeelsele originaallausele: objekt esineb mitmuse osastava käändes, seda võiks seletada sellega, et käesolevat situatsiooni on võimalik interpreteerida kahtemoodi: kuigi esimesi õpetusi võib saada ainult üks kord (millest tuleneb, et tegevus ei jätku tulevikus), on objektisõna mitmuses, mis osutab võimalikule situatsiooni jätkumisele. Laused (18) ja (19) vastavad soomekeelsele variandile: ka siin esineb verb *saada* partitiivobjektiga ja situatsioon on irresultatiivne.

Lätikeelsetes lausetes (14), (18) ja (19) kasutab tõlkija verbi *saņemt*, mis on aspekti seisukohalt neutraalne. See on moodustatud verbist *ņemt*, mis kombinatsioonis prefiksiga *sa-* omandab uue tähenduse. Lauses (15) kasutatakse verbi *gūt* imperfektiivses aspektis: minu meelest oleks perfektiiivne vorm *iegūt* antud juhul sobivam, sest situatsioon on ajaliselt piiritletud ja lühiajaline: seda väljendatakse lāti keeles harilikult perfektiiivsete verbide abil. Näidetes (16) ja (17) esineb perfektiiivne verb *dabūt*, mis vastab täissihitise kasutamisele soome-ja eestikeelsetes variantides.

OTTAA

(20) **So** „Anteeksi, eukkoseni”, sanoi Ptahor ja otti (3 sg imperf) (O gen) *poran* (O gen) kädestäni.

Ee „Andesta, mu eideke”, ütles Ptahor ja võttis (3 sg imperf) *puuri* (O gen) mu käest.

Lä – Piedošanu, manu vecenīt, - teica Ptahors un *paņēma* (perf) urbi no manām rokām.

- (21) So Hän otti (3 sg imperf) jälleen *piiveitsen ja ebenholtsivartisen vasaran* (O gen) <...>
 Ee Ta võttis (3 sg imperf) jälle *piikivist noa ja eebenipuust varrega vasara* (O gen)
 <...>
 Lā Viņš atkal *paņēma* (perf) krama nazi un āmuru ar ebenkoka kātu <...>
- (22) So Otan (1 sg pres) *hānet* (O akk) parantaakseni.
 Ee Võtan (1 sg pres) *ta* (O gen) enese ravida.
 Lā *Dziedināšu* (imperf) viņu.
- (23) So Isäni otti (3 sg imperf) *parhaan kupariastiansa* (O gen) <...>
 Ee Isa võttis (3 sg imperf) *oma parima vaskastja* (O gen) <...>
 Lā Tēvs *paņēma* (perf) savu labāko vara trauku <...>

Sarnaselt verbile *saada* ka on soomekeelne verb *ottaa* resultatiivne: kombinatsioonis totaalobjektiga väljendab see ühekordset lõpetatud toimingut, mis ei jätku (Itkonen 1975: 5-6). Laused (20)-(23) on kõik resultatiivsed, samuti väljendavad objektisõnad konkreetseid esemeid. Sama situatsiooni täheldatakse vastavate lausete eestikeelsetes tõlgetes: kõikidel juhtudel esineb verb totaalobjektiga, situatsioon on niisiis resultatiivne. Lätikeelsetes lausetes (20), (21) ja (23) kasutatakse perfektivset verbi *paņemt*: tegevus on mitteduratiivne ja lõpetamata, situatsioon on resultatiivne. Lauses (22) väldib tõlkija verbi *saada* otsest tõlgendust, piirdudes verbi *dziedināt* (tervistama) kasutamisega. Verb esineb imperfektiivses aspektis ja osutab sellele, et situatsioon on irresultatiivne (mis ei vasta originaallausele ja selle eestikeelsele tõlkele, kus sama lause on resultatiivne).

- (24) So Niinkuin oli käsketty, otin (1 sg imperf) *jyviä* (O pl part) ja upotin ne multaan.
 Ee Nagu oli kästud, võtsin (1 sg imperf) *ivad* (O pl part) ja pistsin need mulda.
 Lā Kā bija likts, *paņēmu* (perf) graudus un ieliku zemē.

Lauses (24) on nii soome-, kui ka eestikeelses variandis objekti väljendav sõna määramatus mitmuse vormis: see asjaolu seletabki partitiivkäände kasutamist. Lause ise on resultatiiv-irresultatiivne, sest teine verb *upottaa* esineb totaalobjektiga. Lätikeelses tõlkes on verb perfektivses aspektis ja kirjeldatav situatsioon on resultatiivne.

TEHDÄ

(25) So Verentyrehdyttäjä hyvästeli meitä ystävällisesti, teki (3 sg imperf) *Ammonin pyhät merkit* (O pl nom) ja polvistui nöyrästi lattialle nahkakääröjen eteen.

Ee Verepidurdaja jättis meiega sõbralikult jumalaga, tegi (3 sg imperf) *Ammoni pühad märgid* (O pl nom) ja põlvitas alandlikult nahkrullide ette.

Lä Asins apturētājs draudzīgi atvadījās no mums, *uzmeta* (perf) Amona svētās zīmes un pazemīgi krita ceļos uz grīdas iepreti ādas tīstokļiem.

(26) So Käsillään hän teki (3 sg imperf) *kysyvän eleen* (O gen).

Ee Ta tegi (3 sg imperf) kätega *küsiiva liigutuse* (O gen).

Lä Ar roku viņš *veica* (imperf) jautājošu kustību.

(27) So Mutta musiikki teki (3 sg imperf) *minut* (O akk) jälleen surulliseksi ja aloin ikävöidä tietämättä, mitä ikävöin.

Ee Kuid muusika tegi (3 sg imperf) *mind* (O part) jälle nukraks ja ma hakkasin midagi igatsema ilma teadmata, mida igatsen.

Lä Taču mūzika mani atkal *padarīja* (perf) skumīgu, un es sāku ilgoties, pats nezinādams, pēc kā ilgojos.

(28) So Minä tutustuin temppeliin ja temppelin mahtavuus ha suunnaton rikkaus teki (3 sg imperf) pojanmieleeni *syvän vaikutuksen* (O gen).

Ee Ma tutvusin templiga ja templi suurus ja määratu rikkus tegi (3 sg imperf) mu poisikesemeelesse *sügava mulje* (O gen).

Lä Es iepazinos ar templi, un templā varenība un neaptveramā bagātība dziļi *iespaidoja* (perf) manu zēna prātu.

(29) So Lopuksi nimeni teki (3 sg imperf) minusta *karkotetun ja maanpakolaisen* (O gen).

Ee Lõppeks tegi (3 sg imperf) mu nimi minust *kodumaalt väljaaetu ja pagulase* (O gen).

Lä Visbeidzot mans vārds mani *padarīja* (perf) par izraidīto un trimdinieku.

Analüüsiks kasutatud lausede hulgas leidsu 5 lauset verbiga *tehdä* ja kõikidel juhtudel esineb see totaalobjektiga. Laused (25)-(29) on kõik resultatiivsed ja mitteduratiivsed, samuti väljendavad objektisõnad konkreetseid esemeid: sellel põhjusel interpreteeritakse siin verbi *tehdä* tulemus-, mitte seisundiverbina. Kõikides eestikeelsetes lausetes, peale lause

(27), esineb verb totaaloobjektiga. Lauses (27) on pronoomen *mina* partitiivikäandes. Objekti väljendav sõna on kvantitatiivselt piiritletud, osasihitis aga osutab lause mittepiiritletusele. Lausete (25), (27), (28) ja (29) lätikeelsetes variantides esinevad verbid perfektivses aspektis. On huvitav märkida, et verbi *tehdā* tõlgimiseks läti keelde on võimalik kasutada erineva tähendusega verbe *uzmest* (25), *padarīt* (27),(29) ja *iespaidot* (28), mis aga kõik edastavad edukalt originaallause aspektuaalsuse tõlgendamist. Lauses (26) on verb *veikt* imperfektiivses aspektis, mis ei vasta totaaloobjekti kasutamisele soome-ja eestikeelsetes lausetes. Imperfektivse aspekti kasutust võiks seletada sellega, et tegevuse lõpppunkt ei ole veel saavutatud.

ANTAA

(30) So Annoin orjani Kaptahin ostaa heille lihaa ja hedelmiä ja annoin (1 sg imperf) *tämän* (O gen) lahjana heille, mutta tällä tavoin en suinkaan rikastunut ja seuraavana päivänä oli taloni edessä viisi ja kymmenen äitiä lapsineen <...>

Ee Lasksin oma orjal Kaptahil neile liha ja puuvilja osta ning *sedä* (O part) anda (inf) neile kingitusena, kuid nõndaviisi ei saanud ma sugugi rikkamaks, ja mu maja ees oli järgmisel päeval viis kuni kümme ema oma lapsega <...>

Lä Liku savam vergam Kaptaham nopirkt viņiem gaļu un augļus un *dāvāju* (imperf) viņiem (O puudub), tomēr no tā viņi nebūt neklūva bagātāki, un nākamajā dienā pie mana nama stāvēja piecas un desmit mātes ar bērniem <...>

(31) So Kirjoitus- ja lukutaitoni antoi (3 sg imperf) minulle *hyvän etumatkan* (O gen) monista vanhemmistakin tovereistani.

Ee Kirjutamis- ja lugemisoskus andis (3 sg imperf) minule *tubli edumaa* (O gen) koguni mitmete mu vanemate kaasõpilaste üle.

Lä Rakstīt un lasīt prasme man *deva* (imperf) labu pārsvaru par dažiem vecākiem biedriem.

(32) So Mutta Ptahorille antoi (3 sg imperf) äitini *nimen* (O gen) Vanha apina.

Ee Aga Ptahorile andis (3 sg imperf) mu ema (O puudub) nimeks Vana ahv.

Lä Taču Ptahoram mana māte *deva* (imperf) vārdu Vecais mērķāķis.

(33) So <...>ja [he] antavat (3 pl fut) minulle *kalliita lahjoja* (O pl part).

Ee <...>ja [nad] annavad (3 pl fut) mulle *kalleid kingitusi* (O pl part).

Lä <...> un [viņi] *sniegs* (imperf) man dārgas veltes.

Sarnaselt verbidele *ottaa* ja *saada* kuulub soomekeelne verb *antaa* resultatiivverbide rühma. Neljast korpuses sisaldunud lausest kolmes - (30)-(32) – esineb verb totaaloobjektiga. Kõik mainitud laused on jaatavad, kirjeldatav situatsioon on resultatiivne, objekt on piiritletud. Lauses (33) on objektikäändeks partitiiv: objektisõna on pluural substantiiv, osasihitise kasutust seletab see, et objekti väljendav sõna on piiritlemata, st. hulk on määramatu. Lause (30) eestikeelses tõlkes esineb verb partitiivobjektiga. Kuna antud juhul on tegevus selgelt piiritletud, väljendatakse partitiivikäände abil objektieseme mittepiiritletust. Näide (31) vastab soomekeelsele variandile: ka siin esineb verb totaaloobjektiga ja lause on resultatiivne. Lause (32) eestikeelses variandis objektisõna puudub ja tõlke autor kasutab fraasi *nimeks andma*, mis aga ei muuda originaallause aspektuaalset tähendust, sest situatsioon on selgelt resultatiivne. Lauses (33) sarnaselt soomekeelsele variandile on objektikäändena partitiiv, sest objekti väljendav sõna on piiritlemata. Lätikeelses variandis kasutab autor kõikides lausetes imperfektiivseid verbe. Kõikidel juhtudel on situatsiooni näidatud duratiivsena, silmanähtav tulemus puudub.

VIEDÄ

(34) So Hän vei (3 sg imperf) *minut* (O akk) alas pengermältä ja ohi kuninkaallisen järven

<...>

Ee Ta viis (3 sg imperf) *mind* (O part) terrassilt alla ja kuninglikust järvest mööda

<...>

Lä Viņš *veda* (imperf) mani lejā no terases un garām ķēniņa ezeram <...>

(35) So Hän vei (3 sg imperf) *minut* (O akk) taloonsa ja lämmitti minua hiilivalkean ääressä ja puhalsi henkeä suuhuni, kunnes aloin hiljaa vaikertaa.

Ee Ta viis (3 sg imperf) *mind* (O part) majja ja soojendas mind sütetule ääres ja pahunud õhku mu suhu, kuni hakkasin tasakesi häälitsema.

Lä Viņš *ienesā* (perf) mani savā namā un sildīja pie gailošām oglēm, un pūta man mutē dvašu, līdz es sāku klusi kunkstēt.

(36) So Hän puheli vielä paljon muita tyhmyyksiä, kunnes *meidät* (O akk) vietiin (pass imperf) Oikeuden talon paviljonkiin <...>

Ee Ta rääkis veel palju muid rumalusi, kuni *meid* (O part) viidi (pass imperf) Kohtu Hoone paviljoni <...>

Lä Viņš sastāstīja vēl daudz muļķību, līdz mūs *veda* (imperf) uz Tiesas nama paviljonu <...>

- (37) **So** Isäni otti parhaan kupariastiansa ja vei (3 sg imperf) *sen* (O gen) temppeliin <...>
Ee Isa võttis oma parima vaskastja ning viis (3 sg imperf) *selle* (O gen) templisse <...>
Lä Tēvs paņēma savu labāko vara trauku un *aiznesa* (perf) uz templi <...>

Soomekeelne verb *viedä* esineb kõikides korpuses kasutatud lausetes (34)-(37) totaalojektiga. Lauses (34) on verbi kasutatud kombinatsioonis määrsõnaga *alas*, ülejäänud lausetes esinevad illatiivi vormid nagu *taloonsa*, *paviljonkiin* ja *temppeliin*, mis väljendavad suunda. Kõik laused on resultatiivsed. Eestikeelses variandis esinevad laused (34)-(36) partitiivobjektiga. Eesti keeles puudub personaalpronoomenitel akusatiivi vorm, sel põhjusel on objektikäändeks siin partitiiv. Eestikeelne verb *viima* võimaldab nii osa- kui ka totaalojekti kasutust, st. see on aspektiverb (EKG II 1995: 50). Lauses (37) esineb verb totaalojektiga, mis vastab soomekeelsele lausele. Lätikeelsetes lausetes (34) ja (36) kasutatakse verbi *vest* (viima) imperfektiivses aspektis. Mõlemal juhul on situatsiooni näidatud duratiivsena, tegevus on lõpetamata. Lausetes (35) ja (37) esinevad perfektiiivsed verbid *ienest* ja *aiznest*, moodustatud verbist *nest*: lauses (35) saab verb perfektiiivse tähenduse prefiksi *ie-* abil, lauses (37) täidab perfektiveerimise funktsiooni prefiks *aiz-*.

TUODA

- (38) **So** <...> ja he palasivat usein ja toivat (3 pl imperf) minulle *lahjoja* (O pl part) varojensa mukaan, mutta toisinaan sattui, että he palasivat ja valittivat miestensä kääntyneen vieraiden naisten puoleen.
Ee <...> ja need naised tulid sageli tagasi ning tõid (3 pl imperf) mulle *kingitusi* (O pl part) oma varandust mööda. Vahel aga juhtus, et nad naasid ja kurtsid, et nende mehed pöördunud võõraste naiste poole.
Lä <...> un viņas bieži atgriezās un *nesa* (imperf) man veltes atkarā no savas rocības, taču dažkārt gadījās, ka viņas atgriezās un žēlojās, ka vīri pievērsušies svešām sievietēm.
- (39) **So** Sieltä hän toi (3 sg imperf) mukanaan myös *erittäin vallanhimoisen papin* (O gen), johon oli mielistynyt.
Ee Sealt ta tõi (3 sg imperf) kaasa *ühe eriti võimuahne preestri* (O gen), kes talle oli meeldinud.
Lä No turienes viņš *atveda* (perf) līdzī arī īpaši varaskāru priesteri, kurš viņai bija iepatīcies. (lk.72)

(40) **So** „Olet varmaan tuonut (2 sg perf) *hänet* (O akk) erämäähan parantaaksesi hänet”, arveli Horemheb.

Ee Oled *ta* (O gen) vististi kõrbe toonud (2 sg perf), et teda ravida”, arvas Horemheb.

Lä – Droši vien *atvedi* (perf) viņu uz tuksnesi, lai dziedinātu, - prātoja Horemhebs.

(41) **So** Palvelija toi (3 sg imperf) tallista *verentyrehdyttäjän* (O gen), joka kertoi faraon hevosten juovan kuparialtaista <...>

Ee Teener tõi (3 sg imperf) tallist *verepidurdaja* (O gen), kes imestuses rääkis, et vaarao hobused joovad vaskkünadest <...>

Lä Kalps *atveda* (perf) no staļļa asins apturētāju, kurš izbrīnīts stāstīja, ka faraona zirgi dzer no vara silēm <...>

(42) **So** Isäntä toi (3 sg imperf) *kirjavat maljat* (O pl nom).

Ee Peremees tõi (3 sg imperf) *kirjud peekrid* (O pl nom).

Lä Saimnieks *atnesa* (3 sg imperf) raibus kausus.

Laused (39)-(42) on kõik jaatavad ja esinevad totaalojektiga. Situatsioon on resultatiivne, objekti väljendavad sõnad on konkreetseid esemed, tegevus ei ole duratiivne. Lauses (38) on objektikäändeks partitiiv, sest objekt on piiritlemata. Eesti keelde tõlgitud lausetes (39)-(42) esineb sarnaselt originaalvariandile verb *tooma* totaalojektiga. Lauses (38) kasutatakse partitiivkäändet, mis vastab täiesti soomekeelsele lausele: objektisõna on mitmuse substantiivis, objekt on piiritlemata. Lätikeelsetes lausetes (39)-(42) on verbid perfektiiivsed, niisiis on käesolevate näidete situatsioonid kõik resultatiivsed. Lauses (38) kasutab tõlke autor verbi *nest* imperfektiivses aspektis: situatsioon on kestev ja näidatud arengujärgus.

TIETÄÄ

(43) **So** „*Sitä* (O part) eivät tiedä (3 pl pres neg) jumalatkan”, sanoi Ptahor.

Ee „*Seda* (O part) ei tea (3 pl pres neg) jumaladki”, ütles Ptahor.

Lä – To (imperf neg) *nezina* arī dievi, - teica Ptahors.

(44) **So** Mutta *tätä kaikkea* (O part) en tiennyt (1 sg imperf neg) vielä silloin, vaan astuin Elämän taloon täynnä kunnioitusta <...>

Ee *Kõige seda* (O part) aga ei teadnud (1 sg imperf neg) ma siis veel mitte, vaid astusin Elu Hoonesse täis arukartust <...>

Lä Taču to visu es *nezināju* (imperf neg), kad iegāju Dzīves namā, pilns cieņas <...>

(45) **So** <...> uskon sen, enkä tiedä (1 sg pres neg) *syytä* (O part), miksi he olisivat minulle valehdelleet.

Ee <...> seda usun ega tea (1 sg pres neg) *põhjust* (O part), miks nad oleksid mulle valetanud.

Lä <...> ticu un *nezinu* (imperf neg) arī iemesla, kāpēc viņiem būtu man jāmelo.

(46) **So** *Sen* (O gen) vain tiedän (1 sg pres), että seisoin orpona ja yksin enkä sanonut mitään.

Ee *Seda* (O part) vaid tean (1 sg pres), et seisin kui vaenelaps ja üks ega ütelnud midagi.

Lä *Zinu* (imperf) tikai to, ka stāvēju bārenīgs un viens un neko neteicu.

Soomekeelne verb *tietää* väljendab psühholoogilist olukorda: verb on kognitiivne ja kirjeldab proportsionaalset suhtumist (Pajunen 2001: 56). Laused (43)-(45) on kõik eitavad, niisiis kuuluvad need situatsioonid piiritlematute hulka: sel põhjusel esineb verb *tietää* partitiivobjektiga nii soome-, kui ka eestikeelses variandis. Ainuke jaatav lause (46) neljast võimalikust esineb soomekeelses variandis totaalobjektiga. Kuigi lauses kirjeldatakse staatilist situatsiooni, soomekeelne verb *tietää* kuulub kvaasi-resultatiivsete verbide hulka (Itkonen 1975:14), mis nõuavad totaalobjekti kasutamist ka siis, kui situatsioon on piiritlematu. Eestikeelses tõlkes esineb sama lause partitiivobjektiga: antud juhul väljendatakse partitiivobjektiga tegevuse piiritlematust. Käesoleva lause kontekstist ei järeldu, kas tegevus on lõpetatud või mitte, ega selgu, kas see on mingi tulemuseni jõudnud või ei. Lätikeelsetes lausetes kasutatakse verbi *zināt* imperfektiivses aspektis: see osutab sellele, et tegevus ei ole jõudnud mingi tulemuseni ja on lõpetamata.

YMMÄRTÄÄ

(47) So Mutta en ymmärtänyt (1 sg imperf neg) *tätä* (O part), siksi hämmästyin suunniltani <...>

Ee Kuid ma ei saanud (1 sg imperf neg) sellest (O puudub) aru, seepärast hämmastusin päris segaseks <...>

Lä Taču es to *nesapratu* (perf neg), tātēc pagalam apstulbu <...>

(48) So Sen jälkeen he alkoivat laulaa lauluja, joiden *sanoja* (O pl.part) en ymmärtänyt (1 sg.imperf neg) <...>

Ee Seejärel hakkasid nad laulma laule, millede *sõnu* (O pl part) ma ei mõistnud (1 sg imperf neg).

Lä Pēc tam viņi sāka dziedāt dziesmas, kuru vārdus *nesapratu* (perf neg) <...>

(49) So Lapsi ei ymmärrä (3 sg pres neg) *kipuja ja sairautta* (O pl part) <...>

Ee Laps ei mõista (3 sg pres neg) *valusid ja haigust* (O part) <...>

Lä Bērns *nesaprot* (perf neg) sāpes un slimības <...>

(50) So Sillä muuten en *tätä kaikkea* (O part) voi ymmärtää (inf).

Ee Sest muidu ei või ma aru saada (inf) kõigest sellest (O puudub).

Lä Jo citādi to visu nudien nevaru *saprast* (perf).

Ka verb *ymmärtää* on kognitiivne (Pajunen 2001: 56) ja kvaasi-resultatiivne (Itkonen 1975: 14). Laused (47)-(50) on kõik eitavad: sellel põhjusel soomekeelses variandis esineb verb *ymmärtää* partitiivobjektiga. Eestikeelsetes lausetes (47) ja (50) kasutab tõlke autor verbi *aru saama*, objekt puudub mõlemal juhul. Lausetes (48) ja (49) on verb *mõista*, mis sarnaselt soomekeelsele variandile esineb partitiivobjektiga. Lätikeelsetes lausetes kasutatakse verbi *saprast*, mis on moodustatud verbist *prast* (oskama). Verbi kombinatsioonist prefiksega *sa-* tuleb verb *saprast* (aru saama), mis erineb põhiverbist semantiliselt ja võib esineda nii perfektiiivses kui ka imperfektiivses tähenduses.

TUNTEA

- (51) **So** <...> halusin tulla rikkaaksi ja kuuluisaksi ja käyttää hyväkseni aikaa, jolloin vielä kaikki tunsivat (3 pl imperf) **nimen** (O gen) Sinuhe, Hän, joka on yksinäinen.
Ee <...> tahtsin saada rikkaks ja kuulsaks ning kasutada aega, mil veel kõik tundsid (3 pl imperf) **nime** (O part) Sinuhe, Teda, kes on üksildane.
Lä <...> gribēju klūt bagāts un slavens un izmantot savā labā laiku, kad visi vēl zina (imperf) **vārdu** „Sinuhe, Viņš, kurš ir vientuļš”.
- (52) **So** Hän tunsu (3 sg imperf) **minut** (O akk), hymyili ja sanoi: „Sinäkö, Sinuhe?” <...>
Ee Ta tundis (3 sg imperf) **mind** (O part) ära, naeratas ja ütles: „Ah sina, Sinuhe.” <...>
Lä Viņš **pazīna** (imperf) mani, pasmaidīja un teica: - Vai tu, Sinuhe? <...>
- (53) **So** Tunsin (1 sg imperf) **Thotmesin** (O gen), vaikka hänen olkavaatteensa oli likainen ja repeytynyt <...>
Ee Tundsin (1 sg imperf) **Thotmese** (O gen) ära, kuid ta õlarüü oli räpane ning kärisenud <...>
Lä **Pazīnu** (imperf) Totmesu, kaut arī viņa plecu apsegs bija netīrs un apskrandis <...>
- (54) **So** Sitä paitsi tunnen (1 sg pres) kyllä **lukuisia jumalia** (O pl part) <...>
Ee Pealegi tunnen (1 sg pres) ka **paljusid jumalaid** (O pl part) <...>
Lä Turklāt **zīnu** (imperf) neskaitāmus dievus <...>

Soome verb **tuntea** kuulub semantilise klassifikatsiooni järgi psühholoogiliste verbide rühma (Pajunen 2001: 54). Lausetes (51)-(53) esineb soome verb **tuntea** totaalobjektiga. Näidetes (51)-(53) kasutatakse verbi tähenduses **tunnistaa** (ära tundma), kirjeldatav situatsioon on aga piiritlematu ja staatiline. Ka käesolev verb kuulub kvaasi-resultatiivsete verbide rühma (Itkonen 1975: 14), mis seletabki täissihitise kasutamist. Lauses (54) on situatsioon staatiline, partitiivikäände kasutuse kirjeldatakse abil siin seisundit, mitte protsessi. Eestikeelne verb **tundma** on partitiivverb (EKG II 1993: 50), mis märgib vaimset ja meelelist tunnetust ning selle väljendamist. Lausetes (52) ja (53) esineb verb **tundma** kombinatsioonis verbiprefiksiga **ära**, mida staatiliste verbide puhul kasutatakse eesti keeles perfektiveerivatena (Seilenthal 1988: 57). Lauses (52) kasutatakse objekti partitiivis, sest isiklikused asesõnad *mina*, *sina*, *meie* ja *teie* ei allu eesti keeles objekti reeglitele ja on alati partitiivis. Lauses (53) on objekt totaalne. Lätikeelses variandis kasutab soomekeelse tõlke

autor verbi *tuntea* (52) ja (53) tõlkimiseks läti keelde imperfektiivset verbi *pazīt*, lausetes (51) ja (54) aga verbi *zināt*, mis on ka imperfektiivne.

MUISTAA

(55) So „Siksi on parasta, että olet paikalla, kun hän muistaa (3 sg fut) *sinut* (O akk).

Ee „Sellepärast on kõige parem, et oled kohal, kui sa (O puudub) talle meele tuled (2 sg fut).

Lä – Tāpēc būs vislabāk, ja atradīsies uz vietas, kad viņš tevi *atcerēsies* (imperf).

(56) So Muistin (1 sg imperf) *sen* (O gen) niin äkkiä, että pelästyin ja peräännyin askelen.

Ee See meenus (3 sg imperf) mulle (O puudub) nii äkki, et ma hirmusin ja taganesin sammu.

Lä *Atcerējos* (imperf) to tik piepeši, ka izbijos un soli atkāpos.

(57) So Muistakaa (2 pl imperat) *tämä* (O nom).

Ee Pidage (2 pl imperat) *see* (O nom) meeles.

Lä *Atcerieties* (imperf) to!

(58) So Muistan (1 sg pres) yhä *nuo helteisen kuumat kesäillat* (O pl nom) <...>

Ee Mäletan (1 sg imperf) üha veel *neid kuumi suveõhtuid* (O pl part) <...>

Lä Joprojām *atceros* (imperf) tveicīgos vasaras vakarus <...>

Verb *muistaa* on kognitiivne (ISK 2003: 1434). Lausetes (55)-(58) esineb soomekeelne verb *muistaa* totaalobjektiga: kõik laused on jaatavad, samuti on nendes kirjeldatav objekt kvantitatiivselt määratletud mõiste. Näites (56) kasutatakse verb kombinatsioonis määrsõnaga *äkkiä*, mis muudab lause aspekti ingresiivseks: st. lauses kirjeldataval seisundil on alg- ja lõpp-punkt, mis on oma iseloomult dünaamilised. Eestikeelsetes lausetes (55) ja (56) objekt puudub: ometi on laused aspektilt piiritletud, mõlemaid verbe *meelde tulema* ja *meenuma* interpeteeritakse siin tulemus-, mitte seisundiverbidena. Lauses (57) on verb käskivas kõneviisis, objektikäändeks on nominatiiv, mis vastab soomekeelsele variandile. Lauses (58) on objektikäändeks partitiiv: osasihitisega väljendatakse siin tegevuse mittepiiritletust (kontekstist ei järeldu, kas tegevus on mingi tulemuseni jõudnud ja lõpetatud või mitte). Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor imperfektiivset verbi *atcerēties*, mida võib kasutada nii perfektiivses kui imperfektiivses tähenduses.

PELÄTÄ

(59) So Olin nuori ja mielestäni taitava lääkäri enkä pelännyt (1 sg imperf neg) *tulevaisuutta* (O part).

Ee Olin noor ja oma arust osav arst, seepärast ma ei olnud (1 sg imperf) tuleviku (O puudub) pärast mures.

Lä Biju jauns un, savuprāt, prasmīgs ārsts un *nebaidījos no* (imperf.neg) nākotnes (O puudub).

(60) So Theban asukkaad pelkäävät (3 pl pres) *keihästä* (O part) pimeän tultua.

Ee Teebai elanikud kardavad (3 pl pres) *oda* (O part) pimeduse tulekul.

Lä Kad iestājusies nakts, Tēbu iedzīvotāji (imperf) *baidās no* (O puudub) šķēpa.

(61) So „Mitä tulee Egyptistä, jonka farao pelkää (3 sg pres) *verta* (O part) ja jonka mielestä kaikki kansat, kielet ja värit ovat samanveroisia.”

Ee „Mis saab Egiptusest, kelle vaarao *verd* (O part) kardab (3 sg pres) ja kelle meelest kõik rahvad, keeled ja värvid on ühesugused”.

Lä – Kas būs ar Ēģipti, kuras faraons *baidās no* (imperf) asinīm (O puudub) un kuram šķiet, ka visas tautas, valodas un krāsas ir līdzvērtīgas?

(62) So Yhä pelkäävät (3 pl pres) orjat *keppiäni* (O part) <...>

Ee Üha kardavad (3 pl pres) orjad *mu keppi* (O part) <...>

Lä Joprojām vergi *baidās no* (imperf) manas nūjas (O puudub) <...>

Soomekeelne verb *pelätä* esineb sarnaselt teistele tundmust, meeleolu ja hinnangut väljendavatele verbidele (nt. *kiittää*, *murehtia*, *nauraa*), üldiselt partitiivobjektiga (Kont 1963: 79; Jönsson-Korhola, White 1989: 47). Käesolevat väidet illustreerivad edukalt laused (59)-(62), kus objektikäändeks on partitiiv. Kõik laused on irresultatiivsed ja aspektilt piiritlemata. Eestikeelses lauses (59) objektisõna puudub: verbi *pelätä* tõlgitakse siin eesti keelde fraasiga *mures olema*. Lausetes (60)-(62) esineb verb *kartma* omakorda partitiivobjektiga, mis vastab soomekeelsele variandile. Lätikeelne verb *baidīties* on irresultatiivne, objekt puudub kõikides lätikeelsetes lausetes: kirjeldatav situatsioon on lõpetamata ja duratiivne.

AUTTAA

(63) So „Kun hän toipuu, autat (2 sg fut) kai *minua* (O part) kantamaan hänet kaupunkiin <...>

Ee „Kui ta toibub, vahest aitad (2 sg fut) *mind* (O part) teda linna kanda <...>

Lä Kad viņš atgūsies, varbūt tu *palīdzētu* (imperf) man (O puudub) aiznest viņu līdz pilsētai <...>

(64) So <...> ja kenties jumalat siunaavat sinua, jos autat (2 sg fut) *meitä* (O part).

Ee <...> ja vahest jumalad tasuvad sulle, kui *meid* (O part) aitad (2 sg fut).

Lä <...> un varbūt dievi tevi svētīs, ja mums (O puudub) *palīdzēsi* (imperf).

(65) So Kaksi kertaa viikossa kävi *äitiäni* (O part) auttamassa (3 inf iness) siivoja, sillä hän rakasti puhtautta.

Ee Kaks korda nädalas käis üks küürija *ema* (O part) aitamas (3 inf iness), sest ta armastas puhtust.

Lä Divas reizes nedēļā mātei (O puudub) *palīgā nāca* (imperf) apkopēja, jo mātei patika tīrība.

(66) So Sen jälkeen hän kiitti ystävällisesti kaikkia, jotka olivat *häntä* (O part) auttaneet (3 pl plskvamp) <...>

Ee Selle järele tänas ta kõiki sõbralikult, kes olid *teda* (O part) aidanud (3 pl plskvamp) <...>

Lä Pēc tam Ptahors laipni pateicās visiem, kuri (O puudub) *bija palīdzējuši* (imperf) <...>

Lausetes (63)-(66) esineb soomekeelne verb *auttaa* partitiivobjektiga. Verb kuulub partitiivverbide rühma (ISK 2003: 1438; Jönsson-Korhola, White 1989: 46) ja esineb üsna järelkindlalt osasihitise. Näidetes (63), (64) ja (66) pole tegevus piiritletud. Näites (65) on situatsioon progressiivne: soome keeles esitab kombinatsioon olla + m-infinitiiv imperfektiivset aspekti. Ka eestikeelses variandis kasutatakse vastavates lausetes partitiivobjekti, kõikides lausetes on tegevus piiritlemata. Lätikeelne verb *palīdzēt* on intransitiivne, näidetes (63), (64) ja (66) objekt puudub, verb on aga imperfektiivne, situatsiooni kirjeldatakse protsessina. Lauses (65) kasutab tõlke autor fraasi *nākt palīgā*: lause on aspektilt piiritlemata, kirjeldatav tegevus on lõpetamata.

USKOA

- (67) **So** Verentyrehdyttāja uskoi (3 sg imperf) *sen* (O gen) ja kävi alakuloiseksi.
Ee Verepidurdaja uskus (3 sg imperf) *seda* (O part) ja läks nukraks.
Lä Asins apturētājs tam (O puudub) *noticēja* (V perf) un sadrūvējās.
- (68) **So** Sinä siis pelästyit kovin äkkiä ja pakenet, jos sinulle uskoo (3 sg pres) *salaisuuden* (O gen).
Ee Sina siis hirmud nii äkki ja põgened, kui sinule usaldatakse (pass pres) *saladus* (O nom).
Lä Tātat tu ļoti spēji izbīsties un bēdz, ja tev *uztic* (perf) noslēpumu.
- (69) **So** <...> uskon (1 sg pres) *sen* (O gen), enkä tiedä syytä, miksi he olisivat minulle valehdelleet.
Ee <...> *seda* (O part) usun (1 sg pres) ega tea põhjust, miks nad oleksid mulle valetanud.
Lä <...> *ticu* (imperf) un nezinu arī iemesla, kāpēc viņiem būtu man jāmelo.

Lausetes (67)-(69) esineb objekt totaalkujus. Verb *uskoa* on kognitiivne ja kuulub vaimset ja meelelist tunnetust väljendavate verbide rühma (ISK 2003: 1434): käesolevates näidetes esineb verb totaalobjektiga, sest siin väljendatakse mentaalse sisu uskumist: sellel põhjusel kasutataksegi siin täissihitist. Kõikide näidete situatsioonid on resultatiivsed, mitteduratiivsed, samuti on objekt piiritletud. Eestikeelsetes variantides esineb verb totaalobjektiga ainult ühes lauses (68): verb on antud juhul umbisikulisest tegumoes, objekti käändeks on nominatiiv. Lausetes (67) ja (69) on objekt partitiivis: eestikeelne verb *uskuma* väljendab piirivõimaluseta tegevust ja nõuab ainult partitiiviobjekti (EKG II 1993: 50). Lätikeelsetes lausetes (67) ja (68) kasutab tõlke autor perfektiivseid verbe *noticēt* (vene поверить) ja *uzticēt* (vene доверить). Verbid erinevad natuke üksteisest semantiliselt, aga edastavad edukalt soomekeelse originaallause tähendust: mõlemal juhul vaadeldakse situatsiooni totaalsena, laused on resultatiivsed ja kirjeldavad mitteduratiivset situatsiooni. Lauses (69) on verbi aspekt imperfektiivne: situatsioon on duratiivne ja lõpetamata, kontekstist järeldub, et tegija usub teda alati, mitte ainult konkreetsel juhul, situatsioonil ei ole seega selget alg- ja lõpp-punkti.

ODOTTAA

(70) **So** <...> ja niinkuin näet, kantatuoli odottaa (3 sg pres) **hāntä** (O part).

Ee <...> nagu näed, ootab (3 sg pres) **teda** (O part) kandetool.

Lä <...> un, kā redzi, viņu (imperf) **gaida** nesamkrēsls.

(71) **So** Raunassa odotti (3 sg imperf) **meitä** (O part) faraon kuninkaallinen laiva <...>

Ee Kaldal ootas (3 sg imperf) **meid** (O part) vaarao kuninglik laev <...>

Lä Krastā mūs **gaidīja** (imperf) faraona ķēnišķīgais kuģis <...>

(72) **So** <...> ja [he] istuutuivat maahan **käskyä** (O part) odottamatta (3 inf neg).

Ee <...> ja [nad] istusid maha ilma **käsku** (O part) ära ootamata (3 inf neg).

Lä <...> un [viņi], **negaidījuši** (imperf neg) pavēli, nosēdās zemē.

Lausetes (70)-(72) on objektikäändeks partitiiv: soomekeelne verb **odottaa** on seisundiverb (Pajunen 2001: 118) ja on juba loomult irresultatiivne. Verb esineb alati partitiivobjektiga. Tegevus on kõikides näidetes piiritlemata, situatsioon on duratiivne. Lause (72) on eitav ja sarnaselt näidetele (70) ja (71) irresultatiivne. Eestikeelne variant vastab täiesti soomekeelsetele originaallausetele: kõikidel juhtudel esineb verb **ootama** partitiivobjektiga ja lause on irresultatiivne. Ka lätikeelsed laused on irresultatiivsed: verbi on näidetes kasutatud imperfektiivses aspektis, mis osutab situatsiooni kestvusele.

SEURATA

(73) **So** Seurasimme (1 pl imperf) **hāntä** (O part) kantatuoliin, joskin Horemheb mutisi itsekseen: „Keihässä on totuus”.

Ee Läksime (1 pl imperf) temaga (O puudub) kandetoolini, kuigi Horemheb pomises endamisi: „Odas on tõde”.

Lä **Sekojam** (imperf) viņam (O puudub) uz nesamkrēslu, kaut gan Horemhebs pie sevis nomurmināja: - Patiesība ir šķēpā.

(74) **So** Kun en voinut muuta, seurasin (1 sg imperf) **hāntä** (O part) sydän täynnä pelkoa.

Ee Kuna ma muud ei saanud, käisin (1 sg imperf) ta järel (O puudub), süda täis hirmu.

Lä Ko man bija darīt, **sekoju** (1 sg imperf) viņam (O puudub) baiļpilnu sirdi.

(75) **So** Siksi seurasin (1 sg imperf) *häsentä* (O part).

Ee Seepärast järgisin (1 sg imperf) temale (O puudub).

Lä Tāpēc *sekoju* (imperf) viņam (O puudub).

(76) **So** Seurasin (1 sg imperf) *häsentä* (O part) sydän murheesta painavana, mutta päätin edelleen, että minusta oli tuleva sotilas.

Ee *Käisin* (1 sg imperf) ta kõrval (O puudub), süda murest raske, aga jäin üha edasi oma otsuse juure, et minust peab saama sõjamees.

Lä *Sekoju* (imperf) viņam (O puudub) bēdu māktu sirdi, tomēr joprojām ieskatīju, ka no manis jāiznāk karavīram.

Soomekeelne verb *seurata* esineb üldiselt partitiivobjektiga (ISK 2003: 1439): seda asjaolu illustreerivad edukalt laused (72)-(76) – kõikides näidetes on objektikäändeks partitiiv. Kõik laused on irresultatiivsed, aspektilt imperfektiivsed. Eestikeelsetes lausetes objekt puudub, aga ka siin on situatsioon irresultatiivne. Ka lätikeelses variandis objekt puudub. Verb *sekot* on imperfektiivne ja näitab situatsiooni selles arengujärgus.

PYYTÄÄ

(77) **So** Myös tuli luokseni naisia, jotka pyysivät (3 pl imperf) *minua* (O part) parantamaan hedelmättömyyden <...>

Ee Mu juure tuli ka naisi, kes *mind* (O part) palusid (3 pl imperf) ravida nende sigimatust <...>

Lä Pie manis nāca arī sievietes, kuras *lūdza* (imperf) ārstēt neauglību <...>

(78) **So** Siksi pyydän (1 sg pres) sinulta *lahjaa* (O part).

Ee Seepärast palun (1 sg pres) sult *kingitust* (O part).

Lä Tāpēc *lūdzu* (imperf) no tevis dāvanu.

(79) **So** Tämä rauhoitti häntä ja hän pyysi (3 sg imperf) minulta Ammonin tähden *olutta* (O part).

Ee See rahustas teda ja ta palus (3 sg imperf) mult Ammoni nimel *olut* (O part).

Lä Tas viņu nomierināja, un viņš Amona vārdā *lūdza* (imperf) man alu.

Lausetes (77)-(79) esineb verb *pyytää* partitiivobjektiga. Kõik laused illustreerivad partitiivobjekti kasutust soome keeles: käesolevad laused on irresultatiivsed, näited (77) ja

(78) on aspektilt piiritlemata, näites (79) on aga objekt kvantitatiivselt määramata. Eestikeelsed laused vastavad soomekeelsetele variantidele: kõikides lausetes objekt on partitiivis, laused on irresultatiivsed. Lätikeelses tõlkes kasutatakse kõikidel juhtudel imperfektiivset verbi *lūgt*, mis on loomult irresultatiivne.

KIITTÄÄ

(80) So <...> mutta korkeintaan Seth kaikkine paholaisineen *minua* (O part) siitä kiittää (3 sg pres).

Ee <...> kuid rohkemalt Seth kõigi oma kurjade vaimudega tänab (3 sg pres) *mind* (O part) selle eest.

Lä <...> taču labi, ja Sets ar visiem saviem nelabajiem mani par to *tencina* (imperf).

(81) So Sen jälkeen kiitti (3 sg imperf) ystävällisesti *kaikkia* (O pl part) <...>

Ee Selle järele (3 sg imperf) tänas ta *kõiki* (O part) sõbralikult <...>

Lä Pēc tam Ptahors laipni *pateicās* (perf) visiem (O puudub) <...>

Verbiga *kiittää* leidis korpuses 2 lauset, ja mõlemas esineb verb osasihitise. Verb on biaspektuaalne ja sõltuvalt kontekstist võib esineda niihästi perfektiivses kui ka imperfektiivses tähenduses (Kangasmaa-Minn 1978: 25). Mõlemad laused, kus verb esineb, - (80) ja (81) – on irresultatiivsed, aspektilt piiritlemata. Eestikeelses variandis sarnaselt soomekeelsele lausele esineb verb *tánada* osasihitise, verb väljendab piirivõimaluseta tegevust ja nõuab partitiivi kasutamist (EKG II 1993: 50). Lätikeelses tõlkes kasutatakse esimesel juhul imperfektiivset verbi *tencināt*, situatsioon on siis irresultatiivne. Lauses (81) on verb aga perfektiivne. Verb *pateikties* on moodustatud imperfektiivsest verbist *teikties* kombinatsioonis prefiksiga *pa-*. Verb on aspektilt neutraalne ja võib esineda nii resultatiivses, kui ka irresultatiivses tähenduses.

MAINITA

(82) So <...> ja [hän] mainitsi (3 sg imperf) *minutkin* (O akk), vaikka olin vain ojentanut hänelle hänen kulloinkin tarvitsemansa työvälineet.

Ee <...> ja [ta] mainis (3 sg imperf) ka *mind* (O part), kuigi olin vaid talle kätte ulatanud igakordselt vajatavaid tööriistu.

Lä <...> un [viņš] *pieminēja* (perf) arī mani, kaut biju tikai sniedzis viņam attiecīgā brīdī vajadzīgos darbarīkus.

(83) So „Etkä edes *hänen nimeään* (O part) saa milloinkaan mainita (inf) kuulteni, sillä silloin totisesti tapan sinut.

Ee „Sa ei tohi isegi *ta nime* (O part) kunagi mainida (inf) mu kuuldes, siis ma tõesti tapan sind.”

Lä Un pat viņas vārdu tu nekad nedrīksti *minēt* (imperf), man dzirdot, jo tad es patiesi tevi nogalināšu.

Näites (82) esineb soomekeelne verb *mainita* totaalobjektiga: situatsioon on resultatiivne, objekt on piiritletud. Lause (83) on eitav, sel põhjusel on objektikäändeks partitiiv. Eestikeelses tõlkes kasutatakse näites (82) objekti partitiivivormis, sest nagu ma juba ennist märkisin ei allu personaalpronoomenid eesti keeles objekti reeglite: nende puhul kasutatakse partitiivi ka sel juhul, kui objekt või tegevus on piiritletud. Lätikeelses lauses (82) kasutab tõlke autor perfektiiivset verbi *pieminēt*, mis vastab totaalobjekti kasutusele soome keeles. Situatsioon on selgelt resultatiivne ja mitteduratiivne, objekt on piiritletud.

KOKEA

(84) So Heidän sotakoulussaan lukevat miehet, jotka eivät koskaan ole nähneet sotaa eivätkä kokeneet (3 pl perf neg) *nälkää ja janoa ja pelkoa* (O part) vihollisen edessä.

Ee Nende sõjaväekoolis loevad vanu kirju mehed, kes pole kunagi sõda näinud ega *nälga ja janu* (O part) tunnud (3 pl imperf neg) ega hirmu vaenlase ees.”

Lä Viņu kara skolā senus rakstus lasa vīri, kuri nekad nav nedz redzējuši karu, *nedz izjutuši* (perf neg) badu un slāpes un bailes no ienaidnieka.

(85) So Hän <...> oli kokenut (3 sg plkvamp) *epäystävällisyyttä ja nöyryyksiä* (O part) matkallaan.

Ee Hän <...> oli *ebasõbralikkust ja alandamisi* (O part) kogenud (3 sg plskvamp) oma teekonnal.

Lä Viņš <...> bija ceļā *pieredzējis* (perf) nelaipnību un pazemojumu.

Lausetes (84) ja (85) on objekt partitiivis. Lause (84) on eitav, lauses (85) on objekt omakorda piiritlemata, kvantitatiivselt määramatu, situatsioon on irresultatiivne. Ka eestikeelses variandis esineb verb *kogema* mõlemal juhul osasihitisega. Eestikeelne verb *kogema* väljendab piirivõimaluseta tegevust ja nõuab partitiivi kasutamist (EKG II 1993: 49). Lätikeelses tõlkes kasutatakse lausetes (84) ja (85) esimesel juhul verbi *izjust*, teisel aga

verbi *pieredzēt*. Mõlemad verbid on imperfektiivse vs. perfektiivse opositsiooni järgi biaspektuaalsed ja esinevad nii perfektiivses, kui ka imperfektiivses tähenduses.

(86) **So** Lapsi ei ymmärrä kipuja ja sairautta, ennen kuin on itse *ne* (O nom) kokenut (3 sg perf).

Ee Laps ei mõista valusid ja haigust, enne kui ta *neid* (O part) ise on kogenud (3 sg perf).

Lä Bērns nesaprot sāpes un slimības, kamēr pats tās *nav pieredzējis* (perf neg).

Lause (86) soomekeelses variandis esineb verb *kokea* totaalobjektiga: objekt on piiritletud, situatsioonil on alg- ja lõpp-punkt ja see on selgelt resultatiivne. Eestikeelses tõlkes on vastavas lauses objektikäändeks partitiiv, sest verb *kogema* kuulub vaimset ja meelelist tunnetust märkivate verbide hulka ja esineb alati osasihitisega. Lätikeelses variandis kasutatakse jälle verbi *pieredzēt*, mis antud juhul osutab situatsiooni resultatiivsusele.

NÄYTTÄÄ

(87) **So** Vielä hän näytti (3 sg imperf) *kuvan* (O gen), jossa pieni farao kumarsi Ammonin mahtavaa patstasta.

Ee Ta näitas (3 sg imperf) veel *pilti* (O part), kus väike vaarao kummardas Ammoni määratud sammast.

Lä Vēl viņš *parādīja* (perf) attēlu, kur maziņš faraons klanās milzīgām Amona tēlam.

Soomekeelne verb *näyttää* on taju väljendav tegusõna (Pajunen 2001: 56). Lauses (87) esineb see totaalobjektiga. Totaalobjekti kasutust võiks antud juhul seletada sellega, et objektiese on piiritletud, kvantitatiivselt määratud mõiste, samas on kirjeldatav situatsioon resultatiivne. Totaalobjekti kasutamine antud juhul rõhutab tegija vaimse seisundi muutust. Eestikeelses lauses on objekt partitiivis: verb *näitama* esineb üsna järelkindlalt osasihitisega ja kirjeldab piirivõimaluseta tegevust (EKG II 1995:50). Vastava lause lätikeelses variandis kasutatakse perfektiivset verbi *parādīt*: verb on juba loomult resultatiivne ja osutab tegevuse lõpetatusele.

(88) So <...> ja hän näytti (3 sg imperf) meille *suuria kreetalaisia ruukkuja* (O pl part), joiden pintaan oli maalattu eläviä kaloja ja eläimiä.

Ee <...> ja ta näitas (3 sg imperf) meile *suuri kreeta vaase* (O pl part), millede pinnale oli maalitud elavaid kalu ja loomi.

Lä <...> un viņš mums *parādīja* (perf) lielas Krētas krūkas, kuru virsma bija apgleznota dzīvām zivīm un dzīvniekiem.

(89) So <...> mutta Kipa näytti (3 sg imperf) *minua* (O part) hänelle ja avuttomuuteni liikutti isäni mieltä.

Ee <...> kuid Kipa näidanud (3 sg perf) *mind* (O part) temale ja mu abitus liigutanud isa meelt.

Lä <...> taču Kipa *parādīja* (perf) mani, un mana bezpalīdzība tēvu aizkustināja.

(90) So Hän näytti (3 sg imperf) minulle *työvälineitään, veitsiään ja lääkeastioitaan* (O part) <...>

Ee Ta näitas (3 sg imperf) mulle *oma töövähendeid, nuge ja arstimuskausse* (O part), seletades, kuidas neid tarvitatakse.

Lä Viņš man *rādīja* (imperf) savu darbarīkus, nažus un zāļu kārbīņas, stāstīdams, kā tie tiek izmantoti.

(91) So Hän empi, ennen kuin näytti (3 sg imperf) *tauluaan* (O part), mutta hänen silmänsä nauroivat.

Ee Ta kõheles, enne kui *tahvlit* (O part) näitas (3 sg imperf), aga ta silmad naersid.

Lä Viņš svārstījās, pirms *parādīja* (perf) savu plāksnīti, taču viņa acis smējās.

Lausetes (88)-(91) on objektikäändeks partitiiv. Näidetes (88) ja (90) on objekt kvantitatiivselt määratu mõiste, mõlemad laused on irresultatiivsed, tegevus ei ole mingi tulemuseni jõudnud. Kuigi näidetes (89) ja (91) on objektid kvantitatiivselt määratud, tegijale tundud mõisted, on mõlemad laused aspektilt piiritlemata: sel põhjusel esineb verb *näyttää* osasihitisega. Lätikeelsetes lausetes (88), (89) ja (91) kasutatakse perfektiiivset verbi *parādīt*, mis osutab sellele, et situatsioon ei ole duratiivne, aga on resultatiivne. Verb *rādīt* on juba loomult irresultatiivne: lauses (90) on niisiis tegevus duratiivne ja lõpetamata.

OSOITTA

(92) So Kerroin hänelle, mitä yöllä on tapahtunut, ja hän kohotti kätensä osoittamaan (3 inf illat) *suurta kummastusta* (O part).

Ee Jutustasin talle, mis öösel oli juhtunud, ja ta tõstis käed, et avaldada (inf) *oma hämmastust* (O part).

Lä Izstāstīju viņam, kas naktī bija noticis, un viņš paslēja rokas, *pauzdams* (imperf) lielu apjukumu.

(93) So <...> sanoi Horemheb ja osoitti (3 sg imperf) *hovimiehiä* (O pl part), jotka liikkuivat kuhisten vallanperijän huoneisiin johtavilla ovilla.

Ee <...> ütles Horemheb ja näitas (3 sg imperf) hoovkondlaste peale (O puudub), kes sumisedes liikusid uste juures, mis troonipärija ruumidesse viisid.

Lä <...> Horemhebs jautāja un *norādīja* (perf) uz galminiekiem (O puudub), kuri mudžēja pie durvīm, kas veda uz mantinieka telpām.

(94) So Jos taas osoitin (1 sg imperf) *harrastusta ja intoa* (O part), saattoi Oneh myöhemmin suositella minua temppelin kouluun, josta minulle avautuisi isäni toivoma elämänura.

Ee Kui aga osutan (1 sg fut) *harrastust ja indu* (O part), võis Oneh mind hiljem soovitada templi kooli, kus käies mulle avaneks isa poolt loodetud elukutse.

Lä Savukārt, ja es *izrādītu* (perf) aizrautību un degsmi, Onehs mani vēlāk varētu ieteikt tempļa skolai, kur man pavērtos tēva cerētais dzīves gājums.

Lausetes (92)-(94) on objektikäändeks partitiiv. Näited (92)-(94) illustreerivad kõik tüüpilist osasihitise kasutust soome keeles: lauses (93) tegevus on irresultatiivne, lausetes (92) ja (94) on objekt abstraktne sõna, ka situatsioonid on nendes näidetes irresultatiivsed. Lauses (92) kasutatakse verbi *osoittaa* 3.infinitiivi illatiivi vormis, mis osutab sellele, et tegevus on jätkuv. Ka eestikeelsetes lausetes (92) ja (94) on objektikäändeks partitiiv, sest objektid ei ole piiritletud. Lause (93) on intransitiivne: soomekeelset verbi *osoittaa* tõlgitakse siin verbiga *näitama* kombinatsioonis postpositsiooniga *peale*. Lätikeelses variandis (92) kasutab tõlke autor imperfektiivse verbi *paust*, mis kirjeldab irresultatiivset, kestvat situatsiooni. Lausetes (93) ja (94) kasutatakse perfektiivseid verbe *norādīt* ja *izrādīt* vastavalt: lauses (93) sarnaselt eestikeelsele variandile objekt puudub, verb *norādīt* postpositsiooniga *uz* on intransitiivne. Mõlemal juhul tegevus on lõpetatud ja ja resultatiivne.

SANOA

(95) So Mutta *tämän* (O gen) sanoin (1 sg imperf) matalalla äänellä <...>

Ee Kuid *seda* (O part) ma ütlesin (1 sg imperf) tasase häälega <...>

Lä Taču to *sacīju* (imperf) zemā balsī <...>

(96) So Isäni suuttui ja sanoi (3 sg imperf) *häntä* (O part) põlhöksi <...>

Ee Isa vihasanud ja nimetanud (3 sg imperf) *ema* (O part) tobuks <...>

Lä Tēvs sadusmojās un *nosauca* (perf) viņu par neglu <...>

(97) So Vielä *paljon muuta* (O part) ääni sanoi (3 sg imperf) huutaen ja herjaten ja kiroillen.

Ee Veel *palju muud* (O part) ütles (3 sg imperf) hää hõilates, pragades ja needes.

Lä Vēl daudz ko citu balss brēkšus, gānoties un zākājoties *teica* (V imperf).

Soomekeelne verb *sanoa* on resultatiivne (Itkonen 1975: 5) ja võib esineda nii täis- kui ka osasihitisega. Näites (95) esineb verb totaalojektiga: objekt väljendab konkreetset, tegijale tuntud eset, verbi ja objekti sõnaühend tähendab ühekordset ja suletud tegevust, mis tulemuseni jõudes ei või enam jätkuda. Käesolev lause on selgelt resultatiivne, kirjeldatav situatsioon on mitteduratiivne. Näidetes (96) ja (97) on objektikäändeks partitiiv. Näites (96) on tegevus lõpetamata, ega ole mingi tulemuseni jõudnud. Näites (97) on objekt kvantitatiivselt määramatu. Määramatu hulga suurust väljendab adverb *paljon*: lause kontekstist järeldub, et käesolev tegevus võib põhimõtteliselt jätkuda, lause on niisis irresultatiivne. Eestikeelses variandis (95) ja (96) kasutatakse verbi *ütelda*, mis mõlemal juhul esineb osasihitisega, sest käesolev verb nõuab üsna järelkindlalt partitiivi kasutamist. Verb *nimetama* väljendab korduvat tegevust ja nõuab partitiivobjekti kasutamist (Kont 1963: 76): seda illustreerib edukalt lause (97). Lätikeelses variandis (95) ja (97) kasutatakse imperfektiivseid verbe *sacīt* ja *teikt*, mis kirjeldavad situatsiooni selles arengujärgus: mõlemad laused on irresultatiivsed, tegevus on duratiivne ja lõpetamata. Näites (96) on verb perfektiiivses aspektis, lause on niisis resultatiivne, mis ei vasta soome- ega eestikeelsetele variantidele.

KERTOJA

(98) **So** <...> mutta äitini ja isäni ovat kertoneet (3 pl perf) minulle **kaiken** (O gen) niin monta kertaa ja samoin sanoin, että uskon.

Ee <...> aga ema ja isa on mulle **kõik** (O nom) nii mitu korda jutustanud (3 pl perf) ja ikka samade sõnadega, nii et seda usun.

Lä <...> taču māte un tēvs man visu **stāstījuši** (imperf) tik daudz reižu un tiem pašiem vārdiem, ka ticu.

(99) **So** Mutta miksi kertoisin (1 sg kondit) **tällaista** (O part), minkä vasta myöhemmin olen ymmärtänyt.

Ee Aga miks peaksin jutustama (inf) **niisugust** (O part), millest ma alles hiljem aru sain.

Lä Taču kāpēc man **stāstīt** (imperf) ko tādu, ko esmu sapratis tikai vēlāk?

Korpuses kasutatud lausete hulgast leidis 2 näidet verbiga **kertoja**: lauses (98) nii soome - kui ka eestikeelses variandis esineb verb totaalojektiga: vaatamata sellele, et kirjeldatav situatsioon on habituaalne (selle korduvust rõhutatakse adverbialiga **monta kertaa**), tegevus on ikka lõpetatud ja suletud: lause kontekstist jäeldub, et vanemad on jutustanud kõik, mida nad teadsid, ega jätnud midagi jutustamata. Läti keelses variandis on verb vastavas lauses imperfektiivne, mis osutab sellele, et kirjeldatav tegevus ei ole mingi tulemuseni jõudnud. Lauses (99) on objektikäändeks soome- ja eestikeelses näites partitiiv: kuigi lause on jaatav, see omab kahtlevat, eitamist oletavat tähendust, siis langeb situatsioon piiritlematute hulka. Eesti tõlkes kasutatakse imperfektiivset verbi **stāstīt**: tegevus on lõpetamata, lause on niisitiis irresultatiivne.

LUKEA

(100) **So** <...> [mies] elää toivossa, että **hänen sanansa** (O nom) luetaan (pass) ja jälkeentulevaiset lukevat (3 pl fut) **hänen sanansa** (O nom) ja ylistävät hänen tekojaan ja viisauttaan.

Ee <...> [mees] elab lootuses, et **ta sõnu** (O pl part) loetakse (pass) ja et järeltulevad põlved loevad (3 pl fut) **ta sõnu** (O pl part) ning ülistavad ta tegusid ja tarkust.

Lä <...> [vīrs] dzīvo cerībās, ka viņa vārdus **lasīs** (imperf) un ka pēcnākamie **lasīs** (imperf) viņa vārdus un slavinās viņa darbus un gudrību.

Soome verb *lukea* esineb lauses (100) totaalobjektidega: mõlemad objektid on tervikud ja kontekstist järeldub, et kõik kirjutatavad sõnad loetakse, ega midagi jää üle. Eestikeelses variandis on omakorda objektikäändeks partitiiv: kuna objekt on piiritlemata (lauses räägitakse konkreetse inimese sõnadest), partitiivsihitisega väljendatakse siin lause tegevuse mittepiiritletust. Osasihitise kasutusest ei järeldu, kas tegevus on mingi tulemuseni jõudnud või mitte. Lause lätikeelses variandis kasutab tõlke autor imperfektiivset verbi *lasīt*, mis näitab tegevust arengus ja osutab sellele, et see on jätkuv: käesolev lause on niisiis irresultatiivne.

(101) So Heidän sotakoulussaan lukevat (3 pl pres) *vanhoja kirjoituksia* (O pl part) miehet, jotka eivät koskaan ole nähneet sotaa <...>

Ee Nende sõjaväekoolis loevad (3 pl pres) *vanu kirju* (O pl part) mehed, kes pole kunagi sõda näinud <...>

Lä Viņu kara skolā senus rakstus *lasa* (imperf) vīri, kuri nekad nav nedz redzējuši karu <...>

(102) So <...> ja sinetinvartija luki (3 sg imperf) nahkakääröstä *lakia* (O part) meille ja ilmoitti, että meidän on kuoltava, koska farao ei toipunut kallonsa puhkaisemisen jälkeen.

Ee <...> ja pitsatihoidja luges (3 sg imperf) meile nahkrullist *seadust* (O part) ette ning teatas, et meil tuleb surra, kuna vaarao ei toibunud pärast kolba puurimist.

Lä <...> un zīmoga glabātājs *nolasīja* (perf) mums likumu no ādas tīstokļa un paziņoja, ka mums jāmirst, jo faraons pēc galvaskausa atvēršanas vairs nav atguvies.

Lausetes (101) ja (102) on objektikäändeks partitiiv. Lauses (101) on tegevus duratiivne ja lõpetamata. Peale selle osutab osasihitise kasutamine siin sellele, et vanad mehed loevad mitte kõiki vanu kirju, vaid ainult osa kirju, millest järeldub et tegevus võib põhimõtteliselt jätkuda. Eestikeelsele tõlkele vastab soomekeelne variant: ka siin on objektikäändeks partitiiv ja situatsioon on irresultatiivne. Lätikeelses variandis kasutatakse imperfektiivset verbi *lasīt*, mis sarnaselt osasihitisele soome ja eesti keeles osutab tegevuse lõpetamatusele. Lauses (102) on objekt kvantitatiivselt määramatu, situatsioon on irresultatiivne. Mõlemas – soome- ja eestikeelses variandis – on objekt partitiivis. Lätikeelses lauses on verb *lasīt* perfektiivses aspektis, kirjeldatavat situatsiooni vaadeldakse selle terviklikkuses.

KIRJOITTAA

- (103) **So** Sillä mies, joka kirjoittaa (3 sg pres) *sanoja* (O pl part) paperiin, ja vielä enemmän mies, joka antaa hakata nimensä ja tekonsa kiveen, elää toivossa <...>
Ee Sest mees, kes *sõnu* (O pl part) paberile kirjutab (3 sg pres), ja veel enam mees, kes laseb oma nime ja teose kivisse raiuda, elab lootuses <...>
Lä Jo vīrs, kurš *raksta* (3 sg pres) vārdus uz papīra, un vēl vairāk tāds, kurš liek iekalt savu vārdu un darbus akmenī, dzīvo cerībās <...>

Soomekeelset verbi *kirjoittaa* kutsub Itkonen kahesuguseks (Itkonen 1975: 10): sarnaselt teistele resultatiiv-irresultatiivsele verbidele (nt. *kantaa*, *ampua*, *tutkia*, *suurentaa* jne.) võib see esineda nii resultatiivses, kui ka irresultatiivses tähenduses. Lauses (103) esineb verb osasihitisega: objektiese on määramatu hulk, kontekstist järeldub, et tegija kirjutab mitte kõik sõnad, vaid ainult mingi osa neist. Lause on irresultatiivne – tegevus ei ole veel mingi tulemuseni jõudnud, ega ole lõpetatud. Eestikeelne variant vastab soomekeelsele originaallausele: ka siin esineb verb *kirjutada* imperfektiivses tähenduses ja lause on niisiis irresultatiivne. Lätikeelses tõlkes kasutatakse imperfektiivset verbi *rakstīt*: tegevus on duratiivne ja piiriltemata, lause on irresultatiivne.

- (104) **So** Minä, Sinuhe, Senmutin ja hänen vaimonsa Kipan poika, kirjoitan (1 sg pres) *tämän* (O gen).
Ee Mina, Sinuhe, Senmuti ja ta naise Kipa poeg, kirjutan (1 sg pres) *seda* (O part).
Lä Es, Sinuhe, Senmuta un viņas sievas Kipas dēls, šo *rakstu* (imperf).
 (105) **So** <...> ja myös *minun nimeni* (O nom) kirjoitettiin (pass imperf) Elämän kirjaan.
Ee <...> ja ka *minu nimi* (O nom) kirjutati (pass imperf) Elu raamatusse.
Lä <...> un arī mans vārds *tika ierakstīts* (perf) Dzīves grāmatā.
 (106) **So** [hän] vei sen temppeliin antaen kirjoittaa (inf) *minut* (O akk) syntyneiden kirjaan omana poikanaan ja Kipan synnyttämänä.
Ee [ta] viis selle templisse, lastes *mind* (O part) kirjutada (inf) sündinute kirja ta oma pojana ja Kipast sündinuna.
Lä [viņš to] aiznesa uz templi, likdams *ierakstīt* (perf) mani piedzimušo grāmatā kā savu dēlu un Kipas dzemdētu.

Lausetes (104)-(106) esineb verb totaaloobjektiga. Kõik laused on jaatavad ja väljendavad ühekordset ja lõpetatud tegevust, mis ei või enam jätkuda. Kuigi näites (104) võiks vaielda totaaloobjekti kasutamise vastu (kirjutamine alles algab ja pole kindel, kas saab valmis), ometi osutab täissihitis sellele, et objektiese on terviklik mõiste: kui tegija kirjutab raamatu valmis, ta kirjutab kõike ja mitte midagi ei jää kirjutamata. Eestikeelsetes lausetes (104) ja (106) esineb verb partitiivobjektiga. Näites (104) väljendatakse osasihitisega lause tegevuse mittepiiritletust. Tegevus ei ole veel mingi tulemuseni jõudnud, lause on irresultatiivne. Näites (106) on objektiks isikuline asesõna *mina*, mis ei allu sihitise reeglitele ja esineb partitiivis ka siis, kui tegevus on piiritletud. Läti keelses variandis (104) on verb imperfektiivne ja väljendab lõpetamata tegevust: lause on irresultatiivne. Näidetes (105) ja (106) kasutab tõlke autor perfektiivset verbi *ierakstīt*, mis vastab täissihitise kasutamisele soomekeelses originaallauses: mõlemad laused on aspektilt piiritletud ja väljendavad ühekordset lõpetatud tegevust.

KUULLA

(107) So „Olen kuullut (1 sg perf) *sen* (O gen) monesti, sisareni”.

Ee „Olen *seda* (O part) mitu korda kuulnud (1 sg perf), mu õeke”.

Lä – *Esmu dzirdējis* (imperf) to vairākkārt, mana māsa.

(108) So <...> kuulen (1 sg pres) yhä *hänen matalan, unettavan äänensä* (O gen), olen jälleen turvassa hänen luonaan.

Ee <...> kuuldes (gerund) üha *ta madalat, uinutavat häält* (O part) ning olles jälle nagu varjul ta juures.

Lä <...> joprojām *dzirdu* (imperf) viņas zemo, ieaijājošo balsi, atkal esmu drošībā pie viņas.

(109) So <...> ja vilkaisin ympärilleni, ettei vaan kukaan vieras kuulisi (3 sg kond neg) *sanojani* (O pl part).

Ee <...> ja heitsin pilgu ümberringi, kas vahest keegi võõras ei kuulnud (3 sg imperf neg) *mu sõnu* (O pl part).

Lä <...> un raudzīdamies visapkārt, lai tikai neviens svešs *nedzirdētu* (imperf neg) manus vārdus.

Soomekeelne verb *kuulla* väljendab üldiselt jätkuvat tegevust, aga võib vaatamata sellele esineda ka totaaloobjektiga, kui verbi tähendus on selgelt resultatiivne (Itkonen 1975:

14). Näited (107)-(108) illustreerivad edukalt verbi kasutust resultatiivses tähenduses: käesolevates lausetes väljendatakse võimalust jätkuvalt vaadelda mingit nägemust resultatiivses tähenduses. Lause (109) on eitav, peale selle on *sanoja* määramatu hulk. Kõikides eestikeelsetes lausetes on objektikäändeks partitiiv. Lauses (107) on situatsioon korduv, millele osutab adverb *mitu korda*. See asjaolu muutub lause aspekti imperfektiivseks, ja lause on niisiis irresultatiivne. Näites (108) on situatsioon duratiivne, millele osutab ajaadverb *üha*. Lause tegevus on lõpetamata, ega ole mingi tulemuseni jõudnud. Lause (109) on eitav, mis antud juhul seletabki osasihitise kasutust. Lätikeelsetes lausetes (107)-(109) kasutatakse imperfektiivset verbi *dzirdēt*. Kõikides lausetes kirjeldatakse kestvat, korduvat tegevust, mis ei ole mingi tulemuseni jõudnud: laused on niisiis irresultatiivsed.

KUTSUA

(110) So „Hän kutsui (3 sg imperf) *minut* (O akk) tänään kanssa ylhäisten pitoihin taloon, joka sijaitsee jonkun kissanpäisen jumalan temppelin vieressä” <...>

Ee „Tema kutsus (3 sg imperf) *mind* (O part) täna enesege kõrgete pidule majasse, mis asetseb mingi kassipeaga jumala templi kõrval <...>

Lä – Viņš *aicināja* (imperf) mani šodien sev līdzī uz augstmaņu svētkiem, kas atrodas līdzās kādas kaķgalvas dievietes namam <...>

(111) So Hän tietää kyllä, kuka *häntä* (O part) kutsuu (3 sg pres).

Ee Tema teab küll, kes *teda* (O part) kutsub (1 sg pres).

Lä Gan viņš zinās, kas viņu *aicina* (imperf).

Lauses (110) esineb verb *kutsua* totaalobjektiga. Lause on aspektilt piiritletud, kirjeldatav situatsioon on ühekordne ja mitteduratiivne: lause on niisiis resultatiivne. Peale selle annab adverbiaal *ylhäisten pitoihin* antud juhul situatsioonile resultatiivse tähenduse. Eestikeelses variandis on objekt, personaalpronoomen *tema* partitiivis, sest isikulised asesõnad ei allu eesti keeles sihitise reeglitele ja esinevad partitiivis ka siis, kui tegevus on resultatiivne. Lätikeelses variandis kasutatakse imperfektiivset verbi *aicināt*: verb on imperfektiivse vs. perfektiivse opositsiooni järgi biaspektuaalne ja võib esineda nii perfektiivses, kui ka imperfektiivses tähenduses. Näites (111) nii soome-, kui ka eestikeelses variandis on objektikäändeks partitiiv. Kontekstist järeldub, et käesolev tegevus võib põhimõtteliselt jätkuda, ega viita mingisugusele tulemusele. Lätikeelses lauses kasutab tõlke

autor jälle imperfektiivset verbi *aicināt*, mis esineb siin imperfektiivses tähenduses ja osutab tegevuse lõpetamatusele.

AJATELLA

(112) So Minä valvoin haava sydämessäni ja ajattelin (1 sg imperf) *monenlaisia ajatuksia* (O pl part) mieli haikeana.

Ee Mina valvasin, haav südames, ja mõtlesin (1 sg imperf) *mõnesuguseid mõtteid* (O pl part) nurkal meelel.

Lä Es vāķēju ievainotu sirdi un skumju prātu *domāju* (imperf) dažādas domas.

(113) So Kun ajattelen (1 sg pres) *sitā* (O part), tahtoisin kallistaa pääni käsien varaan <...>

Ee Kui *seda* (O part) mõtlen (1 sg pres), tahaksin pea kallutada käte najale <...>

Lä Kad par to (O puudub) *domāju* (imperf), gribētu noliekt galvu rokās un raudāt kā bērns.

Soomakeelne verb *ajatella* väljendab jätkuvat tegevus ja esineb üsna järelkindlalt partitiivobjektiga (ISK 2003: 1437; Jönsson-Korhola, White 1989: 46). Korpuses leidub 2 lauset, mis sisaldavad seda verbi ja mõlemas esineb see osasihitisega. Näidetes (112) ja (113) on situatsioon duratiivne, lausetes kirjeldatud tegevus on lõpetamata: mõlemad laused on niisiis irresultatiivsed. Ka eestikeelses tõlkes on objekt mõlemas lauses partitiivis: verb *mõtleva* märgib vaimset ja meelelist tunnetust ja nõuab osasihitise kasutamist (EKG II 1993: 50). Eestikeelsetes näidetes (112) ja (113) on situatsioon duratiivne, tegevus ei ole mingi tulemuseni jõudnud: laused on nagu soomekeelsed originaallausedki - irresultatiivsed. Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor imperfektiivset verbi *domāt*, mis on juba loomult irresultatiivne ja osutab tegevuse lõpetamatusele.

TARVITA

(114) So Silti Ammon tarvitsee (3 sg pres) lakkaamatta *uusia palvelijoita* (O pl part).

Ee Sest Ammon vajab (3 sg pres) järjest *uusi teenijaid* (O pl part).

Lä Tomēr Amonam nemitīgi *vajadzīgi* (adj) jauni kalpotāji.

(115) **So** <...> arvelen, että hän silloin tarvitsee (3 sg pres) *väkeviä käsivarsia* (O pl part) valtaansa suojelemaan.

Ee <...> ja ma arvan, et ta siis vajab (3 sg pres) *tugevaid käsivarsi* (O part) oma võimu kaitsmiseks.

Lä <...> un, manuprāt, tad viņam *ir vajadzīgas* (adj) stipras rokas, kas nosargā viņa varu.

ISK järgi on soome keeles sellised verbid, mille tähendus annab võimalust objekti tõlgendada nii tulemusena (*keittää puuroa, maalata taulu*) kui ka muutuva esemena (*keittää perunat, maalata talo*) (ISK 2003: 885). Selliste verbide rühma kuulubki verb *tarvitama*, mis lausetes (114) ja (115) esineb partitiivobjektiga. Mõlemas lauses on situatsioon duratiivne, objektisõnad on kvantitatiivselt määratud. Ka eestikeelses variandis esineb verb *vajama* osasihitisega: tegevus on lõpetamata, laused on selgelt irresultatiivsed. Läti keeles kasutatakse konstruktsiooni *būt* (olla inf) *vajadzīgam* (vaja), mis vastab eestikeelsele *vaja olema*.

KOHOTTAA

(116) **So** Kerroin hänelle, mitä yöllä on tapahtunut, ja hän kohotti (3 sg imperf) *kätensä* (O gen) osoittamaan suurta kummastusta.

Ee Jutustasin talle, mis öösel oli juhtunud, ja ta tõstis (3 sg imperf) *käed* (O pl nom), et avaldada oma hämmastust.

Lä Izstāstīju viņam, kas naktī bija noticis, un viņš *paslēja* (perf) rokas, pauzdams lielu apjukumu.

(117) **So** Mutta sellaisenakin se kohotti (3 sg imperf) *minut* (O akk) lähinaapurien ja ikäisteni yläpuolelle.

Ee Aga niisugusenagi tõstis (3 sg imperf) see *mind* (O part) lähinaabritest ja samavanustest kõrgemale.

Lä Taču pat tāds tas mani *pacēla* (perf) pāri trūcīgajiem kaimiņiem un maniem vienaudžiem.

(118) **So** <...> ja [hän] kohotti (3 sg imperf) hurskaasti *kasvonsa* (O gen) ylöspäin.

Ee <...> ning [ta] tõstis (3 sg imperf) *oma näo* (O gen) vagalt ülespoole.

Lä <...> un [viņš] svētulīgi *pavērsa* (perf) seju augšup.

(119) So <...> mutta kuningas kohotti (3 sg imperf) **hänet** (O akk) rinnalleen hänen viisautensa tähden.

Ee <...> kuid kuningas tõstis (3 sg imperf) **ta** (O gen) oma kõrguseni ta tarkuse pärast.

Lä <...> taču valdnieks viņu **pacēla** (perf) sev līdzās viņas gudrības dēļ.

Soomakeelne verb **kohottaa** esineb korpuses neljas lauses ja kõikides kasutatakse seda kombinatsioonis totaalobjektiga. Laused (117) ja (118) sisaldavad adverbe **yläpuolelle** ja **ylöspäin**, mis rõhutavad lausetes kirjeldatavate situatsioonide resultatiivsust. Kõik laused on jaatavad, aspektilt piiritletud, samuti on ka objektisõnad kvantitatiivselt määratud. Eestikeelsetes näidetes peale lause (117) esineb verb **tõstma** totaalobjektiga. Näites (117) on objektisõna isikuline asesõna **mina**, mille puhul kasutatakse partitiiv ka siis, kui mõlemad – objektiese ja tegevus on piiritletud. Kõik eestikeelsed laused on resultatiivsed. Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor perfektiiivseid verbe, mis väljendavad lõpetatud tegevust ja vaatlevad seda terviklikult. Kõik laused on selgelt resultatiivsed.

LÖYTÄÄ

(120) So Löysin (1 sg imperf) **viinituvan** (O gen), jonka nimi oli 'Syyrialainen ruukku'.

Ee Leidsin (1 sg imperf) **veinilokaali** (O gen), mille nimi oli „Süüria Kruus”.

Lä **Atradu** (perf) vīnūzi, kura nosaukums bija „Sīriešu krūka”.

(121) So „Jos olisit etsinyt minua, olisit löytänyt (2 sg kondit) **minut** (O akk).”

Ee „Kui oleksid mind otsinud, oleksid **mind** (O part) leidnud (2 sg kondit).”

Lä Būtu tu mani meklējis, būtu **atradis** (perf).

(122) So **Suuren kuninkaallisen puolionsa** (O gen) hän löysi (3 sg imperf) metsästysmatkalla, hän, joka makaa.

Ee **Oma suure kuningliku abikaasa** (O gen) ta leidis (3 sg imperf) jahikäigul.

Lä Lielo laulāto draudzeni viņš **atrada** (perf) medībās.

(123) So „<...> autat kai minua kantamaan hänet kaupunkiin, niin että löydämme (1 pl fut) **kantatuolin** (O gen), jossa saatan hänet kotiinsa.”

Ee „<...> vahest aitad mind teda linna kanda, nii et seal leiame (1 pl fut) **kandetooli** (O gen), milles teda koju saadan.”

Lä „<...> varbūt tu palīdzētu man aiznest viņu līdz pilsētai, lai mēs *atrastu* (perf) nesamkrēslu, kurā aizsūtīt viņu uz mājām.

Soomekeelne verb *löytää* on resultatiivne ja kirjeldab punktuaalset, lühiajalist sündmust (Itkonen 1975: 5; ISK 2003: 1440). Korpuses esineb verb neljas lauses ja kõikidel juhtudel kasutatakse seda kombinatsioonis totaaloobjektiga. Laused (120)-(123) on kõik aspektilt piiritletud ja nendes kirjeldatav situatsioon on selgelt resultatiivne. Eestikeelsetes näidetes peale lause (121) esineb verb *leidma* totaaloobjektiga. Näites (121) on objektiks personaalpronoomen *mina*, mis ei allu sihitise reeglitele ja esineb partitiivis ka siis, kui nii tegevus kui ka objektiese on piiritletud (EKG 1993 II: 53). Laused (120), (122) ja (123) illustreerivad edukalt totaaloobjekti kasutust eesti keeles: kõikides näidetes on niihästi tegevus, kui ka objekt piiritletud. Kirjeldatav situatsioon on mitteduratiivne ja punktuaalne - kõik laused on niisiis resultatiivsed. Lätikeelses tõlkes kasutatakse perfektiiivset verbi *atrast*, mis on moodustatud imperfektiivsest verbist *rast* ja selle kombinatsioonist prefiksega *at-*. Verb on juba loomult resultatiivne ja kirjeldab lõpetatud, mitteduratiivset situatsiooni: kõik lätikeelsed laused on resultatiivsed.

OSTAA

(124) **So** Minulla oli kultaa ja ostin (1 sg imperf) *pienen talon* (O gen) ylhäisten kaupunginosan rajalta <...>

Ee Mul oli kulda ja ma ostsin (1 sg imperf) *väikese maja* (O gen) kõrgemaseisuslaste linnaosa ääres <...>

Lä Man bija zelts, un *nopirku* (perf) mazu namiņu uz augstmaņu pilsētas daļas robežas <...>

(125) **So** Siksi ostin (1 sg imperf) *hänet* (O akk).

Ee Sellepärast ostsin (1 sg imperf) *ta* (O gen).

Lä Tāpēc viņu *nopirku* (perf).

Lausetes (124) ja (125) kasutatakse soomekeelset verbi *ostaa* kombinatsioonis totaaloobjektiga: verb on resultatiivne (Itkonen 1975: 5). Lausetes kirjeldatakse ühekordset resultatiivset situatsiooni – kõik näided on aspektilt piiritletud ja objekt on jagamatu ese. Ka eestikeelses variandis esineb verb totaaloobjektiga: mõlemas näites on tegevus ja objekt piiritletud – laused on sarnaselt soomekeelsetele originaallausetele resultatiivsed.

Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor perfektiiivset verbi **nopirkt**: lausetes kirjeldatavat tegevust vaadeldakse selle terviklikkuses.

(126) So Jos hän ei ostannutkaan (3 sg imperf neg) **kaikkea** (O part), mikä hänen silmäänsä viehätti, nii tämä johtui vain siitä, että hän halusi kasvattaa minua säästäväiseksi.

Ee Kui ta ei ostnudki (3 sg imperf neg) **kõike** (O part), mis ta silmuhimu äratas, siis see juhtus vaid sellest, et ta soovis mind säästlikuks kasvatada.

Lä Pat ja viņa **nepērķ** (imperf neg) visu, kas acīm tīkams, tas ir tikai tāpēc, ka viņa grib mani izaudzināt taupīgu.

Lause (126) on eitav: nii soome-, kui ka eestikeelses variandis on objektikäändeks partitiiv. Lätikeelses variandis kasutatakse imperfektiivset verbi **pirkt**, mis osutab tegevuse kestvusele ja lõpetamatusele.

KAATAA

(127) So „Kaada (2 sg imperat) mieluummin minulle **viiniä** (O part), sillä kurkkuni on kuiva kuin pöly maantiellä”.

Ee „Vala (2 sg imperat) mulle pigemini **veini** (O part), sest mu kurk on kuiv nagu tolm maanteel.

Lä – Labāk **ielej** (perf) man vīnu, jo mana rīkle ir sausa kā lielceļa putekļi.

(128) So Äitini kaatoi (3 sg imperf) **vettä** (O part) hänen käsilleen ja istuuduimme jakkaruille syömään äitini palvellessa meitä.

Ee Ema tõi (3 sg imperf) **vett** (O part) ta kätele ja me istusime jalapinkidele sööma, kuna ema meid teenis.

Lä Māte **uzlēja** (perf) ūdeni viņam uz rokām, un mēs apsēdāmies uz soliņiem ēst, mātei mūs apkalpojot.

(129) So Isäni ilahtui ja kaatoi (3 sg imperf) hänelle **viiniä** (O part).

Ee Isal oli hea meel ja ta valas (3 sg imperf) talle **veini** (O part).

Lä Tēvs kļuva priecīgs un **ielēja** (perf) viņam vīnu.

Kuigi laused (127)-(129) on jaatavad ja nendes kirjeldatav tegevus on selgelt piiritletud, on objekt kvantitatiivselt määratu mõiste – selle asjaoluga põhjendatakse

partitiivi kasutust niihästi soome -kui ka eestikeelses variandis. Lätikeelsetes lausetes (127) ja (129) kasutatakse perfektivset verbi *ieliet* (sisse valama), näites (128) aga perfektivset verbi *uzliet* (valama). Mõlemal juhul osutab verbide perfektivne aspekt tegevuse lõpetatusele ja ühekordsusele.

- (130) So Ptahor kaatoi (3 sg imperf) maljastaan *tilkkasen* (O gen) lattialle <...>
 Ee Ptahor valas (3 sg imperf) oma peekrist *tilgakese* (O gen) põrandale <...>
 Lā Ptahors *nolēja* (perf) zemē lāsīti no kausa <...>

Näide (130) on aspektilt piiritletud lause, samuti on objekt kvantitatiivselt määratud mõiste. Nii soome-kui ka eestikeelses variandis on lause resultatiivne ja lõpetatud, selles kirjeldatav tegevus ei ole kestev. Lätikeelses variandis kasutatakse perfektivset verbi *noliet*, mis näitab tegevust selles totaalsuses ja osutab sellele, et see on mitteduratiivne ja lõpetamata.

LYÖDÄ

- (131) So Hän löi (3 sg imperf) ruoskalla *pöytää* (O part), niin että maljat kaatuivat ja palvelijani pakeni ulos huutaen pelästyksestä.
 Ee Ta löi (3 sg imperf) rusikaga vastu lauda (O puudub), nii et peekrid maha kukkusid ja mu teener hirmust uludes välja põgenes.
 Lā Viņš ar pletni *uzsita* (perf) pa galdu (O puudub) tā, ka kausi krita un mans kalps, izbīlī iekliegdamies, izmetās laukā.

Soomeekeelses originaallauses (131) on objektikäändeks partitiiv. Kuna objekt on piiritletud, kvantitatiivselt määratletud mõiste, osutab osasihitis siin tegevuse mittepiiritletusele. Verb väljendab löömist irresultatiivselt seisukohalt. Eestikeelses variandis objekt puudub. Lätikeelses tõlkes kasutatakse perfektivset verbi *uzsist*, mis ei vasta osasihitisele soomekeelses originaallauses. Lauses kirjeldatav situatsioon on ühikordne ja lühiajaline, samuti on tegevus lõpetatud.

- (132) So Myös silloin vieraat tulivat ja löivät (3 pl imperf) *lasten päät* (O pl nom) murskaksi talojen kynnyksiin <...>
 Ee Ka siis tulid võõrad inimesed ja löid (3 pl imperf) *laste pead* (O pl nom) puruks vastu majade lävesid <...>

Lä Arī toreiz svešie nāca un *šķaidīja* (imperf) bērnu galviņas pret namu slekšņiem
<...>

(133) **So** <...> [hän] naurahti ja löi (3 sg imperf) *sen* (O gen) sirpaleeksi kiveen.

Ee <...> [ta] naeratas ja löi (3 sg imperf) *selle* (O gen) vastu kivi puruks.

Lä <...> [viņš] iesmējās un *sasita* (perf) to pret akmeni šķembās.

Lausetes (132) ja (133) esineb verb *lyödä* totaaloobjektiga. Mõlemad näited on aspektilt piiritletud, objekt on kvantitatiivselt määratud sõna – laused on selgelt resultatiivsed. Ka eestikeelsetes lausetes (132) ja (133) esineb verb *lööma* kombinatsioonis täissihitisega: niihästi tegevus kui ka objekt on siin piiritletud. Lätikeelses tõlkes näites (132) kasutatakse imperfektiivset tegusõna *šķaidīt*: verbi imperfektiivne aspekt osutab sellele, et tegevus on lõpetamata ja duratiivne. Kontekstist järeldub, et käesolev tegevus võib põhimõtteliselt jätkuda tulevikus. Lauses (133) on verb perfektiivne: kirjeldatavat situatsiooni vaadeldakse selle terviklikkuses – lause on resultatiivne.

LASKEA

(134) **So** Hän laski (3 sg imperf) *kätensä* (O gen) kevyesti käsivarrelleni niinkuin kerran ennen <...>

Ee Ta laskis (3 sg imperf) *oma käe* (O gen) kergelt mu käsivarrele nagu ükskord enne <...>

Lä Viņa viegli *nolaida* (perf) plaukstu uz manas rokas, kā reiz agrāk <...>

(135) **So** Laskin (1 sg imperf) *kätteni* (O gen) polvien tasalle hänen edessään, sillä arvasin, että hän oli Ra-Herakhtin pappi, josta Ptahor oli kertonut.

Ee Laskin (1 sg imperf) *käed* (O pl nom) ta ees põlvedeni alla, sest arvasin, et ta oli Ra-Herakhti preester, kellest Ptahor oli rääkinud.

Lä *Nolaidu* (perf) rokas līdz ceļiem viņa priekšā, jo uzminēju, ka šis ir tas Ra-Herahti priesteris, par kuru bija stāstījis Ptahors.

(136) **So** <...> [vartijat] laskevat (3 pl imperf) *kätensä* (O gen) polvien tasalle edessäni.

Ee <...> [ülevaatajad] lasevad (3 pl imperf) mu ees *käed* (O pl nom) põlvedeni alla.

Lä <...> [sargi] *nolaiž* (perf) rokas līdz ceļiem.

Soomkeelne verb *laskea* väljendab sarnaselt teistele kausatiivsetele verbidele (nt. *siirtää, kuljettaa, vetää, työntää, nostaa, panna* jt.) liikumist (ISK 2003: 1443). Korpuses esineb verb kolmes lauses ja kõikides kasutatakse verbi kombinatsioonis totaaloobjektiga. Täissihitis viitab sellele, et tegevusel on lõpp-punkt. Kõik näited on aspektilt piiritletud, samuti on objekt kvantitatiivselt määratletud – laused on selgelt resultatiivsed. Ka eestikeelses variandis esineb verb *laskma* totaaloobjektiga: verb on potentsiaalselt perfektiiivne ja nõuab enda järel reeglina genitiiv- või nominatiivobjekti. Näidetes (134)-(136) on niihästi tegevus, kui ka objekt piiritletud. Lausetes kirjeldatav tegevus on perfektiiivne, kõik näited on nagu ka soomekeelses variandis resultatiivsed. Lätikeelses tõlkes kasutatakse perfektiiivset verbi *nolaist*, mis osutab sellele, et kirjeldatav tegevus on lõpetatud ja on näidatud terviklikkuses. Laused vastavad siis nii soome-, kui ka eestikeelsele variandile.

VISKATA

(137) So Silloin Eje viskasi (3 sg imperf) hänelle huolimattomasti *kultarenkaan* (O gen) ranteestaan <...>

Ee Siis Eje viskas (3 sg imperf) talle hoolimatult *kuldvõru* (O gen) oma randme ümbert <...>

Lä Tad Eje viṇam nevērīgi *pameta* (perf) zelta stīpu un savas rokas <...>

(138) So Neekerit viskasivat (3 pl imperf) *kantotuolin* (O gen) akaasipensaihin <...>

Ee Neegrid viskasid (3 pl imperf) *kandetooli* (O gen) akatsiapõõsastesse <...>

Lä Nēgeri *iemeta* (perf) nesamkrēslu akāciju krūmos <...>

Lausetes (137) ja (138) esineb verb *viskata* totaaloobjektiga. Mõlemad laused on jaatavad, aspektilt piiritletud, objekt on kvantitatiivselt määratletud: laused on niisiis resultatiivsed. Ka eestikeelses variandis kasutatakse täissihitist: lausete tegevus on resultatiivne ja lõpetatud, objekt on piiritletud. Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor perfektiiivseid verbe *pamest* ja *iemest*: sarnaselt totaaloobjektile soome- ja eestikeelsetes lausetes osutavad perfektiiivsed verbid siin tegevuse lõpetatusele ja kirjeldavad seda terviklikult.

KUMARTAA

(139) So Sitten ilmoitettiin suuren kuninkaallisen äidin saapuvan *hüntä* (O part) kumartamaan (3 inf illat) <...>

Ee Siis teatati, et suur kuninglik ema tuleb *teda* (O part) kummardama (inf) <...>

Lä Tad tika paziņots, ka viņam (O puudub) *paklanīties* (perf) nāk ķēniņa lielā mātē <...>

(140) So Vielä hän näytti kuvan, jossa pieni farao kumarsi (3 sg imperf) Ammonin *mahtavaa patstasta* (O part).

Ee Ta näitas veel pilti, kus väike vaarao kummardas (3 sg imperf) Ammoni *määratut sammast* (O part).

Lä Vēl viņš parādīja attēlu, kur maziņš faraons *klanās* (imperf) milzīgām Amona tēlam (O puudub).

Näidetes (139) ja (140) esineb soomekeelne verb *kumartaa* osasihitisega. Kuna mõlemas lauses on objekt kvantitatiivselt määratletud, osutab partitiivobjekti kasutus siin sellele, et tegevus on lõpetamata. Lausetes kirjeldatav situatsioon on piiritlemata, ega sisalda mingit muutust või tulemust. Mõlemad laused on niisiis irresultatiivsed. Eestikeelses variandis esinevad vastavad objektid samuti partitiivis: tegevus on tulemuse seisukohast ebamäärane (konktestist ei järeldu, kas tegevus on mingi tulemuseni jõudnud või mitte). Lätikeelses lauses (139) kasutatakse perfektiiivset verbi *paklanīties*. Kontekstist järeldub, et käesolev tegevus on ühekorde ja mitteduratiivne. Näites (140) on verb aga imperfektiivne: kirjeldatav situatsioon on jätkuv ja lõpetamata – lause on irresultatiivne.

(141) So Yhä pelkäävät orjat keppiäni ja vartijat kumartavat (3 pl pres) *päänsä* (O gen) <...>

Ee Üha kardavad orjad mu keppi ja ülevaatajad kummardavad (3 pl pres) *oma pead* <...> (O pl nom)

Lä Joprojām vergi baidās no manas nū un sargi manā priekšā *noliec* (perf) galvas <...>

Lauses (141) esineb objekt nii soome- kui ka eestikeelses variandis totaalkujus. Kuigi lauses on adverb *yhä* (eesti - *üha*), mis väljendab siin punktuaalse sündmuse korduvust, on käesoleval tegevusel ikka selge alg- ja lõpp-punkt. Kontekstist järeldub, et ülevaatajad

kummardavad oma pead siis, kui nad teda näevad, niisiviisi on kirjeldatav situatsioon piiritletud. Lätikeelses variandis kasutatakse perfektivset verbi **nolikt**: verbi perfektivne aspekt kirjeldab tegevust selle terviklikkuses ja osutab selle lõpetatusele.

AVATA

(142) So <...> ja [he] avasivat (3 pl imperf) **vaatteensa** (O gen) edessäni.

Ee <...> ning [nad] avasid (3 pl imperf) **oma riided** (O pl nom) mu ees.

Lä <...> un [viņas] **atsedza** (perf) savas drānas manā priekšā <...>

(143) So **Sen portti** (O nom) avattiin (pass imperf) meille <...>

Ee **Selle uks** (O nom) avati (pass imperf) meile <...>

Lä Vārti mums **tika atdarīti** (perf) <...>

Soomakeelne verb **avata** on resultatiivne ja kirjeldab punktuaalset, ühekordset tegevust, mis sisaldab mingit muutust (ISK 2003: 1440). Korpuses leidis 2 lauset, mis sisaldasid seda verbi ja mõlemas esineb see totaaloobjektiga. Mõlemad laused on jaatavad ja aspektilt piiritletud, objektisõna on mingi konkreetne mõiste. Ka eestikeelses variandis on objekt totaalne: eestikeelne verb **avama** väljendab perfektivset tegevust ja nõuab enda järel totaaloobjekti vormi. Lausetes (142) ja (143) on niihasti verb, kui ka objekt piiritletud – laused on resultatiivsed. Lätikeelsetes lausetes kasutatakse mõlemas lauses perfektivseid verbe, mis osutavad sellele, et lausetes kirjeldatav situatsioon on lõpetatud.

JUODA

(144) So Siksi join (1 sg imperf) **viiniä** (O part) enkä katsonut häntä silmiin <...>

Ee Seepärast jõin (1 sg imperf) **veini** (O part) ega vaadanud talle silmi <...>

Lä Tāpēc **dzēru** (imperf) vīnu un neskatījos viņai acīs <...>

(145) So Me joimme (1 pl imperf) **viiniä** (O part) ja mielemme keventyi ja sydämeni keventyi <...>

Ee Me jõime (1 pl imperf) **veini** (O part) ja meie meeleolu kergenes ja mu süda läks kergemaks <...>

Lä **Dzērām** (imperf) vīnu, un prāts mums atvilga, un mana sirds atvilga <...>

(146) **So** Ken on kerran juonut (3 sg perf) *Niilin vettä* (O part), hän kaipaa Niilin luokse takaisin.

Ee Kes kord *Niiluse vett* (O part) on joonud (3 sg perf), see igatseb Niiluse juure tagasi.

Lä Kas reiz Nīlas ūdeni *dzēris* (imperf), tas ilgojas nokļūt atpakaļ pie Nīlas.

Soomekeelne verb *juoda* võib sarnaselt teistele resultatiiv-irresultatiivsedele verbidele nagu *ampua*, *kiivetä*, *kirjoittaa*, *lukea* jt. esineda nii täis- kui ka osasihitisega. Korpuses leitud 3 käesolevat verbi sisaldavat lauset ja kõikides näidetes on objekt partitiivis. Partitiivobjekt kombinatsioonis verbiga *juoda* võib väljendada niihästi situatsiooni mittepiiritletust, kui ka kvantitatiivset määramatust (ISK 2003: 1442). Kuigi lausetes (144)-(146) on objekt ainesõna, ei järeldu lause kontekstist, kas situatsiooni kirjeldatakse piiritletuna või piiritlematuna. Ka eestikeelses variandis on objektikäändeks partitiiv. Võiks oletada, et kuna kõikides lausetes on tegevus piiritletud ja objektiese on ainesõna, väljendatakse siin osasihitisega objektieseme mittepiiritletust. Lätikeelsetes lausetes (144)-(146) kasutatakse verbi *dzert* imperfektiivses aspektis: tegevus on lõpetamata ja näidatud arengujärgus. Kõik laused on niisiis irresultatiivsed.

PANNA

(147) **So** Nainen hymyili ja pani (3 sg imperf) *kätensä* (O gen) hänen suutaan vasten ja sanoi, ettei hänen pitänyt puhua tyhmyyksiä, joita katuisi seuraavana päivänä.

Ee Neiu naeratas ja pani (3 sg imperf) *käe* (O gen) ta suu vastu ning ütles, et ta ei tohi rääkida rumalusi, mida ta järgmisel päeval kahetseks <...>

Lä Sieviete pasmaidīja, *aizlika* (perf) savu roku priekšā viņa mutei un teica, ka viņam nevajadzētu runāt mulķības, ko nākamajā dienā nāksies nožēlot.

(148) **So** Mutta panin (1 sg imperf) *pääni* (O gen) käsieni väliin enkä välittänyt, vaikka orjani näki minun itkevän.

Ee Aga ma panin (1 sg imperf) pea (O gen) käte vahele ega hoolinud sellest, et ori nägi mind nutvat.

Lä Taču es *satvēru* (perf) galvu rokās un nelikos ne zinīs, ka mans kalps redz, kā es raudu.

(149) **So** <...> hänet puettiin kuninkaalliseen pellavaan ja hänen päähänsä pantiin (pass imperf) *kuninkaan päähine* (O nom).

Ee <...> talle pandi (pass imperf) *kuninglikust linasest riided* (O pl nom) selga ja ta pähe *kuninglik peakate* (O nom).

Lä <...> viņu ietērpa ķēnišķīgajā linā un galvā viņam *uzlika* (perf) ķēniņa galvassegu.

Lausetes (147)-(149) esineb verb *panna* totaalobjektiga. Täishitise abil osutatakse siin sellele, et tegevusel on lõpp-punkt, st. tegevus ei või enam jätkuda. Käesolevad laused on kõik jaatavad ja aspektilt piiritletud, samuti on objekt kvantitatiivselt määratletud sõna. Eestikeelsete lausete (147) ja (148) objektid on kahemõttelised – mõlemal juhul võib olla tegu nii täis-, kui ka osasihitisega. Kuna eestikeelne verb *panema* on resultatiivne ja väljendab konkreetset väljapoole suunatud tegevust (Kont 1963: 75), võiks oletada, et sarnaselt soomekeelsetele lausetele, kasutatakse ka eestikeelses variandis verbi perfektiivses tähenduses. Ka lauses (149) on objekt totaalne: lause on jaatav, kirjeldatav situatsioon on terminatiivne. Lätikeelses variandis kasutab tõlke autor perfektiivseid verbe, mis kirjeldavad tegevust terviklikuna.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö peaesmärk oli anda ülevaade soome keele objekti väljendamisest võrreldes eesti keelega kui lähisugulaskeelega ning läti keelega, kus verbiaspekt on üks põhilistest aspektuaalsuse väljendusviisidest. Töö koosneb teoreetilisest osast ja ilukirjandusliku teksti korpuse kontrastiivsest analüüsist. Teoreetilises osas on vaadeldud soome ja eesti keele aspekti erinevaid väljendusvõimalusi transitiivlauseste puhul (kaasa arvatud verbide semantika, tegevuslaadid ja objekti käändevaheldus) ning läti keele aspektuaalsuse väljendusvõimalusi, kus prefiksi lisamine on tavaline strateegia, millega ilma prefiksita verbidest moodustatakse verbid perfektiivse tähendusega.

Töö teoreetilise osa põhjal saab teha järgmisi järeldusi ja kokkuvõtteid:

- Nii soome, kui ka eesti keeles on transitiivlauseste puhul aspekti põhiliseks väljendusviisiks objekti käändevaheldus. Mõlemas keeles väljendatakse objekti käändelise vormi abil verbi tegevuse irresultatiivsust ning jätkuvust või resultatiivsust ning lõpetatust, kuna verbi enda vormistik ei võimalda seda esile tuua. Peale selle kasutatakse eesti keeles tegevuse piiritletuse/piiritlematuse tähistamiseks veel ka afiksaalset adverbiaali (*ära*, *maha*, *läbi*) või adverbiaali (*lõpuni*, *täielikult* jt.).
- Soome keeles, nagu enamikes läänemeresoome keeltes, kasutatakse sihitise märkimiseks kolme käänet: *partitiivi*, *genitiivi* ja *nominatiivi* (lisaks selle on mõnedel asesõnadel eriline akusatiivi vorm). Eesti keeles puudub asesõnadel akusatiivi vorm: selle asemel kasutatakse partitiivi, ka siis, kui nii objektiese kui ka tegevus on piiritletud. Soome ja eesti keeles võiks objektisõna semantikat üldistada järgmisel viisil: objekt on partitiivne, kui põhisõnas väljendatud tegevusele allub osa objektisõna mõistest ja objektile suunatud tegevus on jätkuv, ehk ei viita mingisugusele tulemusele; objekt on totaalne, kui põhisõnas väljendatud tegevusele allub kogu objektisõna mõiste või lause tegevus on lõpetatud, ehk tulemuslik.
- Läti keeles on aspekti põhiliseks väljendusviisiks just verbi aspekt, mis võib esineda nii sõna semantikas (prefiksites: *lasīt* – *iz-lasīt* ja sufiksites *kāpt* – *kāpelēt*), kui ka verbi grammatilistes vormides (verbi ajavormides, kesksõnades) ja laiemas süntaktilises kontekstis (*ieēju: eju iekšā; ieēju istabā: eju istabā*).
- Sarnaselt slaavi keeltele eristatakse ka läti keeles kahte verbi aspekti: *imperfektiivset* (nepabeigtais veids) ja *perfektiivset* (pabeigtais veids). Verbi imperfektiivne aspekt näitab toimingut protsessina, kirjeldatav tegevus on

lõpetamata ja seda ei vaadelda terviklikuna. Perfektiivse perspektiivi puhul vaadeldakse tegevust selle terviklikkuses. Läti keelt iseloomustab hästi arenenud formaalselt määratud aspektuaalsete paaride süsteem, mis põhineb järgmisel valemil: prefiksaalne verb (=perfektiivne) vs. mitteprefiksaalne verb + adverb (=imperfektiivne), nt *pienākt* (vene keeles: прийти): *nākt klāt* (vene keeles: приходиться).

- Läti keeles on prefiksi lisamine tavaline strateegia, mille abil ilma prefiksita verbidest moodustatakse verbid perfektiivse tähendusega. Verbid ilma prefiksita on harilikult imperfektiivsed (*rakstīt*), prefiksiga verbid on reeglina perfektiivsed (*uz-rakstīt*). Lisaks imperfektiivsetele ja perfektiivsetele verbidele eristatakse läti keeles veel ka *kaheaspektilisi* (ehk biaspektuaalseid) verbe, mis võivad väljendada nii lõpetatud, kui ka lõpetamata tegevust. Juhul kui meil on tegemist kaheaspektiliste verbidega, ei ole imperfektiivse/perfektiivse opositsiooni formaalne väljendamine (ehk prefiksi olemasolu/puudumine) nii oluline; tähtis on siis lause tähendus, mitte verbi vorm.

Korpuse analüüsiks on autor kasutanud Mika Waltari teose „Sinuhe egyptiläinen” soomekeelset originaali ning selle eesti- ja lätikeelseid tõlkeid. Korpuse aluseks otsustas autor võtta soomekeelse teksti, et jälgida iga verbi puhul, mis on põhilised sarnasused ja erinevused aspektuaalsuse väljendamisel kahes sugulaskeeles. Mõned soomekeelsed verbid, mis väljendavad tundeid ja intellektuaalseid tegevusi, võivad esineda nii osa- kui ka täissihitisega (nt *uskoa*, *tuntea*): eesti keeles esinevad sellised verbid reeglina aga ainult partitiivobjektiga. Lätikeelsete verbide aspekti kasutuse uurimuses oli peamiseks raskuseks see, et läti keeles ei ole aspektisüsteem nii hästi arenenud nagu slaavi keeltes. Prefiksi lisamine lihtverbile võib niihästi muuta verbi tähendust (*prast*: *sa-prast*), kui ka muuta tähendust ja samal ajal lisada perfektiivset aspekti (*iet*: *ieiet*) või lihtsalt lisada verbile perfektiivset aspekti (*lasīt*: *iz-lasīt*).

Käesoleva korpuse kontrastiivse analüüsi käigus leiti kinnitust sellele, et objektikäände kasutamise süsteem soome ja eesti keeles on enam-vähem paralleelne (välja arvatud need juhtumid, kus objektiks on isikuline asesõna: eesti keeles on need partitiivis ka siis, kui nii objekt ja/või ka tegevus on piiritletud): soome totaalobjekt vastab enamikel juhtudel eestikeelsele totaalobjektile (1), samal ajal kui soome partitiivobjekti kasutamine vastab eesti keeles osasihitise kasutamisele (2). Samuti vastab lausetes läti verbi perfektiivne aspekt totaalobjekti kasutamisele soome ja eesti keeles (3) ning verbi imperfektiivne aspekt vastab partitiivi kasutamisele kahes sugulaskeeles (4), nt

1. **So** Sieltä hän toi (3 sg imperf) mukanaan myös *erittäin vallanhimoisen papin*, (O gen) johon oli mielistynyt.

Ee Sealt ta tõi (3 sg imperf) kaasa *ühe eriti võimuahne preestri* (O gen), kes talle oli meeldinud.

Lauses (1) situatsioon on resultatiivne, objekti väljendav sõna on konkreetne ese, tegevus ei ole duratiivne. Eesti keelde tõlgitud lauses esineb sarnaselt originaalvariandile verb *tooma* totaalobjektiga.

2. **So** Hän tietää kyllä, kuka *häntä* (O part) kutsuu (3 sg pres).

Ee Tema teab küll, kes *teda* (O part) kutsub (1 sg pres).

Lä Gan viņš zinās, kas viņu *aicina* (imperf).

Näites (2) nii soome-, kui ka eestikeelses variandis on objektikäändeks partitiiv. Kontekstist järeldub, et käesolev tegevus võib põhimõtteliselt jätkuda, ega viita mingisugusele tulemusele.

3. **So** Verentyrehdyttäjä hyvästeli meitä ystävällisesti, teki (3 sg imperf) *Ammonin pyhät merkit* (O pl nom) ja polvistui nöyrästi lattialle nahkakääröjen eteen.

Ee Verapidurdaja jättis meiega sõbralikult jumalaga, tegi (3 sg imperf) *Ammoni pühad märgid* (O pl nom) ja põlvitas alandlikult nahkrullide ette.

Lä Asins apturētājs draudzīgi atvadījās no mums, *uzmeta* (perf) Amona svētās zīmes un pazemīgi krita ceļos uz grīdas iepreti ādas tīstokļiem.

Lause (3) on resultatiivne ja mitteduratiivne, samuti objekti väljendav sõna on konkreetne ese: sellel põhjusel interpreteeritakse siin verbi *tehdä* tulemus-, mitte seisundiverbina. Eestikeelses lauses esineb verb totaalobjektiga. Lätikeelses variandis esineb verb perfektiiivses aspektis.

4. **So** <...> ja he palasivat usein ja toivat (3 pl imperf) minulle *lahjoja* (O pl part) varojensa mukaan.

Ee <...> ja need naised tulid sageli tagasi ning tõid (3 pl imperf) mulle *kingitusi* (O pl part) oma varandust mööda.

Lä <...> un viņas bieži atgriezās un **nesa** (imperf) man veltes atkarā no savas rocības, taču dažkārt gadījās, ka viņas atgriezās un žēlojās, ka vīri pievērsušies svešām sievietēm.

Lauses (4) on objektikäändeks partitiiv, sest objekt on piiritlemata. Eesti keelde tõlgitud lauses kasutatakse partitiivkäänet, mis vastab täiesti soomekeelsele lausele: objektisõna on piiritlemata. Lätikeelses lauses kasutab tõlke autor verbi *nest* imperfektiivses aspektis: situatsioon on kestev ja näidatud arengujärgus.

Nii soome kui ka eesti keeles leiame terve hulga verbe, mis nõuavad partitiivobjekti kasutamist. Kokkuvõtteks võib öelda, et soome keele partitiivverbide semantilised rühmad langevad üldjoontes kokku eesti keele omadega, nt

5. **So** Yhä pelkäävät (3 pl pres) orjat **keppiäni** (O part) <...>

Ee Üha kardavad (3 pl pres) orjad **mu keppi** (O part) <...>

Nii soome kui ka eesti keeles kuulub verb *pelätä* (kartma) tundmust, meeleolu ja hinnangut väljendavate verbide rühma ja nõuab partitiivobjekti kasutamist. Mõlemad laused on irresultatiivsed ja aspektilt piiritlemata ning illustreerivad edukalt verbi kasutust soome ja eesti keeles.

Ka eestikeelne verb *ootama* seostub sarnaselt soomekeelse verbiga *odottaa* partitiivobjekti kasutusega ja esineb alati koos osasihitisega. Näites (6) on tegevus piiritlemata, kirjeldatav situatsioon on nii soome- kui ka eestikeelses variandis duratiivne (ehk kestev), nt

6. **So** Raunassa odotti (3 sg imperf) **meitü** (O part) faraon kuninkaallinen laiva <...>

Ee Kaldal ootas (3 sg imperf) **meid** (O part) vaarao kuninglik laev <...>

Ometi on osa verbe, mis eesti keeles võivad esineda ainult partitiivobjektiga, soome keeles kaheaspektilised, nt

7. **So** Kun he näkivät (3 pl imperf) **meidät** (O akk), kuului kansanjoukossa kuiskutus <...> (lk.70)

Ee Kui nad **meid** (O part) nägid (V 3 sg imperf), kuuldus rahvamassis sosin <...>

8. **So** Mutta **heitü** (O part) näimme (1 pl imperf) vain harvoin, sillä heidän potilaspiirinsä oli laaja <...>

Ee Aga me nägime (1 pl imperf) **neid** (O part) harva, sest nende patsientide ringkond oli laialdane <...>

9. **So** Muistan (1 sg pres) yhä *nuo helteisen kuumat kesäillat* (O pl nom) <...>
Ee Mäletan (1 sg imperf) üha veel *neid kuumi suveõhtuid* (O pl part) <...>

Soomekeelses variandis (7) rõhutatakse tegevuse resultatiivsust, verb *nähdä* osutab eelkõige tulemusele, mitte seisundile. Sel põhjusel esinebki verb kombinatsioonis täissihitisega. Eestikeelses lauses on objektikäändeks aga partitiiv. Verb *nägema* kuulub meelte ja intellektuaalset tegevust väljendavate verbide rühma ja esineb järelkindlalt osasihitisega. Lause (8) soomekeelses variandis rõhutatakse protsessi, kirjeldatav situatsioon on niisiis irresultatiivne ja tegevuse tulemus ei ole antud juhul oluline. Ka eestikeelses variandis esineb verb *nägema* partitiivobjektiga.

Näite (9) originaallauses esineb verb *muistaa* täissihitisega: antud juhul on tähtis tegevuse tulemus ja kirjeldatav situatsioon on resultatiivne. Eestikeelses variandis on objektikäändeks partitiiv: osasihitisega väljendatakse siin tegevuse mittepiiritletust (kontekstist ei järeldu, kas tegevus on mingi tulemuseni jõudnud ja lõpetatud või mitte).

Korpuse analüüsi tulemused kinnitasid, et partitiivobjekti kasutamine on eesti keeles ikkagi järelkindlam kui soome keeles. Korpuses leidus lauseid, kus kindlat irresultatiivset situatsiooni, mille kirjeldamiseks eesti keeles kasutatakse partitiivobjekti, võib soome keeles interpreteerida kahtemoodi, nt

10. **So** <...> halusin tulla rikkaaksi ja kuuluisaksi ja käyttää hyväkseni aikaa, jolloin vielä kaikki tunsivat (3 pl imperf) *nimen* (O gen) Sinuhe, Hän, joka on yksinäinen.
Ee <...> tahtsin saada rikkaks ja kuulsaks ning kasutada aega, mil veel kõik tundsid (3 pl imperf) *nime* (O part) Sinuhe, Teda, kes on üksildane.

Lauses (10) esineb soome verb *tuntea* totaalobjektiga. Näides (10) kasutatakse verbi tähenduses *tunnistaa* (ära tundma), kirjeldatav situatsioon on aga piiritlematu ja staatiline. Käesolev verb kuulub kvaasi-resultatiivsete verbide rühma, mis seletabki täissihitise kasutamist. Eestikeelne verb *tundma* on partitiivverb, mis märgib vaimset ja meelelist tunnetust ning selle väljendamist.

Põhierinevus soome ja eesti objekti kasutuse vahel on see, et soome keeles piisab piiritletuse tähistamiseks totaalobjekti kasutamisest, eesti keeles aga kasutatakse peale totaalobjekti sageli perfektiivusadverbe nagu *ära*, *maha*, *läbi* jt. Korpuses leiduski lause, kus tegevuse piiritletuse tähistamiseks kasutatakse eestikeelses variandis perfektiivusadverbi *ära*, nt

11. **So** Tunsin (1 sg imperf) **Thotmesin** (O gen), vaikka hänen olkavaatteensa oli likainen ja repeytynyt <...>

Ee Tundsin (1 sg imperf) **Thotmese** (O gen) ära, kuid ta õlarüü oli räpane ning kärisenud <...>

Lä Pazinu (imperf) Totmesu, kaut arī viņa plecu apsegs bija netīrs un apskrandis <...>

Lauses (11) esineb soome keele verb *tuntea* totaalobjektiga. Eestikeelne verb *tundma* esineb kombinatsioonis verbiprefiksiga *ära*, mida staatiliste verbide puhul kasutatakse eesti keeles perfektiiveeriva elemendina.

Läti keelsete verbide puhul oli peamiseks raskuseks asjaolu, et paljusid läti verbe on võimalik sõltuvalt kontekstist tõlgendada nii perfektiiivsetena kui imperfektiiivsetena. Uurimuse käigus on leitud mõningaid juhtumeid, kus vormilt perfektiiivne verb esineb imperfektiiivses tähenduses (12), (13) ja vastupidi (14), nt

12. **So** Myös **minut** (O akk) katsottiin (pass imperf) virallisesti kuolleeaksi <...>

Ee Ka **mind** (O part) loeti (pass imperf) ametlikult surnuks <...>

Lä Arī mani likumīgi **uzskatīja** (perf) par mirušu <...>

Näite (12) soomekeelses variandis esineb verb *katsoa* totaalobjektiga ja situatsioon on resultatiivne. Adverbiaal *kuolleeaksi* võimaldab käesolevas lauses totaalobjekti ja situatsiooni resultatiivset tõlgendamist. Eestikeelses tõlkes kasutatakse verbi *vaatama* asemel tegusõna *lugema* tähendusega *pidama*, *arvama*: verb on iseloomult irresultatiivne, objekti kasutatakse partitiivis. Läti variandis kasutatakse verbi *uzskatīt* (*pidama*, *arvama*). Kombinatsioonis prefiksiga *uz* moodustab verb *skatīt* (*vaatama*) uue tegusõna, mis erineb põhiverbist semantiliselt. Perfektiiivse vs. imperfektiiivse opositsiooni järgi on verb *uzskatīt* neutraalne (biaspektuaalne).

13. **So** Joskus sain (1 sg imperf) myös **lahjoja** (O pl part), joita annetaan lääkäriille <...>

Ee Vahel sain (1 sg imperf) ka **kingitusi** (O pl part), mida arstidele antakse <...>

Lä Reizēm **saņēmu** (perf) arī veltes, ko dod ārstam <...>

Lauses (13) esineb verb partitiivobjektiga: sihitis väljendab ebamäärast hulka ja situatsioon on antud juhul irresultatiivne. Eestikeelses variandis esineb verb *saada* partitiivobjektiga ja situatsioon on irresultatiivne. Läti keelses lauses kasutab tõlkija verbi

sañemt, mis on aspekti seisukohalt neutraalne. See on moodustatud verbist *ñemt*, mis kombinatsioonis prefiksiga *sa-* omandab uue tähenduse.

14. **So** Käsillään hän teki (3 sg imperf) *kysyvän eleen* (O gen).

Ee Ta tegi (3 sg imperf) kätega *küsiva liigutuse* (O gen).

Lä Ar roku viñš *veica* (imperf) jautājošu kustību.

Lause (14) on resultatiivne ja mitteduratiivne, samuti objektisõna on konkreetne ese: sellel põhjusel interpreteeritakse siin verbi *tehdä* tulemus-, mitte seisundiverbina. Lätikeelses variandis on verb *veikt* imperfektiivses aspektis, mis ei vasta totaaloobjekti kasutamisele soome-ja eestikeelsetes lausetes. Imperfektiivse aspekti kasutust võiks seletada sellega, et tegevuse lõpppunkt ei ole veel saavutatud.

Välismaalase seisukohast, kellele nii soome, kui ka eesti keel on võõrkeeled, proovisin käesolevas töös eelkõige selgitada, mis on peamised raskused objektikäände valikul kahes sugulaskeeles ja millele peab tähelepanu pöörama esmajärjekorras. Proovisin leida ka mingeid paralleele soome ning eesti keele käändevahelduse ja läti verbide perfektiiivsete-imperfektiivsete verbide kasutuse vahel, mis loodetavasti aitavad eelkõige soome ning eesti keele õpetajaid, kelle emakeeleks on läti keel.

LISA: VERBILOEND

• nähdä.....	27
• katsoa.....	29
• katsella.....	30
• saada.....	31
• ottaa.....	32
• tehdä.....	34
• antaa.....	35
• viedä.....	36
• tuoda.....	37
• tietää.....	38
• ymmärtää.....	40
• tuntea.....	41
• muistaa.....	42
• pelätä.....	43
• auttaa.....	44
• uskoa.....	45
• odottaa.....	46
• seurata.....	46
• pyytää.....	47
• kiittää.....	48
• mainita.....	48
• kokea.....	49
• näyttää.....	50
• osoittaa.....	52
• sanoa.....	53
• kertoa.....	54
• lukea.....	54
• kirjoittaa.....	56

• kuulla.....	57
• kutsua.....	58
• ajatella.....	59
• tarvita.....	59
• kohottaa.....	60
• löytää.....	61
• ostaa.....	62
• kaataa.....	63
• lyödä.....	64
• laskea.....	65
• viskata.....	66
• kumartaa.....	67
• avata.....	68
• juoda.....	68
• panna.....	69

KIRJANDUS

Aben K. – redigeerinud D.Plakidis 1967: Eesti-läti sõnaraamat (Igauņu-latviešu vārdnīca). Rīa.

Bubrich 1955 = Бубрих, Д.В. 1955: Историческая морфология финского языка, Москва – Ленинград.

Comrie, Bernard 1976: Aspect. An introduction to the study of verbal aspect and related problems. Cambridge: Cambridge University Press.

Dahl, Östen - Karlsson, Fred 1976: Verbien aspektit ja objektin sijanmerkintä: vertailua suomen ja venäjän välillä. – Suomen kielen seuran vuosikirja.

EKG = Erelt, Mati – Kasik, Reet – Metslang, Helle – Rajandi, Henno – Ross, Kristiina – Saari, Henn – Tael, Kaja – Vare, Silvi 1993: Eesti keele grammatika II. Süntaks. Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut, Tallinn, lk. 24-26, 46-54.

Endzelīns I. - Mīlenbahs K. 1908: Latviešu valodas rakstība. J.Endzelīna un K.Mīlenbaha sarakstīta. Rīga.

Endzelīns J. 1951: Latviešu valodas gramatika. Rīga, lk.956-1018.

Erelt, Mati: Märkmeid partsiaalsubjekti kohta eesti keeles. – Eesti keele grammatika küsimusi. Keel ja struktuur X Tartu. 1978, lk.3-9.

Hakulinen, Lauri 1979: Suomen kielen rakenne ja kehitys. Helsinki, lk. 535-543.

Ingo, Rune 2000: Suomen kieli vieraan silmiin. Vaasan yliopisto. Vaasa.

Itkonen, Terho 1975: Erään sijamuodon ongelmia. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.

ISK =Hakulinen, Auli - Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2003: Iso suomen kielioppi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Jönsson-Korhola, Hannele - White, Leila 1989: Rakastan sinua. Pidätkö sinä minusta? Suomen verbien rektiota. Korkeakoulujen kielikeskus, Jyväskylän yliopisto.

Kalnača A. 1998: Darbības vārda veida opozīcijas kontekstuālā izpausmē latviešu valodā. Linguistica Lettica. 2 – Rīga: Latviešu valodas institūts, 1998, lk.247.-255.

Kangasmaa-Minn, E. 1978: Verbien sisäisestä aspektista. – Sananjalka 20, lk.17-28.

Klaas, Birute 1996: Similarities in case marking of syntactic relations in Estonian and Lithuanian - Estonian Typological Studies I. Tartu (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 4), lk. 37-67.

Klaas, Birute 1999: Dependence of the object case on the semantics of the verb in Estonian, Finnish and Lithuanian. – Estonian Typological Studies III. Tartu (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 11), lk 47-83.

Kont, Kart 1963: Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes. Tallinn.

Leino, Pentti 1991: Lauset ja tilanteet. Suomen objektin ongelmia. Helsinki.

Loginova, O. – Gūtmanis, A. - Rogožņikovs P. 1990: Latviešu-krievu vārdnīca (латышско-русский словарь). Rīga, Avots.

Lokmane I. 1988: Veida un laika nozīmju mijiedarbe latviešu valodas darbības vārda sistēmā. Latviešu valodas kultūras jautājumi. (Rakstu krājums). 24.ladiens. Vārds jaunajiem filologiem. – Rīga: Avots, 1988, lk.109-119.

Mathiassen, Terje 1997: A short grammar of Latvian. Slavica Publishers, Inc.

Metslang, Helle 1994: Temporal relations in the predicate and the grammatical system of Estonian and Finnish. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 39. Oulu.

Metslang, Helle 2003: Keelehärm: eesti keele probleemseid piirkondi.

Mihkla, Karl – Valmis, Aavo 1979: Eesti keele süntaks : õpik kõrgkoolidele. Tallinn, Valgus.

Paegle, Dzintra 2003: Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa. Rīga, Zinātne, lk.130-138.

Pajunen, Anneli 2001: Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttötyminen suomen kielessä – Suomalaisen kirjallisuuden Seura Helsinki-Jyväskylä.

Päll 1954 =Пялль, Э.Н. 1954: О роли инфинитива в грамматическом строе эстонского языка, Институт языкознания АН СССР.

Rätsep, H. 1957: Aspektikategooriast eesti keeles. Emakeele seltsi aastaraamat III. Eesti riiklik kirjastus. Tallinn, lk.72-81.

Seilenthal, Tõnu 1988: Aspektist ja muust eesti ja soome keeles - Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja. Turku (Soome-eesti keelevigade analüüsi seminar Hailuotol 15.-16.mail 1987), lk. 52-59

Staltmane V. 1958: Priedēkļa verbu veidiskās nozīmes mūsdienu latviešu literārajā valodā. Latvijas PSR ZA Vēstis. – 1958. Nr.7, lk.13-22.

Sulkala, Helena 1996: Expression of aspectual meanings in Finnish and Estonian – Estonian Typological Studies I Tartu (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 4), lk. 165-225.

Šmits P. 1934: Ievads valodniecībā. Rīga, Valtera un Rapas akc.sab.izdevums.

Toivainen, Jorma 1985: Partitiivin syntaksi – Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja. Turku.

Tommola 1986 = Томмола Х. 1986: Аспектуальность в финском и русском языках. - Ежегодник Института культурных связей между Финляндией и СССР = Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja, 0548-3247 ; N 28. Хельсинки.

Tveite, Tor 2004: The case of the object in Livonian. A Corpus based study. Castrenianumin toimitteita 62. Helsinki.

Valtari, Mika 2004: Sinuhe ēġiptietis (soome keelest tõlkinud Maima Grīnberga-Preisa) Rīga.

Waltari, Mika 1975: Sinuhe egyptiläinen. Helsinki.

Waltari, Mika 1991: Sinuhe viisteist raamatut artst Sinuhe elust umbes 1390-1335 e.Kr.